CLASS - 8

LANGUAGES SEMESTER - 1

S. No.	SUBJECT	Page No.
1.	తెలుగు – తెలుగు సౌరభం	01 - 128
2.	हिंदी – मकरंद	129 - 224
3.	ENGLISH – BLOOMING MINDS	225 - 408

© Government of Andhra Pradesh, Amaravati

Telugu, Hindi First Published 2020
New Impression - 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026
English First Published 2023
New Impression - 2024, 2025, 2026

DISCLAIMER
Any form of copying of the content, information and illustrations from this textbook is a punishable offence.

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published. Without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser. The copyright holder of this book is the Commissioner of School Education, Amaravati, Andhra Pradesh.

This book has been printed on 70 GSM, SS Maplitho, Title Page 220 GSM, and White Art Card.

Published by Samagra Shiksha & SCERT - Government of Andhra Pradesh, Amaravati.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

మా తెలుగు తల్లి

– *శంకరంబాడి సుందరాచారి*

మా తెలుగు తల్లికి మల్లెపూదండ
మా కన్నతల్లికి మంగళారతులు
కడుపులో బంగారు కనుచూపులో కరుణ
చిరునవ్వులో సిరులు దొరలించు మా తల్లి
గలగలా గోదారి కదలిపోతుంటేను
బిరబిరా కృష్ణమ్మ పరుగులిడుతుంటేను
బంగారు పంటలే పండుతాయి
మురిపాల ముత్యాలు దొరలుతాయి
అమరావతీ నగర అపురూప శిల్పాలు
త్యాగయ్య గొంతులో తారాడు నాదాలు
తిక్కయ్య కలములో తియ్యందనాలు
నిత్యమై, నిఖిలమై నిలిచియుండేదాక
రుద్రమ్మ భుజశక్తి, మల్లమ్మ పతిభక్తి
తిమ్మరుసు ధీయుక్తి, కృష్ణరాయల కీర్తి
మా చెవుల రింగుమని మారుమ్రోగేదాక
నీ ఆటలే ఆడుతాం – నీ పాటలే పాడుతాం
జై తెలుగు తల్లీ ! జై తెలుగు తల్లీ! జై తెలుగు తల్లీ!

AP SCERT

Printed in India
at the A.P. Govt., Textbook Press,
Amaravati, Andhra Pradesh.

https://amaravathiteacher.com

వందే మాతరం

– బంకించంద్ర ఛటర్జీ

వందే మాతరం వందే మాతరం
సుజలాం సుఫలాం మలయజ శీతలాం
సస్యశ్యామలాం మాతరం వందే మాతరం
శుభ్రజ్యోత్స్నాపులకిత యామినీం
పుల్లకుసుమిత ద్రుమదళ శోభినీం
సుహాసినీం సుమధుర భాషిణీం
సుఖదాం వరదాం మాతరం వందే మాతరం.

Vande Mataram

Vande Mataram!
Sujalam, suphalam, malayaja shitalam,
Shasyashyamalam, Mataram!
Vande Mataram!
Shubhrajyotsna pulakitayaminim,
Phullakusumita drumadala shobhinim,
Suhasinim sumadhura bhashinim,
Sukhadam varadam, Mataram!
Vande Mataram, Vande Mataram!

- Bankimchandra Chatterji

AP SCERT

జాతీయ జెండా రూపకర్త

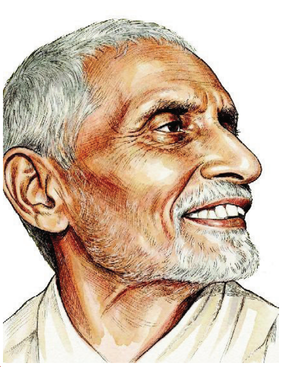

పింగళి వెంకయ్యగారు 1876 ఆగస్టు 2న కృష్ణా జిల్లాలోని భట్లపెనుమర్రు గ్రామంలో జన్మించారు. భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమ కాలంలో దేశానికి తగిన జాతీయ జెండా అవసరాన్ని గుర్తించిన పింగళి వెంకయ్య గారు అనేక నమూనాలను రూపొందించారు. 1921లో విజయవాడలో జరిగిన భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ సమావేశంలో మహాత్మాగాంధీకి ఆయన జెండా నమూనాను సమర్పించారు. గాంధీజీ సూచనల మేరకు జెండాలో మార్పులు చేసి, త్రివర్ణ పతాకాన్ని రూపొందించారు.

https://amaravathiteacher.com

Our National Anthem | జాతీయ గీతం

Jana-gana-mana-adhinayaka jaya he
Bharata-bhagya-vidhata
Panjaba-Sindhu-Gujarata-Maratha
Dravida-Utkala-Banga
Vindhya-Himachala-Yamuna-Ganga
uchchala-jaladhi-taranga
Tava Subha name jage,
tava subha asisa mage,
gahe tava jaya-gatha.
Jana-gana-mangala-dayaka jaya he
Bharata-bhagya-vidhata.
Jaya he, Jaya he, Jaya he,
jaya jaya jaya jaya he.

- Rabindranath Tagore

జనగణమన అధినాయక జయహే!
భారత భాగ్యవిధాతా!
పంజాబ, సింధు, గుజరాత, మరాఠా,
ద్రావిడ, ఉత్కళ, వంగా!
వింధ్య, హిమాచల, యమునా, గంగా!
ఉచ్ఛల జలధి తరంగా!
తవ శుభనామే జాగే!
తవ శుభ ఆశిష మాఁగే
గాహే తవ జయగాథా!
జనగణ మంగళదాయక జయహే!
భారత భాగ్య విధాతా!
జయహే! జయహే! జయహే!
జయ జయ జయ జయహే!!

– రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్

Pledge | ప్రతిజ్ఞ

India is my country. All Indians are my brothers and sisters.
I love my country and I am proud of its rich and varied heritage.
I shall always strive to be worthy of it.
I shall give my parents, teachers and all elders respect,
and treat everyone with courtesy. I shall be kind to animals.
To my country and my people, I pledge my devotion.
In their well-being and prosperity alone lies my happiness.

- Pydimarri Venkata Subba Rao

భారతదేశం నా మాతృభూమి. భారతీయులందరూ నా సహోదరులు.
నేను నా దేశాన్ని ప్రేమిస్తున్నాను. సుసంపన్నమైన, బహువిధమైన నా దేశ వారసత్వ సంపద నాకు గర్వకారణం.
దీనికి అర్హత పొందడానికై సర్వదా నేను కృషి చేస్తాను.
నా తల్లిదండ్రుల్ని, ఉపాధ్యాయుల్ని, పెద్దలందర్ని గౌరవిస్తాను. ప్రతివారితోను మర్యాదగా నడుచుకొంటాను.
జంతువులపట్ల దయతో ఉంటాను.
నా దేశంపట్ల, నా ప్రజలపట్ల సేవానిరతితో ఉంటానని ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాను.
వారి శ్రేయోభివృద్ధులే నా ఆనందానికి మూలం.

– పైడిమర్రి వెంకట సుబ్బారావు

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

జాతీయ విద్యా విధానం 2020

జాతీయ విద్యా విధానం 2020 సమగ్రమైనది, సౌలభ్యమైనది మరియు విద్యార్థి–కేంద్రీకృత విద్యా వ్యవస్థను నిర్మిస్తుంది. ఇది సామర్థ్యాధారిత అభ్యసనం మరియు అనుభవాత్మక విధానాలను బలంగా నొక్కి చెబుతుంది, దీనివల్ల విద్య ఆకర్షణీయంగా మరియు అర్థవంతంగా ఉంటుంది.

జాతీయ విద్యా విధానం 2020 ప్రస్తుత 21వ శతాబ్దపు నైపుణ్యాలపై దృష్టి సారిస్తుంది.

- విమర్శనాత్మక ఆలోచన
- సృజనాత్మకత
- సమాచారం
- సమస్య పరిష్కారం ముఖ్యమైనవి.

ఇది నిజ జీవిత అభ్యసనం ఆవిష్కరణలు, సాంకేతికతాధారిత బోధనా విధానాలను ప్రోత్సహిస్తుంది. స్థూలంగా, ఈ విధానం సమ్మిళిత విద్యను మరియు భవిష్యత్తుకు సిద్ధమైన విద్యా వ్యవస్థ నిర్మాణమే లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ఇది వేగంగా మారుతున్న ప్రపంచంలో ప్రతి విద్యార్థి విజయవంతం కావడాన్ని శక్తివంతం చేస్తుంది. ఇది భారతదేశ విద్యా రంగంలో ఒక పెద్ద మార్పు తీసుకొచ్చే దిశగా అడుగులు వేస్తోంది.

राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020 (NEP 2020)

राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020 एक समग्र लचीली और विद्यार्थी केंद्रित शिक्षा प्रणाली की परिकल्पना करती है। यह क्षमता - आधारित अधिगम(Competency - based learning) और अनुभवात्मक दृष्टिकोण पर जोर देती है, जिस से शिक्षा अर्थपूर्ण और रोचक बनती है। NEP 2020 में 21 वीं सदी के कौशलों जैसे अलोचनात्मक सोच (Critical Thinking), सृजनात्मकता (Creativity), संप्रेषण कौशल (Communication Skill) और समस्या समाधान कौशल (Problem Solving Skill) के महत्व को प्रमुख रूप से रेखांकित किया गया है।

यह वास्तविक जीवन से जुड़े अधिगम, नवाचार और प्रौद्योगिकी - सक्षम शिक्षण पद्धतियों के समन्वय को प्रोत्साहित करती है। कुल मिलाकर, यह नीति एक ऐसी समावेशी और भविष्य के लिए तैयार शिक्षा प्रणाली के निर्माण का लक्ष्य रखती है, जो तेजी से बदलती दुनिया में प्रत्येक शिक्षार्थि को सफल होने के लिए सशक्त बनाती है।

The National Education Policy 2020 (NEP 2020)

The National Education Policy 2020 (NEP 2020) envisions a holistic, flexible, and learner-centred education system. It emphasizes competency-based learning and experiential approaches that make education meaningful and engaging. NEP 2020 highlights the importance of 21st-century skills such as critical thinking, creativity, communication, and problem-solving. It encourages the integration of real-life learning, innovation, and technology-enabled pedagogies. Overall, the policy aims to build an inclusive and future-ready education system that empowers every learner to thrive in a rapidly changing world.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు

1. అవగాహన ప్రతిస్పందన :

విన్న, చూసిన, చదివిన వాటిని అర్థం చేసుకొని ప్రతిస్పందించడం :

పిల్లలు తమ స్థాయికి తగిన ముద్రిత, అముద్రిత అంశాలలోగల పరిచిత, అపరిచిత గేయాలు, కథలు, సంభాషణలు, ఉపన్యాసాలు, చర్చలు వంటివి శ్రద్ధగా విని అర్థంచేసుకొని వాటితో తమ పూర్వజ్ఞానంతో మేళవించుకోగలగాలి. అడిగిన ప్రశ్నలకు సరైనరీతిలో క్రమపద్ధతిలో జవాబులు చెప్పగలగాలి.

2. వ్యక్తీకరణ – సృజనాత్మకత :

విన్న, చూసిన, చదివిన విషయాలను సొంతమాటల్లో రాయడం.

పాఠ్యాంశాలలోని, అభ్యాసాలలోని అంశాలకు విషయాలను సొంతమాటల్లో సంక్షిప్తీకరించటం, విశదీకరించటం, వివరించడం, తాత్పర్యాలు, సారాంశాలు రాయడం పాత్రలస్వభావాలు, సంఘటనలు, కవులు, రచయితలగురించి సొంతమాటల్లో రాయడం. రాసేటప్పుడు – అక్షర దోషాలు లేకుండా, క్రమపద్ధతిలో విరామ చిహ్నాలు ఉపయోగించి సొంతంగా రాయడం.

స్వీయ అనుభవాలను సృజనాత్మకంగా వ్యక్తపరచడం.

అ) ప్రక్రియను ఒక రూపం నుంచి మరొకరూపంలోకి మార్చడం, సమీక్షలు, వ్యాసాలు, ఇంటర్వ్యూలు, కరపత్రాలు, నివేదికలు రాయడం, దరఖాస్తులు రాయడం, ఆత్మకథలు రాయడం, నాటకీకరణ, నినాదాలు, భాషాసంఘాలు ఏర్పాటుచేయడం, సాహిత్యసమావేశాలు నిర్వహించడం.

ఆ) ఇతరుల సంస్కృతి సంప్రదాయాలు, పండుగలు, ఆచార వ్యవహారాలపట్ల (అన్ని అంశాలలో) సహానుభూతి కలిగి ఉండటం. కవులు, వారి రచనలు ప్రశంసించడం, వివిధ సాహితీ ప్రక్రియలను చదవటం, ఆనందానుభూతి, రసానుభూతి పొంది, కవులను, పాఠంలోని మంచి విషయాలను ప్రశంసించడం.

ఇ) ప్రత్యేక అవసరాలు గల పిల్లల/బాలికలు పట్ల సహానుభూతి కలిగిఉండి, సహాయసహకారాలు అందించడం.

3. భాషాంశాలు (పదజాలం వ్యాకరణాంశాలు) :

పద స్వరూప స్వభావాలను తెలుసుకోవడం, తార్కికశక్తిని, దోషరహిత భావప్రకటన సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించడం.

అ) భాషాబోధనలో పిల్లల్లో సుసంపన్నమైన పదజాలాభివృద్ధికి ప్రాధాన్యతనివ్వడం. పదాలకు అర్థాలకు నిఘంటువును వినియోగించడం, వ్యతిరేక పదాలు, ప్రకృతి–వికృతి, జాతీయాలు వంటి వాటిని అర్థంచేసుకుని నిత్యజీవితంలో సందర్భోచితంగా ఉపయోగించటం.

ఆ) విద్యార్థి భాషాభాగాలు, విభక్తులు పదాలను కలపడం, విడదీయడం మొదలైనవి చేస్తున్నప్పుడు జరిగే మార్పులను గుర్తించడం, సంధులను సూత్రీకరించటం, పదాలలో ఉండే సమాసాలను గుర్తించగలగటం.

ఇ) సాహిత్యంలో ఉన్న వివిధ ప్రక్రియల యొక్క స్వరూప, స్వభావాలను గుర్తించగలగటం, సొంతంగా రాయగలగడం.

ఈ) వాక్యనిర్మాణం, వాక్యంలోని అంతర్భాగాలను, వాక్యాలలోని రకాలను గ్రహించగలగడం.

ఉ) వ్యాకరణాంశాలలో వర్ణమాలలోని అచ్చులు, హల్లులు, ఉభయాక్షరాలు, భాషాభాగాలు, కర్త, కర్మ, క్రియలు మొదలైన భాషకు సంబంధించిన ప్రాథమిక అంశాలను తెలుసుకోవడం ద్వారా భాషపై అధికారాన్ని సంపాదించడం.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

తెలుగు సౌరభం - 8

ఎనిమిదో తరగతి (ప్రథమ భాష)

సెమిస్టర్ - 1

క్ర.సం.	పాఠం	ప్రక్రియ	ఇతివృత్తం	కవి / రచయిత	మాసం	పుట
	పాఠ్యప్రణాళిక లక్ష్యం					2
	సంసిద్ధత కార్యక్రమం				జూన్	4
1.	ఆంధ్రవైభవం	గేయం	రాష్ట్రకీర్తి	కొండేపూడి లక్ష్మీనారాయణ	జూన్/జూలై	30
2.	మాతృభూమి	కథానిక	దేశభక్తి, కుటుంబ విలువలు	పవని నిర్మల ప్రభావతి	జూలై	42
3.	శతకసౌరభం	శతకం	నైతిక విలువలు	శతక కవులు	ఆగస్టు	54
4.	నా యాత్ర	యాత్రా రచన	జాతీయసమైక్యత/ దర్శనీయ స్థలాలు	బులుసు వేంకట రమణయ్య	ఆగస్టు	69
5.	సందేశం	ఖండకావ్యం	కష్టజీవుల శ్రమ	గుఱ్ఱం జాషువ	సెప్టెంబర్	84
6.	పయనం	మాండలిక కథ	సామాజిక స్పృహ	సింగమనేని నారాయణ	అక్టోబర్	98
7.	చైతన్యమూర్తులు	వ్యాసం	స్ఫూర్తి / సేవ	రచయితల బృందం		113
	(ఉపవాచకం) 1. పోతులూరి వీరబ్రహ్మం 2. నేదునూరి గంగాధరం 3. వడ్డాది పాపయ్య 4. ఫాతిమా షేక్ 5. రాగతిపండరి 6. తాడినాగమ్మ				 జూలై జూలై ఆగస్టు సెప్టెంబర్ సెప్టెంబర్ అక్టోబర్	
	అకారాది పట్టిక					123
	భావనా పటం					128

AP SCERT

M2A4C1
Teacher corner

సంస్కృతం కాంపోజిట్ కోర్సుగా చదివేవారు ఉపవాచకం మినహా అన్ని పాఠ్యాంశాలు చదవాలి.
k పువ్వు గుర్తుగల పద్యాలు కంఠస్థం చేయాలి.
ప్రతిపాఠం వెనుక మేటిపద్యం శీర్షికలో ఇచ్చిన పద్యాలను విద్యార్థులు కంఠస్థం చేయాలి. అవి పరీక్షించబడవు.

A5N9M5
Student corner

https://amaravathiteacher.com

పాఠ్య ప్రణాళిక లక్ష్యాలు

పాఠ్య ప్రణాళికా లక్ష్యం-1 :

- వివరణ, విశ్లేషణ ప్రతిస్పందనల కోసం భాషానైపుణ్యాలను అభివృద్ధి చేయడం.
- ముఖ్యాంశాలను గుర్తించి, సంక్షిప్తంగా వివరించడం.
- తగిన భాషతో సందర్భానికి తగిన ప్రశ్నలను చదివి అవగాహన చేసుకోవడం.
- వివిధ రకాల లేఖలు, వ్యాసాలు, నివేదికల గురించి తెలుసుకుని చదవడం.
- అవసరానికి తగిన విధంగా ఆడియో, వీడియో, పోస్టర్ వంటి ముద్రిత రూపాలు గుర్తించి తెలుసుకోవడం.

పాఠ్య ప్రణాళికా లక్ష్యం-2 :

- సాహిత్య, సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని అన్వేషణ ద్వారా అభినందించడం.
- కథలు, గేయాలు, కవిత్వాలు, నాటకాలు వంటి ప్రక్రియల శైలులను గుర్తించి, అభినందించడం.
- భిన్నమైన సామాజిక, సాంస్కృతిక కోణాలలో భావాలు వ్యక్తపరచడం.

పాఠ్య ప్రణాళికా లక్ష్యం-3 :

- భాషా నిర్మాణానికి సంబంధించిన ప్రాథమిక అంశాలను వినియోగించడం.
- విరామ చిహ్నాలు, భాషాభాగాలు, లింగం, వచనం, కాలం, వాక్య నిర్మాణం అవగాహనతో వినియోగించడం

పాఠ్య ప్రణాళికా లక్ష్యం-4 :

- కథలు, పుస్తకాలపై సమీక్ష చేయడం, గ్రంథాలయ సద్వినియోగం.
- సాహిత్యంలోని అన్ని ప్రక్రియలు చదివి సమీక్ష చేయడం.
- ప్రాజెక్టులు, మరియు నివేదికలు వంటి కార్యకలాపాలకు గ్రంథాలయాన్ని ఉపయోగించడం.

పాఠ్య ప్రణాళికా లక్ష్యం-5 :

- భాష యొక్క ప్రత్యేక లక్షణాలను గుర్తించి, అభినందించడం మరియు వినియోగించడం.
- పదాలకు అర్థాలు, సమానార్థక పదాలు, నానార్థాలు, ప్రకృతి, వికృతులు అర్థం చేసుకుని వినియోగించడం.
- భాషలో ఉన్న అక్షరాలు, స్వరాలు ఉచ్చారణ, పారిభాషిక పదాలు అర్థం చేసుకోవడం, అభినందించడం.
- పద ప్రయోగాలు, అనుప్రాసలు పూరించడం, రూపొందించడం.
- పదక్రీడలు, వాక్య పూరణలు, అంత్యాక్షరి పూరించడం, రూపొందించడం.
- సమాసం, సంధి, క్రియ రూపాలు అర్థం చేసుకోవడం, వినియోగించడం.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

సంసిద్ధత కార్యక్రమం

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : వర్ణమాలలోని అక్షరాలను గుర్తించగలరు.
రెండు, మూడు, నాలుగు అక్షరాల సరళ పదాలను చదవగలరు.

F8E7T5

సంభాషణ : తరగతి ప్రారంభించే ముందు ఏదైనా అంశాలపై పిల్లలతో సంభాషించండి. వర్ణమాల చార్టులోని అక్షరాలను చూపిస్తూ నిత్య జీవితంలో ఉపయోగించే సరళ పదాలను చెప్పించండి.

కృత్యం -1: వర్ణమాలలోని అక్షరాలను గుర్తింప చేయడం

అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ౠ ఌ ౡ
ఎ ఏ ఐ ఒ ఓ ఔ ం ః
క ఖ గ ఘ ఙ
చ ౘ ఛ జ ౙ ఝ ఞ
ట ఠ డ ఢ ణ
త థ ద ధ న
ప ఫ బ భ మ
య ర ల వ శ ష స హ ళ క్ష ఱ

ఌ ౡ ౘ, ౙ అక్షరాలు ప్రస్తుతం వాడుకలో లేవు.

కృత్యం -2 : కింది పదాలను విద్యార్థులచే చదివించండి.

రెండక్షరాల పదాలు		మూడక్షరాల పదాలు		నాలుగక్షరాల పదాలు		'ం' తో కూడిన పదాలు	
ఆట	ఈట	అలక	నడక	అపజయం	జలజల	గంట	జంట
ఊట	ఏట	ఆయన	ఈయన	సహచర	గడవటం	పంట	బలం
యమ	రమ	రగడ	జగడ	వదలక	సడలక	జలం	కలం
లత	లయ	నటన	ఘటన	ఏడవటం	కలకలం	వంద	కంద
దడ	దయ	ఎకర	పసర	దశరథ	ఉడకటం	వదనం	సదనం
ఈత	శత	లలన	రచన	ఆమరణ	ఆదరణ	సంబరం	అంబరం
తల	నల	వరస	వలస	పడమర	కరవడం	అందం	చందం
నస	వస	అమల	కమల	మలమల	గలగల	నందనం	వందనం

కృత్యం -3 : కింది వాక్యాలను చదివించండి.

మమతల గడప   మనం కల కనగలం   ఊరవతల ఆలయం   మనం ఆట ఆడగలం
నందనవనం మంగళకరం   కపటం వదలగలం   ఈ కమలం ఎంత?   మందర వన పయనం

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం -1 : కింది అక్షరాలను చదవండి. వర్ణమాలలో గుర్తించండి.

ఉ	డ	త
అ	ర	క

బ	ల	పం
ప	డ	వ

కృత్యం -2 : ఈ కింది అక్షరాలకు పదాలు తయారు చేయండి.

ట ______ అ ______ డ ______

జ ______ త ______ గ ______

ఈ ______ ద ______ ర ______

కృత్యం -3 : కింది అక్షరాలను కలిపి చదవండి. రాయండి.

ద — య ______
ద — శ ______
ద — వడ ______
ద — ళం ______

ప — నస ______
ప — లక ______
ప — డవ ______

కృత్యం -4 : కింది పదాలను చదవండి. క, డ, ప, ల, వ అక్షరాలను గుర్తించి ◯ చుట్టండి.

తలగడ పండితులు నిలకడ కలత కలవరం వందనము

ఉక్తలేఖనం

______ ______ ______

______ ______ ______

______ ______ ______

______ ______ ______

______ ______ ______

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : వర్ణమాలలోని మహాప్రాణాక్షరాలను గుర్తించగలరు.
రెండు, మూడు, మహాప్రాణాక్షరాలను పదాలను చదవగలరు.

కృత్యం -1 : వర్ణమాలలోని కింది మహాప్రాణాక్షరాలను గుర్తింప చేయండి.

ఖ, ఘ, ఛ, ఝ, ఠ, ఢ, థ, ధ, ఫ, భ

కింది పదాలను పిల్లలతో చదివించండి.

రెండక్షరాల పదాలు		మూడక్షరాల పదాలు	
నఖం	ఘనం	ముఖము	ఘనత
ఛత్రం	ఝషం	కంఠము	ఢమరుకం
మఠం	ఢంక	కథనం	మంథర
పథం	ధనం	ఫలితం	సంభవం
ఫలం	భవం	రభస	ధవళం

కృత్యం -2 : కింది వాక్యాలను పిల్లలతో చదివించండి.

అమల పలక　　శనగ పంట　　కలల ఫలం　　చకచక నడక　　జడ గంట

రమ ఉంగరం　　శంకర మఠం　　సమర పథం　　మంథర కంఠము　　అవసర ధనం

మన కథనం　　ఘన ఛత్రం

గంట గణగణ మోగింది　　నడక చకచక సాగింది　　చినుకు టపటప పడింది　　తల గిరగిర తిరిగింది

కృత్యం -3 : భాషా క్రీడ అక్షరాల విన్యాసాన్ని చదివించి గుర్తింపచేయండి.

1. అక్షర - రక్షణ　　2. కలక - కలము　　3. తల - లత

4 ఉడత - తబల　　5. నటన - నగలు　　6. బలపం - పంజరం

7. సగం - గంప　　8. ఎడమ - మడమ　　9. కలము - మునగ

కృత్యం - 4 : నిన్నటి వరకు నేర్పిన పదాలపై ఉక్తలేఖనం నిర్వహించాలి.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం - 1 : ఈ కింది అక్షరాలను చదువుదాం. అక్షరాలతో ఏర్పడే పదాలను రాద్దాం.

ఊ ______ ఏ ______ ఓ ______

ధ ______ ఖ ______ ఘ ______

ఫ ______ ఛ ______ ఢ ______

కృత్యం - 2 : ఈ కింది అక్షరాలను కలిపి చదవండి. రాయండి. సొంత వాక్యాలను చెప్పండి.

ట : గం, పం, జం, తం, మం, ఇం

జ : గం, త, లం, నక, లజల

కృత్యం -3 : ఈ కింది వాక్యాలను చదవడానికి ప్రయత్నించండి.

జమున చక చక నడిచింది | వేళకు బడికి పోదాం | రగడ చేయకండి

పండుగ సరుకులు తేవాలి | ఫలములు కోసి తింటారు | నీ పేరేమిటి?

కృత్యం -4 : గళ్ళలోని అక్షరాలతో పదాలను తయారుచేయండి.

1	2	3	4	5	6	7	8
శ	ఈ	0	ద	గ	ట	డ	ప

2, 5 ....

4, 1 ....

4, 3, 7 ....

5, 7, 8 ....

5, 3, 8 ....

8, 7, 5 ....

8, 3, 6 ....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : గుణింత అక్షరాలను గుర్తించగలరు. రాయగలరు.
గుణింతాక్షర పదాలను చదవగలరు.

అ	ఆ	ఇ	ఈ	ఉ	ఊ	ఋ	ౠ
✓	ా	ి	ీ	ు	ూ	ృ	ౄ

కృత్యం – 1 : గళ్ళలోని గుణింతాక్షరాలను అనుసరిస్తూ గుణింత అక్షరాల కింద గీత గీయండి.

పాపల్లారా రారండి!
చక్కటి రంగులు చూడండి
గులాబి పువ్వును నేనండి
ఎరుపు రంగు నాదండి

బంతి పువ్వును నేనండి
పచ్చ రంగు నాదండి
మల్లెపువ్వు నేనండి
తెలుపు రంగు నాదండి.

కృత్యం –2 : కీలక పదాలను చదవండి.

✓	ా	ి	ీ	ు	ూ	ృ
కలము	తామర	కిరణం	కీటకం	గుబులు	కూతురు	జాగృతి
కనకం	బాసర	గిలక	చీకటి	కులుకు	గూడు	ఆకృతి
గరళం	శారద	చివర	పీడనం	గురువు	తూనీగ	శృతి
మడమ	యాతన	జిరాఫీ	దీపావళి	చురుకు	నూకలు	మృగం
వనజ	మాయ	తివాచి	మీగడ	బుడుగు	పూనకం	ధృతి
వరద	వాకిలి	నివాసం	వీధి	తుడుచు	మూలుగు	బృందం
తనయ	నాశనం	మిఠాయి	చీలిక	దుముకు	సూచన	గృహం
నరకం	గారాబం	పిలక	శీతలం	దులుపు	పూలు	కృప
తగరం	కాపలా	వినడం	నీరసం	గుబురు	కూన	ధృవ

కృత్యం –3 : గేయాన్ని చదివించండి.

ఆవు ఆవు ఏమంటావ్?
అంబా అంబా అని నేనంటా
పిల్లి పిల్లి ఏమంటావ్ ?
మ్యావ్..మ్యావ్ అని నేనంట
కుక్కా కుక్కా ఏమంటావ్?
భౌ..భౌ..అని నేనంట!

కాకి కాకి ఏమంటావ్?
కావ్. కావ్ అని నేనంట
కప్ప కప్ప ఏమంటావ్ ?
బెకబెక అని నేనంటా!

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం -1 : గీత గీసిన అక్షరాల తేడాను గుర్తిస్తూ పదాలు చదవండి.

పుడమి - పూనకం
గుబురు - గూడు
బుడగ - బూరెలు
ముదురు - మూడు
సులువు - సూచన
కులుకు - కూతురు
తులం - తూకం
చురుకు - చూపు
నులక - నూకలు
జులాయి - జూదము

కృత్యం -2 : క్రింది పదాలు సరిచేసి వాక్యాలు రాయండి

1. కోతి ఎగిరింది గోడ పైకి
2. ఉంటుంది తీయగా మామిడి పండు
3. కావాలి వానాకాలంలో గొడుగు
4. చేసింది పాప మారాం
5. పెరిగింది పంట ఏపుగా

AP SCERT

కృత్యం - 3 : పట్టికలోని పదాలు చదవండి వస్తువుల పేర్లను తెలిపే పదాలు గుర్తించి రాయండి.

దీపం	బాలిక	పార
పిడక	దీపావళి	పీట
రంపం	అడవి	సంగతి
చీల	ఎనిమిది	సినిమా
జింక	గంప	సంచి

కృత్యం - 4 : క్రింది అక్షరాలను ఉత్వం (ు)ఊత్వం (ూ) చేర్చి రాయండి.

అకారం	క	గ	చ	జ	ట	డ	ప	బ
ఉత్వం (ు)								
ఊత్వం (ూ)								

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : ఎ, ఏ, ఐ, ఒ, ఓ, ఔ ల గుణింతాక్షరాలను గుర్తించగలరు. రాయగలరు. గుణింతాక్షర పదాలను చదవగలరు.

ఎ	ఏ	ఐ	ఒ	ఓ	ఔ
ె	ే	ై	ొ	ో	ౌ

కృత్యం - 1 : గేయంలోని గుణింత అక్షరాలను పై పట్టికలోని గుణింతాల ఆధారంగా గుర్తించండి.

బండెక్కి మనము
ఏ ఊరెళదాం ?
బండెక్కి మనము
బందరు వెళదాం
సైకిల్ ఎక్కి మనము
ఏ ఊరెళదాం ?

సైకిలెక్కి మనము
శ్రీశైలం వెళదాం
నౌకెక్కి మనము
ఏ ఊరెళదాం?
నౌకెక్కి మనము
విశాఖ వెళదాం!

కృత్యం -2 : గుణింతాల చార్టులో ె, ే, ై, ొ, ో లతో ఉన్న గుణింతాక్షరాల పదాలను చదివించండి.

ె	ే	ై	ొ	ో
చెరువు	రేడు	పైడి	గొడుగు	దోమ
పందెము	తేయాకు	పైకం	పొదుపు	సపోట
నెల	దేశం	సైకిల్	కొంగ	జోడి
గెలుపు	గేదె	టైరు	తొండ	కోట
తెలుగు	వేషం	మైదా	పొగ	కోడి

కృత్యం -3 : క్రింది వాక్యాలు చదివించండి.

తోటలోన తొండ ఉంది
కొండమీద కోతి ఉంది
చెరువులోన కొంగ ఉంది
మడుగులోన మొసలి ఉంది

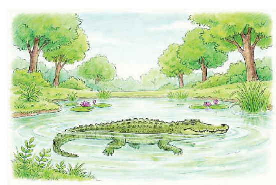

కృత్యం - 4 : నిన్నటి వరకు నేర్పిన పదాలపై ఉక్తలేఖనం నిర్వహించాలి.

______________________ ______________________ ______________________
______________________ ______________________ ______________________
______________________ ______________________ ______________________
______________________ ______________________ ______________________

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం -1 : కింది అక్షరాలకు ఎత్వ (ె), ఏత్వ (ే), ఒత్వ (ొ), ఓత్వ (ో)లను చేర్చి గుణింతాలను రాయండి.

✓	క	బ	ద	స	గ	మ	ట	ల
ఎత్వం (ె)								
ఏత్వం (ే)								
ఒత్వం (ొ)								
ఓత్వం (ో)								

కృత్యం -2 : గళ్ళలోని అక్షరాలతో పదాలు రాయండి.

కో	తి	గొ	డు	గు
తో	డే	లు	కో	డి
సొ	గ	సు	పూ	సె

కృత్యం- 3 : కింది పదాలు చదవండి.

గెలుపు	నేరేడు	తేనీరు	గొడుగు	కోట
తెలుపు	మారేడు	తేయాకు	తొడుగు	తోట
సొరకాయ	సమోస	దేశము	వేషము	సపోటా

కృత్యం - 4 కథను చదవండి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

కుందేలు తాబేలు పరుగు పందెం కాసాయి. కుందేలు పరుగు తీసింది. తాబేలు నడక సాగింది. కుందేలు కునుకు తీసింది. తాబేలు ఆగకుండా నడిచింది. తాబేలు పందెం గెలిచింది.

1. కుందేలు తాబేలు ఏ పందెం కాసాయి?

2. కునుకు తీసింది ఎవరు?

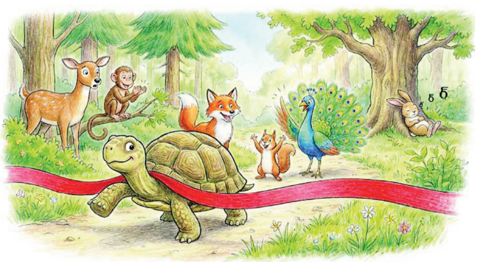

3. పందెం గెలిచింది ఎవరు?

4. ఆగకుండా నడక సాగించింది ఎవరు?

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : అన్ని గుణింతాక్షర పదాలను చదవగలరు. రాయగలరు.

శారద	మిరప	జామ	లోపల
బౌలరు	వాసన	చీమ	పౌడరు
దైవం	గౌతమి	గులక	మొలక
గాజు	గోపురం	గెల	కైక
మారేడు	కుంకుమ	చేప	జేజేలు
పెదవి	డైరీ	పైరు	పెసర
కుందేలు	కొలత	చౌరవ	కోపం

కృత్యం – 2 : గేయాన్ని గురించి మాట్లాడించండి.

మిలమిల మెరుపుల వాన
పెళపెళ ఉరుముల వాన
టపటప చినుకుల వాన
చిటపట కురిసిన వాన
పిల్లలను తడిపిన వాన
పడవలు విడిచిన వాన

కృత్యం – 3 : కింది వాక్యాలను చదవండి.

దివిజ, వనజ జామ తోటకు వెళ్లారు
జామకాయలు చూసారు. కోయబోయారు
తోటమాలి రంగయ్య చూసాడు.
ఎవరది ఎవరది అని అరిచాడు.
దివిజ, వనజ పరుగో పరుగు.

కృత్యం – 4 : నిన్నటి వరకు నేర్చిన పదాలపై ఉక్తలేఖనం నిర్వహించాలి.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం - 1 : పదాలు తయారు చేయండి. రాయండి.

భ — యం, జన, రతుడు

ధ — నం, రణి, గధగ

ఫ — లం, ణి, లకం

ఖ — రే, లే, శా

ఘం — మే, సం, మా

కృత్యం - 2 : క్రింది పదాలను సరియైన ఖాళీలతో పూరించండి

ఘీంకారం - మేఘాలు - ఖైదీ - ఝషం - మిఠాయి

1. జైలులో ఉండేవాడిని .... అంటారు.
2. ఏనుగు అరుపును .... అంటారు
3. వానలు కురిపించేవి ....
4. తీపి .... లను నేను తింటాను.
5. .... అనగా చేప.

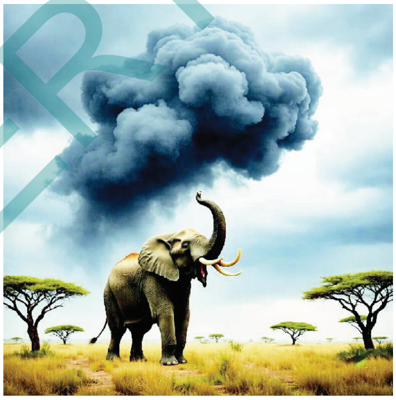

కృత్యం - 3 : ఇవి చదవండి. ఏమి జరిగిందో చెప్పండి.

చిటపట చినుకులు కురిసాయి
వాగులు వంకలు పారాయి
చెరువులు కాలువలు నిండాయి
చెరువులో చేపలు చేరాయి
చేపలు పడదాం రారండి

కృత్యం 4 : కింది పేరాలు చదవండి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

పూర్వం జంబూ ద్వీపాన్ని విక్రమార్కుడు అనే రాజు పాలించేవాడు. ఒకసారి ఆయన దేశ సంచారం చేస్తూ గంగానది తీరంలో రామాపురం గ్రామం చేరుకున్నాడు. నదిలో స్నానం చేసాడు. గుడిలో పూజలు చేసాడు. రైతులను కలిశాడు. వారి కష్టసుఖాలను తెలుసుకున్నాడు.

ప్రశ్నలు:

1. రాజు చేరుకున్న గ్రామం పేరు ? జ. ______________________
2. దేశ సంచారం చేస్తున్నది ఎవరు? జ. ______________________
3. రాజు ఏ నదిలో స్నానం ఆచరించాడు? జ. ______________________
4. నీకు తెలిసిన రెండు నదుల పేర్లు రాయండి. జ. ______________________

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం - 1 : కింది పదాలను చదివించండి.

కమల	సూచన	కొలత	గార	గృహం	లోపల	తికమక	కెరటం
పొదరు	మీగడ	దేవత	గారాబం	కుంకుమ	పైరు	నాటకం	ముఖము

కృత్యం -2 : వాక్యాలను విద్యార్థులచే చదివించండి.

పాప పాట పాడింది

నీలిమ చీర ఉతికింది

చింతకాయ పులుపు

బాబు బూర ఊదాడు

కొంగ చేపలు తింటుంది

గోరంత దీపం కొండంత వెలుగు

ఈ పలక ఎవరిది?

తులసి ఔషధ మొక్క

గురువు దైవంతో సమానం

అమ్మ నడిచే దేవత

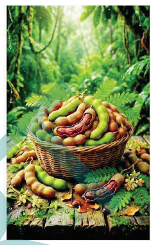

కృత్యం - 3 : గేయాన్ని చదివించండి.

ధమధమ ఉరుములు ఉరిమేకాలం
చిట పట చినుకులు రాలేకాలం
ఏకాలం? ఇది ఏకాలం?
చెమటలు వంటికి పట్టేకాలం
చెరువులు బావులు ఎండే కాలం.
ఏకాలం? ఇది ఏకాలం?
కుప్పగా మంచు కురిసేకాలం
దుప్పటి లోపల దూరేకాలం
ఏకాలం? ఇది ఏకాలం?

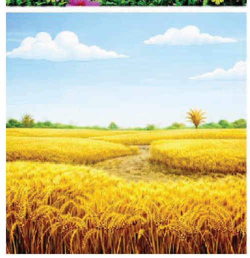
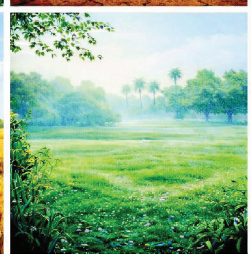

AP SCERT

కృత్యం - 4 : నిన్నటి వరకు నేర్చిన పదాలపై ఉక్తలేఖనం నిర్వహించాలి.

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం – 1 : తేడాలను గుర్తిస్తూ పదాలు చదవండి.

కరణం – కారణం	మింగడం – మీగడ	కిటికి – కీటకం	గుండు – గూడు	తులసి – తూనిక
జెమిని – జేజేలు	కెరటం – కేసరి	కొడుకు – కోడలు	నొసలు – నోరు	కోట – కోణం

కృత్యం – 2 : పదాలు తయారుచేయండి రాయండి.

రు : పై, నౌక, టై, పౌడ, మైసూ

ధ : నం, రణి, గధగ, నుస్సు, ర్మం

కృత్యం – 3 : పట్టికలోని పదాలను చదవండి. వస్తువుల పేర్లను తెలిపే పదాలు గుర్తించి రాయండి.

దీపం	బాలిక	పార
పిడక	దీపావళి	పీట
రంపం	అడవి	కొడవలి
చీల	ఎనిమిది	సినిమా
జింక	గంప	సంచి

కృత్యం – 4 : పదాల ఆధారంగా వాక్యాలు రాయండి.

ఏనుగు : చిన్న కళ్ళు, దంతాలు, చెరువు, తొండం, చెరుకు గడలు, పెద్ద చెవులు

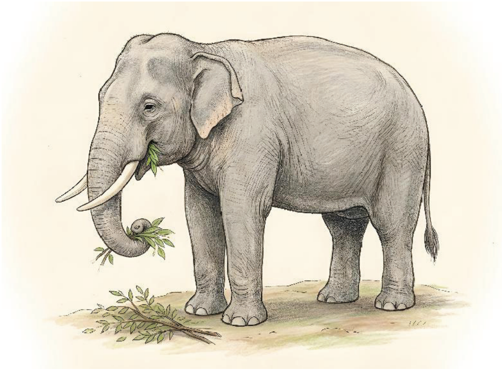

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : ద్విత్వాక్షర పదాలను చదవగలరు. రాయగలరు.

కృత్యం – 1 : పదాలలో ఒత్తులను గుర్తించండి.

పొద్దు	ఎత్తు	గడ్డి	మెట్టు	సజ్జ	పిచ్చివాడు	దగ్గు	వద్దు
చుక్క	రచ్చ	లక్క	పచ్చి	కట్టుకథ	చిన్నవాడు	గడ్డం	రద్దు

కృత్యం – 2 – చదివించండి. పలికించండి.

బుజ్జి	ఇచ్చుట	జిడ్డు	గుట్ట	గడ్డి	దిద్దు	అగ్గి	గొప్పలు
సజ్జలు	మెచ్చుట	గుడ్డు	చుట్టూ	నడ్డి	సద్దు	దిగ్గజం	కప్పులు

కృత్యం – 3 : చదివించండి. పలికించండి.

బుజ్జి – గజ్జి గుట్ట – పొట్ట గడ్డి – బుడ్డి సజ్జ – బొజ్జ మొత్తం – పొత్తం

కృత్యం – 3 : ద్విత్వాక్షర పద వాక్యాలను చదివించండి.

అగ్గి మీద గుగ్గిలం

మచ్చలు లేని పుచ్చకాయ

గట్టు పైన చెట్టుమీద పిట్టవుంది

అడ్డమైన గడ్డి తినరాదు

కత్తెరతో ఇత్తడి కోయగలమా?

అక్షరాలు దిద్దండి

కన్నయ్య వెన్న తిన్నానని అన్నాడు

కృత్యం – 4 : నిన్నటి వరకు నేర్పిన పదాలపై ఉక్తలేఖనం నిర్వహించాలి.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం - 1 : కింది పదాలు స్పష్టంగా చదవండి.

బుగ్గ గుడ్డు ఒడ్డాణం ఒత్తులు పచ్చగడ్డి లడ్డు గగ్గోలు
ఎత్తు చిచ్చుబుడ్డి గుగ్గిళ్ళు దగ్గర బిడ్డ అత్త మగ్గం
సగ్గుబియ్యం సజ్జలు

కృత్యం - 2 : కింది గళ్ళలోని అక్షరాలతో పదాలు రాయండి.

మ	రా	సి	నీ
జ	క	గ్గ	డ
మ	బ్బు	రా	దు
ఘో	జు	జో	ళ్ళు

మబ్బు.

కృత్యం - 3 : కింది పదాలకు సరైన చోట ఒత్తులు చేర్చి రాయండి.

పూల బుట ______ జునుపాలు ______ జీలకర ______
నలకాకి ______ గొరెల మంద ______ వెనపూస ______

కృత్యం - 4 : కింది వాటిలో పదాల వరుసను సరిచేసి విరామ చిహ్నాలు పాటిస్తూ వాక్యాలు రాయండి.

1. లలిత లెక్క పెట్టింది గవ్వలు
2. తల కావాలి దువ్వెన దువ్వుకోవడానికి
3. పుట్టింది ఆవుకు దూడ
4. అవ్వ కవ్వంతో చిలికింది పెరుగు.

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : ద్విత్వాక్షర పదాలను చదవగలరు. రాయగలరు.

కృత్యం – 1 : ప బ మ య ర ల వ ళ స అక్షరాల ఒత్తులను గుర్తించండి.

గొప్పతనం తిమ్మిరి మల్లెదండ దివ్వె తుళ్ళింత బొబ్బిలి అయ్యయ్యో కుర్రవాడు తపస్సు మబ్బులు

కృత్యం – 2 : ద్విత్వాక్షర పద వాక్యాలను పలికించండి.

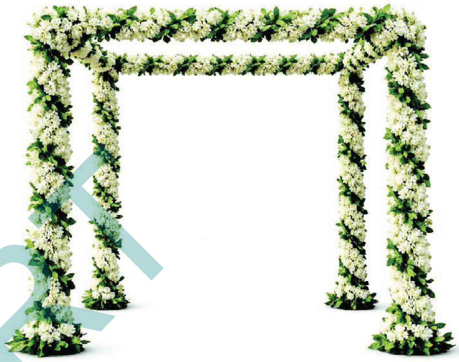

1. తపస్సులో మనస్సు నిలపాలి
2. గువ్వా మువ్వ సవ్వాడల్లే నవ్వాలమ్మ
3. చల్లని పందిరిపై మల్లెలు పూశాయి
4. వెర్రి పనులు చేసి చిర్రుబుర్రు లాడకు
5. వియ్యాలవారితో కయ్యాలేల
6. తమ్ముడు తొమ్మిది బొమ్మలు అడిగాడు
7. ఇబ్బడి ముబ్బడిగా దుబ్బులు పెరిగాయి
8. డప్పు మోగింది ఇప్పుడు కదలండి

కృత్యం –3 : కింది గేయం చదివించండి.

చింత చెట్టు చిలకల తోటి
ఏమని పలికింది?
చిలకల్లారా.. ! చిలకల్లారా.. !
వద్దూ వద్దంది

కొబ్బరి చెట్టు చిలకల తోటి
ఏమని పలికింది ?
చిలకల్లారా.. ! చిలకల్లారా.. !
వద్దూ వద్దంది

జామ చెట్టు చిలకల తోటి
ఏమని పలికింది?
చిలకల్లారా.. ! చిలకల్లారా.. !
రండీ రండంది.

మామిడి చెట్టు చిలకల తోటి
ఏమని పలికింది?
చిలకల్లారా.. ! చిలకల్లారా.. !
రండీ రండంది.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం – 1 : కింది పదాలు చదివి ద్విత్వాక్షరాల కింద ◯ చుట్టండి.

పెళ్ళి – గువ్వలు – చెల్లెలు – గుర్రం – రొయ్య – కొమ్మలు

రిబ్బను – తప్పులు – పన్నాగం – మద్దెల – మేనత్త – గొడ్డలి.

కృత్యం – 2 : కింది ఖాళీలలో సరైన పదం ఉంచి చదవండి. రాయండి.

గబ్బిలం – గొళ్ళెం – కొబ్బరి నీళ్లు – కళ్ళు

1. .... చీకటిలో తిరుగుతుంది.
2. తలుపుకు .... ఉంటుంది.
3. ఎండాకాలంలో .... తాగితే మంచిది.
4. పిల్లి .... చీకటిలో మెరుస్తాయి.

కృత్యం – 3 : గళ్ళలోని అక్షరాలతో పదాలు రాయండి.

క	ప్ప	వి	సు	న
కి	ళ్ళి	మ	బ్బు	లు
రం	బొ	జ్జ	పే	గు
గ	బ్బి	లం	ను	జ్జు
ఉ	లి	కొ	బ్బ	రి

....

....

....

....

....

కృత్యం – 4 : గేయం చదవండి. గేయం ఆధారంగా కింది వాక్యాలు జతపరచండి.

బజ్జీలండీ బజ్జీలు – వేడివేడి బజ్జీలు
కారం కారం బజ్జీలు – మిరపకాయ బజ్జీలు.
నోరూరించే బజ్జీలు – బంగాళాదుంప బజ్జీలు
ఘుమఘుమలాడే బజ్జీలు – అరటికాయ బజ్జీలు
అతిగా తింటే ముప్పండి – అందరికీ ఇది చెప్పండి.

<u>కింది వాక్యాలు జతపరచండి.</u>

1. నోరూరించే బజ్జీలు   అరటికాయ బజ్జీలు
2. కారం కారం బజ్జీలు   బంగాళాదుంప బజ్జీలు
3. ఘుమఘుమలాడే బజ్జీలు   మిరపకాయ బజ్జీలు.

AP SCERT
https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : సంయుక్తాక్షర పదాల పునశ్చరణ – పదాలను గుర్తించండి.

కృత్యం – 1 : కింది పదాలలోని సంయుక్త అక్షరాలను గుర్తించండి.

ద్వారం – చెట్లు – పుస్తకం – శుభ్రత – నిర్మలం – ఉత్సవం – మర్కటం – స్వామి – కష్టం – సూర్యుడు

ఓర్పు – స్నేహం – కర్పూరం – వర్గం – సర్పం – దర్పం – దుర్గరం – మర్మం – నష్టం – పూజ్యుడు

కృత్యం – 2 : సంయుక్తాక్షరాలలోని హల్లుల కలయికను తెలుసుకుందాం. పదాలు చదువుదాం, రాద్దాం.

1. చక్ + ర్ + అ + ం ⟶ చక్రం
2. చంద్ + ర్ + ఉ + డు ⟶ చంద్రుడు.
3. సూర్ + య్ + ఉ + డు ⟶ సూర్యుడు.
4. ఇడ్ + ల్ + ఈ ⟶ ఇడ్లీ.
5. పట్ + న్ + అ + ం ⟶ పట్నం.
6. శ్ + ర్ + ఈ + ను ⟶ శ్రీను.
7. ద్ + వ్ + ఆ + రం ⟶ ద్వారం
8. ఖర్ + చ్ + ఉ ⟶ ఖర్చు
9. కల్ + మ్ + అ + షం ⟶ కల్మషం
10. పుస్ + త్ + అ + కం ⟶ పుస్తకం
11. ఉత్ + స్ + వ్ + అ + ం = ________
12. కర్ + ష్ + క్ + ఉ + డ్ + ఉ = ________
13. ఏర్ + ప్ + అ + డ్ + ఆ + ల్ + ఇ = ________
14. చంద్ + ర్ + అ + ం = ________
15. వస్ + త్ + ర్ + అ + ం = ________
16. రాస్ + త్ + ఆ + న్ + ఉ = ________

కృత్యం – 3 : కింది పేరా చదవండి. సంయుక్తాక్షర పదాలను గుర్తించి రాయండి.

రమ్య సంధ్య అక్క చెల్లెళ్ళు. రమ్యకు ఇడ్లీలు అంటే చాలా ఇష్టం. సంధ్యకు ఉప్మా అంటే చాలా ఇష్టం చట్నీ లేకపోయినా సరే తినేస్తారు. వాళ్ళ తమ్ముడు ఇంద్ర. వాడు చాక్లెట్లు ఎక్కువగా తింటాడు. డాక్టర్ గారు వాడి పళ్ళు పుచ్చిపోయాయని చెప్పారు.

కృత్యం – 4 : నిన్నటి వరకు నేర్చిన పదాలపై ఉక్తలేఖనం నిర్వహించాలి.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం - 1 : సంయుక్త రూపాలలో ఏర్పడిన పదాలను గమనించండి.

తర్ + క్ + అం	తర్కం	పద్ + మ్ + అ	పద్మ
ఖ డ్ + గ్ + అం	ఖడ్గం	మా + ర్ + ప్ + ఉ	మార్పు
దర్ + జ్ + ఆ	దర్జా	అర్ + థ్ + అం	అర్థం
వార్ + త్ + అ	వార్త	గర్ + వ్ + అం	గర్వం
శబ్ + ద్ + అం	శబ్దం	కోట్ + ల్ + ఉ	కోట్లు

కృత్యం - 2 - కింది పదాలు చదివి సంయుక్తాక్షరాలకు ◯ చుట్టండి.

కర్షకుడు - సంవత్సరం - స్వర్గం - మర్యాద - ప్రమాదం

మహాత్మ - నిర్భయం - ప్రశ్న - అగ్ని - వర్ధంతి

కృత్యం - 3 : వాక్యాలు చదవండి. ఆలోచించి సమాధానాలను రాయండి.

1. మనకు వేడి, వెలుతురు, ఎండ ఇచ్చేవాడు ____________________
2. మేడ పైకి చేరాలంటే ఎక్కవలసినవి ____________________
3. గురువారం తర్వాత రోజు ____________________
4. వానకు మరో పేరు ____________________
5. పడమరకు ఎదురు దిక్కు ____________________
6. రాత్రులలో ఆకాశంలో కనిపించేవి ____________________

కృత్యం - 4 : కింది పేరాను చదివి ఖాళీలను పూరించండి.

సాన పెడితేనే వజ్రం కాంతి ఇస్తుంది. చక్కగా దున్నితేనే పొలం పంటనిస్తుంది . బాగా కష్టపడితేనే ఫలితం అందుతుంది. అలాగే భూమి మీద ఎంత అజ్ఞాని అయినా చదువుకుంటేనే వివేకి అవుతాడు.

1. అజ్ఞాని చదువుకుంటే .... అవుతాడు.
2. ఫలితం పొందాలంటే మనం ....
3. సానపెడితేనే .... కాంతి ఇస్తుంది.
4. పొలం మంచి పంటను ఇవ్వాలంటే ....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : సంయుక్తాక్షర పదాలను పునశ్చరణ – పదాలను గుర్తించి చదవగలరు, రాయగలరు.

కృత్యం – 1 : కింది పదాలను కలిపి రాయండి మార్పును చర్చించండి.

1. వీళ్ళందరు = వీళ్ళు + అందరు (ళ్ + ఉ) అ = ళ్ళ
2. ఇల్లుంది = ఇల్లు + ఉంది (ల్ల్ + ఉ) ఉ = ల్లు
3. ప్రజలందరూ = ప్రజలు + అందరూ (ల్ + ఉ) అ = ల
4. డొక్కలెండిపోయిన = డొక్కలు + ఎండిపోయిన (ల్ + ఉ) ఎ = లె
5. ముసలి వారుంటే = ముసలివారు + ఉంటే (ర్ + ఉ) ఉ = రు

కృత్యం – 2 : కింది పొడుపు కథలు వినండి. ప్రశ్నలకు జవాబులు చెప్పండి.

1. తోక లేని పిట్ట తొంభై ఆమడలు తిరిగింది ....
2. తోకతో తాగే పిట్ట ....
3. నాలుగు కాళ్లు ఉంటాయి గాని నడవలేదు ....
4. తెల్లటి పొలంలో నల్లని విత్తనాలు చేత్తో చల్లుతాం కళ్ళతో ఏరతాం ....
5. గుడి నిండా నీళ్లు గుడికి తాళం ....

కృత్యం – 3 : పేరాను చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

మానవాళికి ప్రాణాధారమైన నీటిని కాపాడుకోవాలి. పతి ఒక్కరూ బాధ్యతగా ఆ నీటిని పొదుపుగా వాడుకోవాలి. దీని గురించి అవగాహన ఏర్పడాలి. దీనికి మంచి మార్గం భూగర్భ జలాలను పెంచుకోవాలి. కనుక ఇంకుడు గుంటలు ఎక్కువగా ఏర్పరచుకుంటే భూగర్భ జలాలు అడుగంటి పోవు. వర్షపు నీరు, వాడిన నీరు ఇంకుడు గుంటలోకి ఇంకేలా చేయాలి. ఇంకుడు గుంటలో ఇసుక కంకర వేయాలి.

ప్రశ్నలు :

1. మానవాళికి ప్రాణాధారమైనది ఏది? ______________________
2. నీటిని కాపాడటం ఎవరి బాధ్యత ? ______________________
3. ఇంకుడు గుంటలు ఎందుకు నిర్మించాలి? ______________________
4. పై పేరాకు శీర్షికను పెట్టండి. ______________________

కృత్యం – 4 : నిన్నటి వరకు నేర్చిన పదాలపై ఉక్తలేఖనం నిర్వహించాలి.

______________________ ______________________ ______________________

______________________ ______________________ ______________________

______________________ ______________________ ______________________

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం - 1 : మీకు తెలిసిన సంయుక్తాక్షర పదాలను రాయండి.

1. ________ 2. ________ 3. ________

4. ________ 5. ________ 6. ________

7. ________ 8. ________ 9. ________

10. ________ 11. ________ 12. ________

కృత్యం - 2 : కింది వాక్యాలను సరిచేసి రాయండి.

1. ముగ్గు చూడు ఈ అత్తమ్మ ________
2. ఇది ముగ్గు తెలిపే స్త్రీ శక్తిని ________
3. సందేశాలు ముగ్గులు ఇవి ఇచ్చే ________
4. జాతీయ ముగ్గులో చూడండి జెండాను ________
5. వారు ముగ్గు వేశారు చంద్రయాన్ ________

కృత్యం - 3 : పట్టిక ఆధారంగా వాక్యాలు రాయండి

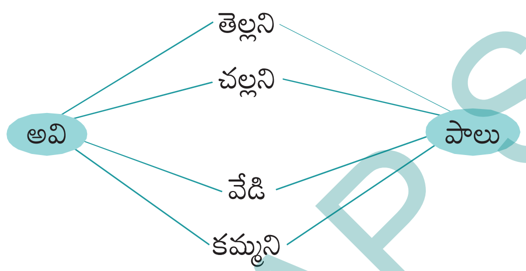

1. ________
2. ________
3. ________
4. ________

AP SCERT

కృత్యం - 3 : కింది పేరాను చదివి ద్విత్వ, సంయుక్త అక్షరాలున్న పదాలు రాయండి.

రవి వేగంగా పరుగెత్తి పాఠశాలకు వచ్చాడు . పుస్తకాల సంచి మోసుకుని వచ్చాడు. అప్పటికే ఎర్రగా ఎండ కాస్తుంది. నల్లని బూట్లు బయటే విప్పి తరగతి లోపలికి వెళ్ళాడు. నల్లబల్లపై తెల్ల సుద్ద ముక్కతో గుండ్రంగా తన పేరు రాశాడు.

________ ________ ________

________ ________ ________

________ ________ ________

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : గేయాన్ని సొంతగా చదివి పాడగలరు. కథను చదివి అవగాహన చేసుకోగలరు.

కృత్యం - 1 : కింది గేయాన్ని చదివించండి.

పుస్తకాలు! పుస్తకాలు! పుస్తకాలు!
పుస్తకాలే సాటిలేని నేస్తాలు.
ఆటలన్నీ ఆడిస్తాయి పుస్తకాలు,
పాటలన్నీ పాడిస్తాయి పుస్తకాలు.
భాషలన్నీ నేర్పుతాయి పుస్తకాలు,
మాట తీరు చెప్పుతాయి పుస్తకాలు.
అజ్ఞానపు చీకట్లకు పుస్తకాలు
విజ్ఞానపు సూరీళ్ళు పుస్తకాలు
పుస్తకాలు! పుస్తకాలు! పుస్తకాలు,
ఈ జగతి భవిష్యత్తుకు నేస్తాలు.

కృత్యం - 2 : కింది కథను చదివించి, దానిలోని నీతిని చెప్పించండి.

ఒక పక్షి చెరువులో నీళ్లు తాగుతుంటే అక్కడ అకస్మాత్తుగా ఒక చీమ నీళ్ళల్లో పడటం చూసింది. పాపం చిన్న చీమ నీళ్లల్లో ఈదలేక కాళ్లు చేతులు కొట్టుకుంటుంది. జాలిపడి ఆ పక్షి చీమని ఎలాగైనా కాపాడాలని అనుకుంది. చుట్టుపక్కల వెతికి ఒక ఆకును తీసుకుని వచ్చి చీమ దగ్గర పడేసింది. చీమ ఆకుపైకి ఎక్కి చెరువు ఒడ్డుకు చేరింది. పక్షికి కృతజ్ఞతలు చెప్పింది. ఒకరోజు పక్షి చెట్టు కొమ్మపై ఉన్న సమయంలో, ఒక వేటగాడు పక్షిని చూసి బాణంతో కొట్టాలని ప్రయత్నిస్తున్న సమయంలో చీమ చూసిచటుక్కున వేటగాడిని కుట్టింది. బాణం గురి తప్పింది. పక్షి బ్రతికిపోయింది. అలా చీమ పక్షి ప్రాణం కాపాడింది.

నీతి : ....

కృత్యం - 4 : నిన్నటి వరకు నేర్పిన పదాలపై ఉక్తలేఖనం నిర్వహించాలి.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం - 1 : కింది పదాలను ఉపయోగించి సొంత వాక్యాలు రాయండి.

1. అన్నం 2. బడి 3. పాటలు 4. విత్తనాలు 5. పద్యాలు

కృత్యం - 2 : కింది పద్యం చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

ఉప్పుకప్పురంబు నొక్క పోలికనుండు
చూడ చూడ రుచుల జాడ వేరు
పురుషులందు పుణ్యపురుషులు వేరయా
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ !

ప్రశ్నలు :

1. ఉప్పు కర్పూరం ఎలా ఉంటాయి ?
2. ఉప్పుకర్పూరం రుచి ఎలా ఉంటాయి?
3. మనుషులు ఎలా ఉంటారు?
4. పై పద్యం ఏ శతకంలోనిది?

కృత్యం - 3 : మీరు జరుపుకునే ఒక పండుగ గురించి రాయండి.

....

....

....

....

కృత్యం - 4 : పేరాను చదివి ప్రశ్నలు తయారు చేయండి.

ఈ దేశంలో పుట్టిన వారందరూ ఈ దేశాన్ని ప్రేమించాలి. మంచి విషయాలు నలుగురికి తెలియజేయాలి. మాటలతో కాలం వృథా చేయక శ్రమించి దేశాన్ని అభివృద్ధిలో నడపాలి. సుఖాలలోను, దుఃఖాలలోను అందరూ చేయి చేయి కలిపి సమైక్యంగా ముందుకు నడవాలి. వివిధ జాతి, మత, భాష, ప్రాంతాల వారందరూ సోదర భావంతో ఒక్కటిగా కలిసి జీవించాలి.

1. ______________________
2. ______________________
3. ______________________
4. ______________________
5. ______________________

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : విభక్తి ప్రత్యయాలను గురించి తెలుసుకుంటారు. విభక్తులను, కాలాలను వాక్యాలలో గుర్తిస్తారు.

కృత్యం – 1 : క్రింది వాక్యాలను చదవండి. విభక్తి ప్రత్యయాలను వేరుచేసి రాయండి.

1. రాజు గురించి వాళ్ళ అమ్మ బడికి వెళ్ళింది. ____________
2. పాప కోసం వాళ్ళ నాన్న బొమ్మలు తెచ్చారు. ____________
3. అనిల్ వాళ్ళ అమ్మతో బజారుకు వెళ్లాడు. ____________
4. పట్టణాల కంటే పల్లె వాతావరణం అందంగా ఉంటుంది. ____________
5. పిల్లలు బడిలో చదువుతున్నారు.

కృత్యం – 2 : కింది వాక్యాలలో క్రియా పదాలు రాయండి.

1. రాము కబడ్డీ ఆడుతున్నాడు. ....
2. నేను రేపు విజయవాడ వెళ్తాను. ....
3. గణేష్ కథ చదివాడు. ....
4. సిరి కథ చెబుతున్నది. ....
5. వాళ్లంతా సినిమా చూస్తున్నారు. ....
6. జింక సింహం బారి నుండి తప్పించుకుంది. ....

కృత్యం – 3 : పేరా చదవండి. కింది పదాలు సరైన చోట ఉంచండి.

(డబ్బు   యువకుడు   దుప్పటి   కొన్నాళ్లకు   ముక్కలు   బొమ్మలు)

ఒకరోజు బుద్ధుడికి ఒక .... కొనుగోలు చేస్తున్న ఒక .... కనిపించాడు. ఈ దుప్పటి .... చినిగిపోతుంది కదా! అప్పుడు దానిని ఏం చేస్తావు అన్నాడు బుద్ధుడు. దీన్ని రెండు .... గా చింపి అంగ వస్త్రంగా వాడుకుంటాను అన్నాడు. "మరి అవి కూడా చిరిగితే?" అన్నాడు బుద్ధుడు. ముక్కలుగా చేసి ఇల్లు తుడుచుకోవడానికి వాడుకుంటాను అన్నాడు ఆ యువకుడు. అది కూడా ముక్కలైపోతే అన్నాడు బుద్ధుడు. ఆ ముక్కలన్నింటినీ మట్టితో కలిపి పిసికి బొమ్మలు చేస్తాను అన్నాడు యువకుడు. ఆ .... అమ్మగా వచ్చిన .... తో మరో దుప్పటి కొనుక్కుంటాను అన్నాడు నవ్వుతూ ఆ యువకుడు.

కృత్యం – 4 : నిన్నటి వరకు నేర్చిన పదాలపై ఉక్తలేఖనం నిర్వహించాలి.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం - 1 : కింది సామెతలు చదవండి.

1. అంత్య నిష్ఠూరం కన్నా ఆది నిష్ఠూరం మేలు.
2. ఇంట గెలిచి రచ్చ గెలువు.
3. ఉన్న మాటంటే ఉలుకెక్కువ.
4. ఒక్క దెబ్బకు రెండు పిట్టలు.
5. పిట్ట కొంచెం కూత ఘనం.

కృత్యం - 2 : కింది ప్రకటనను చూసి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

చౌక ! చౌక ! ధరలు చౌక

శ్రీరస్తు వస్త్ర దుకాణం

మన తాడితోట రాజమండ్రిలో 26 .12 . 2025 న గొప్ప ప్రారంభం. మీ రాక మాకు ఆనందం.

(పెళ్ళి బట్టలు మా ప్రత్యేకత)

1. వస్త్ర దుకాణం పేరేమిటి? ....
2. శ్రీరస్తు దేనికి ప్రత్యేకం? ....
3. పై ప్రకటనను ఎవరు విడుదల చేశారు? ....
4. పై ప్రకటన ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారు చేయండి. ....

కృత్యం - 3 : మీకు నచ్చిన నీతి కథను రాయండి?

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యసన ఫలితాలు : కథ, పొడుపు కథల మధ్య వ్యత్యాసాలను తెలుసుకుంటారు.

కృత్యం - 1 : కథ - ప్రశ్నలు (ఈ క్రింది కథను చదివించండి)

చీమల పుట్టలో చీమలు ఆహారం తింటుంటాయి. అనుకోని అతిథిగా ఎలుక అక్కడికి వచ్చింది. చీమలు ఎలుకకు విస్తరాకులో గింజలు, బెల్లం, పప్పులను వడ్డించాయి. తృప్తిగా ఆరగించింది. ఎలుక రాశులుగా ఉన్న చీమల ఆహారాన్ని చూసి, దానికి కన్ను కుట్టింది. చేతులు కడుక్కుంటూ నాకు మీ దగ్గర ఉన్న ఆహారం పంచమని అడిగింది ఎలుక. దాని బుద్ధిని గమనించిన చీమలు ఇంతకంటే పెద్దపెద్ద ధాన్యపు రాశులున్న పుట్టను చూపిస్తామంటూ ఒక పెద్ద పుట్టను చూపించాయి. ఆశగా ఆహారం కోసం ఎలుక పుట్టలోకి పోయింది. దానిలో ఉన్న పాము ఎలుకను గబుక్కున నోట్లో వేసుకొని ఆరగించింది.

కృత్యం - 2 : నినాదాలు పలికించండి.

1. పచ్చని చెట్లు - ప్రగతికి మెట్లు.
2. ఆడపిల్ల చదువు - అవనికే వెలుగు.
3. మన ఊరు పరిశుభ్రం - మన ఆరోగ్యం పదిలం.
4. ప్లాస్టిక్ ను తరిమేద్దాం - ఆరోగ్యాన్ని స్వాగతిద్దాం.
5. ప్లాస్టిక్ మహమ్మారిని నివారిద్దాం - భావి తరాలకు బంగారు భవిష్యత్‌నిద్దాం.
6. కాలుష్యంతో కలుగును ఎన్నో రోగాలు - మొక్కలు పెంచి తెరువు పచ్చదనపు ద్వారాలు.

కృత్యం - 3 : పొడుపు కథలు

1. నేను నీటిలో ఈదుతూ ఉంటాను. నాకు ఈకలు ఉంటాయి. నేను క్వాక్ క్వాక్ అని అరుస్తాను. నేను ఎవరిని?

____

2. ప్రతి ఇంట్లోనూ నేను ఉంటాను. నేను మాట్లాడను. మేము ముగ్గురం అన్నదమ్ములం. నిరంతరం నడుస్తూనే ఉంటాము. కానీ కాళ్ళు లేవు. సమయం కూడా చెబుతాము.

____

3. నేను గదిపై కప్పులో వేలాడుతాను. చల్లటి గాలి కోసం ఎప్పుడూ తిరుగుతుంటాను.

____

4. సన్నగా ఉంటాను. నా రాత సరిగా లేకపోతే చెరిపేస్తుంటారు. రకరకాల రంగుల్లో రాస్తాను. ఎవరిని? నేను ఎవరిని?

____

5. నా లోపల ఎరుపు, పైన ఆకుపచ్చగా ఉంటాను. నాలో నల్లని గింజలు, ఎర్రని ఎండల్లో నేనంటే అందరికీ ఇష్టం.

____

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కృత్యం - 1 : మీ గురించి పరిచయం చేసుకోండి.

నా పేరు ....

మా నాన్న పేరు ....

మా అమ్మ పేరు ....

నేను .... తరగతి చదువుతున్నాను

నాకు .... రంగు అంటే ఇష్టం.

నేను రోజూ ....

....

....

....

కృత్యం - 2 : కింది పేరా చదవండి. ఖాళీలలో సరియైన పదాలను ఊహించి రాయండి.

నవ్వు మనిషి ఆరోగ్యానికి సూచిక. నవ్వడం ఒక భోగం. నవ్వకపోవడం ఒక .... అన్నారు. అందుకే .... తూ బతకాలి అన్నాడో కవి. అంటే పెద్దగా..................కూడదు. వెకిలిగా .... కూడదు. నవ్వులో అనేక రకాలు ఉన్నాయి. చిరుహాసం, మంద ...., చిరుదరహాసం ఇలా ఎన్నో .... ఉన్నాయి. సందర్భోచితంగా .... వల్ల ప్రమాదం రాదు. అపార్థం చేసుకోరు. నవ్వు నాలుగు విధాలుగా .... అనే సామెత కూడా ఉంది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఈ .... అనేక అనర్థాలకు దారితీస్తాయి. కాబట్టి వెకిలి .... ఎగతాళి నవ్వులు పనికిరావు. ఎల్లప్పుడూ చిరు .... చిందిస్తూ, ఎదుటివారి మనసు నొప్పించకుండా .... కాలం గడపాలి.

https://amaravathiteacher.com

1 ఆంధ్రవైభవం

Y3U8Y9

అభ్యసన ఫలితాలు :

- ఆంధ్ర సంస్కృతి, సంప్రదాయాలను అవగాహన చేసుకొని సొంతమాటల్లో చెప్పగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 1)
- ఆంధ్ర కవుల ఘనతను అర్థం చేసుకొని అభినందించగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 2)
- గేయాన్ని అర్థవంతంగా, లయబద్ధంగా పాడగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 2)
- భాషా ప్రాథమికాంశాలైన అర్థాలు, పర్యాయపదాలు, నానార్థాలు అనే అంశాలు తెలుసుకుంటారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 3)
- ఉత్వ, ఇత్వ, అత్వ సంధులు, షష్ఠీ తత్పురుష సమాసాలను వివరించగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 5)

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

తెలుగుదనము వంటి తీయదనము లేదు
తెనుగు కవులవంటి ఘనులు లేరు
తెనుగు తల్లి సాధుజన కల్పవల్లిరా
లలితసుగుణజాల ! తెలుగుబాల ! – కరుణశ్రీ

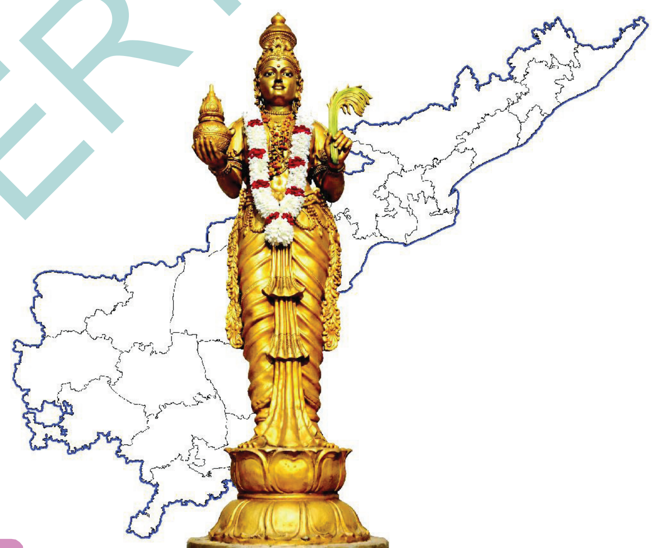

AP SCERT

ప్రశ్నలు :

1. పై పద్యం దేని గురించి చెబుతుంది ?
2. సాధుజన కల్పవల్లి ఎవరు ?
3. కవి తెలుగుదనాన్ని దేనితో పోల్చాడు?

ఉద్దేశం

ఆంధ్ర సంస్కృతిని, సంప్రదాయాలను, ఆంధ్రప్రాంతాన్ని ఏలిన పాలకుల కీర్తిని, ఆంధ్రకవుల ఘనతను అర్థం చేసుకొని అభినందించేలా చేయడం ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

కవి పరిచయం

(1918 – 1986)

కొండేపూడి లక్ష్మీ నారాయణ

ఆధునిక కవులలో పేరొందిన శ్రీ కొండేపూడి లక్ష్మీనారాయణ పశ్చిమ గోదావరి జిల్లాలోని **బొండాడ** గ్రామంలో జన్మించారు. వీరు స్మృతులు– గేయాలు, పాడరా ఓ తెలుగు వాడా! అనే గేయ సంపుటాలను రచించారు. ప్రస్తుత పాఠ్యభాగం **పాడరా ఓ తెలుగు వాడా!** అనే గేయ సంపుటి నుండి స్వీకరించబడింది.

https://amaravathiteacher.com

ఆంధ్రవైభవం

ప॥ పాడరా ఓ తెలుగువాడా! పాడరా ఓ కలిమి రేడా!
పాడరా మన తెలుగు తేజపు భవ్య చరితల దివ్యగీతము ॥ పా ॥

చ॥ యుగయుగమ్ములనుండి బంగరు గంగనిచ్చెడు గౌతమీ నది,
కోహినూరును కురులసందున ముడిచి కులికిన కృష్ణవేణి,
హొయలుగా రతనాల సీమన ఓలలాడిన తుంగభద్రా
సొగసు గూర్చెను తెలుగు తల్లికి, సుఖము గూర్చును తెలుగు వారికి॥ పా ॥ 1

చ॥ పాడుచును మన తెలుగు జోదుల ప్రతిభ చాటిన వీరగాథలు,
ఆడుచును మన తెలుగుజెండా పరువునిలిపిన మేలి ఘటనలు,
పాడి పంటలు పొంగి పొరలుచు దండిగా మన దేశముండగ,
సాగిపోదము తెలుగు చరితను వెలుగు జాడలవేగ మనమిక ॥ పా ॥ 2

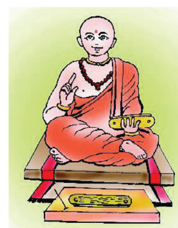

చ॥ కదనరంగము నందు మెరసిన కాకతీయుల ఖడ్గతేజము,
వదరు శత్రువు నెదిరి పోరిన వనిత రుద్రమ యుద్ధపటిమ,
కొదమసింగము పగిది నురికిన బాలచంద్రుని బాహుదర్పము,
పొంగజేయద మేనిరక్తం? ఉప్పొంగ జేయద నీదు హృదయము ॥ పా ॥ 3

చ॥ తెలుగు పలుకులు తేనె లొలికెను తిక్కనార్యుని కవితలోనా,
రాలు కరిగే త్యాగరాయని రాగసుధలో మునిగె తెనుగూ,
సొంపుగూర్చెను తెలుగు తల్లికి హంపి నగరపు శిల్ప సంపద,
భరతనాట్యపు భంగిమల్లో పల్లవించెను తెలుగు పరువము ॥ పా ॥ 4

చ॥ తెలుగుజాతికి నూత్న సంస్కృతి తీర్చిదిద్దిన కందుకూరి,
తెనుగుభాషను ప్రజల భాషగ చేయ పోరిన గిడుగు పిడుగూ,
దేశమంటే మనుజులేనని చాటిజెప్పిన అప్పారాయడు,
తెనుగుతల్లీ నోము పంటగ తేజరిల్లిన దివ్య తారలు ॥ పా ॥ 5

చ॥ కలవు గనులు,నదులు జలములు, పసిడి పంటలు, వెల్లివిరియు,
సిరియు సంపద, వెల్లివిరిసెడి స్వర్గతుల్యము చేసికుందము,
ఆరుకోటుల తెలుగు బిడ్డల ముక్తకంఠము లొక్కపెట్టున,
జయము జయమని తెలుగుతల్లికి విజయగీతిక లాలపించగ ॥ పా ॥ 6

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ప్రక్రియ - గేయం

గానం ప్రధానం కాబట్టి గేయానికి ఏ భాషా సాహిత్యంలోనయినా గొప్ప స్థానం ఉంటుంది. గేయం మాత్రా ఛందస్సుతో లయబద్ధంగా పాడటానికి వీలుగా ఉంటుంది. ఇందులో శబ్ద సౌందర్యం ఉట్టి పడుతుంది.

భావాలు

ఓ తెలుగువాడా! ఓ స్నేహితుడా! ఆంధ్రప్రదేశ్ ఘనత గురించి పాటపాడరా!

1. గౌతమీ (గోదావరి) నది తరతరాల నుండి పవిత్ర జలాలతో ప్రవహిస్తోంది. కృష్ణానది అందంగా కోహినూరు వజ్రాన్ని తన కురులలో నిలుపుకొంది. తుంగభద్రానది తన ప్రవాహ శోభచే రాయలసీమను రత్నాల సీమగా మార్చింది. ఇవన్నీ తెలుగు తల్లికి అందాన్ని తెచ్చాయి. తెలుగు వారికి సుఖాన్నిచ్చాయి.

2. తెలుగు యోధుల ప్రతిభను చెప్పే వీరగాథలను పాడుకొంటూ సాగిపోదాం. తెలుగుజెండా గౌరవం నిలిపిన గొప్ప సంఘటనలను ప్రదర్శించుకుంటూ కొనసాగుదాం. మన దేశం నిండా పాడిపంటలు పొంగిపొరలుతూ ఉండగా, తెలుగు చరిత్రను గానం చేస్తూ ముందుకు సాగిపోదాం.

3. కాకతీయుల కత్తుల కాంతులు యుద్ధంలో మెరిసిన తీరు నీ రక్తాన్ని పొంగేలా చేయదా? రాణి రుద్రమదేవి యుద్ధనైపుణ్యం, ఆమె తన శత్రువుల పొగరు అణచడం వంటివి రక్తాన్ని పొంగేలా చేయవా? కొదమ సింహంలా విజృంభించిన బాలచంద్రుని భుజగర్వం నీ రక్తాన్ని పొంగేలా చేయదా? ఈ సంఘటనలు నీ హృదయాన్ని ఉప్పొంగేలా చేయలేదా?

4. తిక్కన కవిత్వంలో తెలుగుదనము తేనెలొలికింది. తెలుగులో త్యాగయ్య కృతులలో రాళ్ళు కరిగించగల సంగీతం ఉంది. హంపిలో ఉన్న శిల్పసంపద తెలుగు తల్లికి సొగసును కూర్చింది. తెలుగు పరువం భరత నాట్యపు ముద్రలలో ఇనుమడించింది.

5. తెలుగుజాతికి వెలుగుబాటలు తీర్చిదిద్దిన కందుకూరి గురించి పాడుకుందాం. ప్రజల భాష కొరకు ఊపిరులూదిన గిడుగు వేంకట రామమూర్తి గూర్చి గానం చేద్దాం. 'దేశమంటే మట్టికాదు. దేశమంటే మనషులేనని' చాటిచెప్పిన గురజాడ వంటి తెలుగుతల్లి ముద్దుబిడ్డల గురించి కొనియాడదాం.

6. ఆంధ్ర రాష్ట్రం గనులతో, నదులతో, నీళ్ళతో, పసిడిపంటలు, సిరిసంపదలు, సహజవనరులతో అలరారుతోంది. దీనిని స్వర్గంతో సమానంగా మార్చుకొందాం. ఆరుకోట్ల ప్రజల ఆంధ్రరాష్ట్రం గొప్పతనాన్ని కలిసికట్టుగా తెలుగు తల్లికి జయము జయమని విజయగీతాన్ని పాడుకొందాం.

AP SCERT
https://amaravathiteacher.com

ఇవి చేయండి

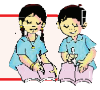

అవగాహన - ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. గేయాన్ని రాగయుక్తంగా పాడండి.
2. గేయం ద్వారా కవి ఏయే విషయాలను చెప్పారో మీ మాటల్లో చెప్పండి.
3. గేయంలో కింది పదాలను గుర్తించి సున్నా చుట్టండి.

మన   రతనాల   పంటలు   చరిత   వదరు   తారలు   సంపద   జయము   విజయం

ఆ) గేయంలోని కింది వ్యక్తులు తెలుగు జాతికి చేసిన సేవను ఒక వాక్యంలో రాయండి.

1. కందుకూరి వీరేశలింగం : ....
2. గిడుగు రామమూర్తి : ....
3. గురజాడ అప్పారావు : ....
4. త్యాగరాజు : ....

ఇ) కింది వాక్యాలు చదవండి. భావాలకు సరిపోయే పంక్తులను గేయంలో గుర్తించి రాయండి.

1. తిక్కన కవిత్వంలో తెలుగు భాష తేనెలొలికింది.

   ....

2. పాడిపంటలు సమృద్ధిగా లభిస్తాయి.

   ....

3. గురజాడ దేశమంటే మనుషులని చాటి చెప్పాడు.

   ....

4. గోదావరి తరతరాల నుండి మధురజలాన్ని ఇస్తోంది.

   ....

ఈ) కింది పేరాను చదివి ఇచ్చిన పట్టికను పూరించండి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో బంగారు భూములను సస్యశ్యామలం చేసే గోదావరి, కృష్ణా, తుంగభద్ర, వంశధార, నాగావళి, పెన్నా, చిత్రావతి మొదలైన నదులు ఆంధ్రరాష్ట్రానికి జీవనాడులు. విశాలమైన తూర్పు కనుమలు ఆంధ్రరాష్ట్రానికి హరితహారాలై నిలిచాయి. అరకు లోయ, బెలూం గుహలు, హార్సిలీ హిల్స్, పాపికొండలు, లంబసింగి, విశాఖ తీరం, వంజంగి మేఘాల కొండ మన విహార కేంద్రాలుగ విరాజిల్లుతున్నాయి. అడవి బాపిరాజు, దామెర్ల రామారావు, బాపు, వడ్డాది పాపయ్య, మొదలైన వారు తమ కుంచెతో చిత్రకళకు జీవం

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

పోశారు. ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక మొదలైన రంగాలలో అభివృద్ధిని సాధించిన ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం మన దేశంలోనే ఉన్నత స్థానాన్ని అధిరోహించింది.

క్ర.సం	నదులు	పర్యాటక స్థలాలు	చిత్రకారులు
1.	....	....	....
2.	....	....	....
3.	....	....	....
4.	....	....	....

ఉ) కింది పేరాను చదివి, బహుళైచ్ఛిక ప్రశ్నలకు సమాధానాలు గుర్తించండి.

మనిషిని సంస్కరించే ప్రక్రియ సాహిత్యం. సంస్కారం పొందిన మనిషిని ఆనందపరచే కళ సంగీతం. ఆంధ్రరాష్ట్ర సంస్కృతి వికాసంలో సంగీత సాహిత్యాలు రెండూ మానవాళికి అద్భుతమైన వారసత్వాన్ని అందించాయి. నన్నయాదుల వంటి కవులు లేకుండా తెలుగు సాహిత్యాన్ని ఊహించలేం. అన్నమాచార్య, త్యాగయ్య వంటి వాగ్గేయకారులు లేకుండా మన సంగీత సంస్కృతిని స్మరించలేం. సాహిత్యం మనోమయ, విజ్ఞానమయ కోశాలను మేల్కొలిపితే, సంగీతం ప్రాణమయ, ఆనందమయ కోశాలను చైతన్యవంతం చేస్తుంది.

AP SCERT

ప్రశ్నలు:

1. మనిషిని సంస్కరించే ప్రక్రియ ఏది?

   ఎ) సాన్నిహిత్యం బి) సాహిత్యం సి) పాండిత్యం డి) లాలిత్యం

2. ఈ దిగువ పేర్లలో వాగ్గేయకారుని గుర్తించండి?

   ఎ) నన్నయ బి) చిన్నయ్య సి) అన్నమయ్య డి) కన్నయ్య

3. సాహిత్యం ఏయే కోశాలను మేల్కొలుపుతుంది?

   ఎ) ప్రాణమయ, ఆనందమయ బి) మనోమయ, విజ్ఞానమయ

   సి) అజ్ఞానమయ, ప్రజ్ఞానమయ డి) అన్నమయ, కాలమయ

4. సంగీత కళ ఎటువంటిది ?

   ఎ) ఆనందపరచేది బి) బాధపెట్టేది సి) అనుమానించేది డి) భయపెట్టేది

ఊ) కింది కవితను చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

గోదావరి కృష్ణమ్మలు
గొప్పింట తోబుట్టువులు !
ఆంధ్రావని శోభిల్లెడు
అన్నపూర్ణ విశాలాక్షులు !

https://amaravathiteacher.com

పుట్టుచోటు మెట్టుచోటు
పుణ్యభూమి, గణ్యభూమి
సింగారము కొలువగా
బంగారము పండునులే !
సంస్కృతి ఇట వాకగట్టి
సాగినదిగ వాహినిగా
నటియించెను మోహినిగా !

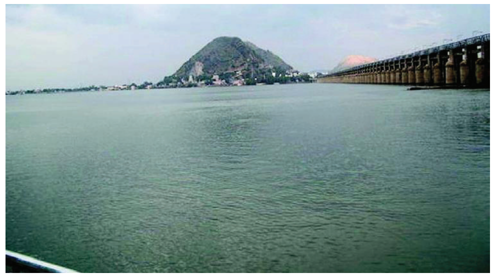

– కందుకూరి రామభద్రరావు

ప్రశ్నలు :

1. కవితలో ఉన్న నదుల పేర్లు రాయండి ?

....

....

2. "తోడబుట్టినవాళ్ళు" అని అర్థాన్నిచ్చే పదం ఏది ?

....

....

3. పంటలను కవి దేనితో పోల్చాడు ?

....

....

4. పై కవిత ఆధారంగా ఒక ప్రశ్న తయారుచేయండి.

....

....

AP SCERT

వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగు వాక్యాలలో జవాబులు రాయండి.

1. 'ఆంధ్రవైభవం' గేయ ఉద్దేశాన్ని గురించి రాయండి.
2. 'కొండేపూడి లక్ష్మీనారాయణ' గురించి రాయండి.
3. గేయ ప్రక్రియ లక్షణాలు రాయండి.

ఆ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది వాక్యాలలో జవాబులు రాయండి.

1. 'ఆంధ్రవైభవం' గేయ సారాంశాన్ని మీ సొంతమాటల్లో రాయండి.

https://amaravathiteacher.com

2. "వీరగాథను విన్నప్పుడు నా రక్తం ఉప్పొంగుతుంది" అని అనడంలో కవి ఉద్దేశం ఏమిటో తెలపండి.

3. 'తెలుగుతల్లి' కీర్తిని కవి ఎలా వర్ణించాడో గేయం ద్వారా తెలుసుకున్నారు కదా! మీ గ్రామాన్ని లేదా మీ ప్రాంతాన్ని వర్ణిస్తూ మీ స్నేహితురాలికి లేఖ రాయండి.

4. రాష్ట్ర అభివృద్ధికి కృషిచేసిన మహనీయులను ప్రశంసిస్తూ వ్యాసం రాయండి.

భాషాంశాలు

i. పదజాలం

అ) కింది అర్థాలను పరిశీలించండి. వీటి ఆధారంగా గేయంలో సంబంధిత పదాలను గుర్తించి రాయండి.

ఉదా : గొప్పదనం గురించి చెప్పే పాట = దివ్యగీతము

1. ప్రకాశించు = ...
2. కత్తుల కాంతి = ...
3. యువ సింహం = ...
4. భుజగర్వం = ...
5. అందమునిచ్చెను = ...
6. తెలియచేసెను = ...
7. కలిసికట్టు = ...
8. స్వర్గసమానం = ...
9. ప్రవహించు = ...
10. యుద్ధంలో నేర్పు = ...

ఆ) పర్యాయపదం

కదనము : యుద్ధము, పోరాటము

పై ఉదాహరణలో కదనము, యుద్ధము, పోరాటము అనే మూడు పదాల యొక్క అర్థం ఒక్కటే! ఈ విధంగా **"ఒక పదం యొక్క అర్థానికి సమానమైన అర్థాన్ని ఇచ్చే పదాలన్నీ ఆ పదానికి పర్యాయ పదాలే".**

ఇ) కింది పేరా చదివి, ఇచ్చిన పదాలకు పర్యాయ పదాలను గుర్తించండి.

సాంబయ్య ఒక హాలికుడు. ఆ కృషీవలుని ఇల్లాలు అన్నపూర్ణ. ఈ సంవత్సరం అనావృష్టి చేత క్షామం ఏర్పడింది. ఆ దుర్భిక్షం వల్ల ఆహారానికి కొఱత వచ్చింది. కాని, మరుసటి ఏడాది కురిసిన వర్షాలకు ధరణి పులకించింది. అవనిపై ఉన్న అన్ని జీవరాశులకు ఆహారం, నీరు లభించింది. దానికి సాంబయ్య, ఆయన అర్థాంగి ఎంతో మురిసిపోయారు. అప్పుడు సాంబయ్య గృహం ఆనందానికి నిలయమైంది. సంతోషాల సదనమైంది.

ఉదా : రైతు = హాలికుడు, కృషీవలుడు

1. భూమి = ...
2. మోదం = ...
3. కరువు = ...
4. ఇల్లు = ...

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

నానార్థాలు :

ఉదా 1. వర్షము – వాన, సంవత్సరం,   ఉదా 2. ధర – భూమి, వెల

పై ఉదాహరణలో వర్షము అనే పదానికి వాన, సంవత్సరం అనే అర్థాలు ఉన్నాయి. అలాగే ధర అనే పదానికి భూమి, వెల అనే అర్థాలు ఉన్నాయి. ఈవిధంగా **ఒక పదానికి గల వేరువేరు అర్థాలను ఆ పదం యొక్క నానార్థాలు** అంటారు.

అ) కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాలకు సరియైన నానార్థాలను గుర్తించండి.

1) రైతు కలకాలం కష్టపడతాడు. [ ]
ఎ) సమయం, నలుపు బి) అంకురం, రాత్రి సి) దక్షత, తమస్సు

2) దక్షిణ దిక్కున హిందూ మహాసముద్రం ఉంది. [ ]
ఎ) ఒద్దిక, తోడు బి) రుధిరం, ధర సి) దిశ, శరణం

3) భారతదేశంలో వ్యవసాయం ప్రధాన వృత్తి. [ ]
ఎ) ప్రయత్నం, కృత్రిమం బి) కృషి, ప్రయత్నం సి) పరిశ్రమ, ఫలితం

ప్రకృతి – వికృతి :

వివరణ : (తత్సమాలు – తద్భవాలు)

భాషలు పరస్పరం పదాలను అరువు తెచ్చుకుంటాయి. ఆ విధంగా అరువు తెచ్చుకున్న పదాలు కొన్ని యథాతథంగానూ ఉండవచ్చు. కొన్ని మార్పులు పొందవచ్చు. వేరు వేరు భాషల ధ్వనివ్యవస్థలు వేరువేరుగా ఉంటాయి. కాబట్టి ఈ మార్పులు జరుగుతాయి. సంస్కృతం నుండి తెలుగులోకి ఎన్నో పదాలు వచ్చిచేరాయి. రూపంలో మార్పులేకుండా అవసరమయిన చోట తెలుగు ప్రత్యయం మాత్రమేచేరిన పదాలు తత్సమాలు. వర్ణాగమ, వర్ణాదేశ, వర్ణవ్యత్యయ, వర్ణలోపాదుల వల్ల మారిన పదాలు తద్భవాలు, తత్సమాలను ప్రకృతులనీ, తద్భవాలను వికృతులనీ కూడా అంటారు.

అ) కింది వాక్యాలలో ప్రకృతి, వికృతులను గుర్తించి రాయండి.

ఉదా : బంగారం విలువైనది. నేడు భృంగారం వెల పెరిగి పోయింది.

1. అడవికి రాజు సింహము. శత్రువులకు సింగము బాలచంద్రుడు.
2. ఆంధ్రరాష్ట్ర భాష తెలుగు. ఇది దేశ బాసలలో మేటిది.
3. సేవా హృదయం కలిగిన వారి ఎదలో భగవంతుడు నెలవై ఉంటాడు.
4. జీవితంలో కష్ట సుఖాలు ఉంటాయి. మనిషి సుకాలు కోరుకుంటాడు.

	ప్రకృతి	వికృతి	ప్రకృతి	వికృతి
	ఉదా: కైత	కవిత		
1.			2.	
3.			4.	

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ii. వ్యాకరణాంశాలు

వ్యాకరణ పునశ్చరణ

మనం గతంలో నేర్చుకున్న కొన్ని ముఖ్యమైన వ్యాకరణ అంశాలను (అక్షరాలు, సంధులు, సమాసాలు) గుర్తుచేసుకుందాం.

అభ్యాసం 1: అక్షరమాల (పునశ్చరణ)

మనం క్రింది తరగతిలో అక్షరాలను అచ్చులు, హల్లులు, ఉభయాక్షరాలుగా విభజించాం. ఈ పాఠంలోని పదాలలో వాటిని గుర్తిద్దాం.

1. అచ్చులు :

- ఆంధ్ర, ఓలలాడిన, ఈగ, ఉప్పొంగ, ఆలపించగ, ఎదిరి, ఇక.
- పై పదాలలో దీర్ఘాచ్చులు ఏవి? = ...
- పై పదాలలో హ్రస్వాచ్చులు ఏవి? = ...

2. హల్లులు (వర్గములు) :

- కదనరంగము పదంలో 'క' = పరుషం. 'ద' = ...
- ఖడ్గతేజము పదంలో 'ఖ' = ... జ ....
- ఘనత పదంలో 'ఘ' = ... త ....
- కదనరంగము పదంలో 'న' = ... గ .... ర ....
- సుఖము పదంలో 'సు' = ... ఖ .... ము ....

3. ఉభయాక్షరాలు:

- గంగ, బంగరు, తుంగ, భంగిమ, సంపద, తెనుఁగు, తపఃఫలము
- ఈ పదాలలో ఉన్న ఉభయాక్షరాలు ఏవి? = ...

అభ్యాసం 2: సమాసాలు (పునశ్చరణ)

మనం కింది తరగతులలో కొన్ని సమాసాలు నేర్చుకున్నాం కదా! ఈ పాఠంలోని కింది సమాస పదాలకు విగ్రహ వాక్యం రాసి, అది ఏ సమాసమో గుర్తించండి.

సమాస పదం	విగ్రహ వాక్యం	సమాసం పేరు
ఉదా: బాహుదర్పం	బాహువుల యొక్క దర్పం	షష్ఠీ తత్పురుష సమాసం
1. పాడిపంటలు		
2. వీరగాథలు		
3. శిల్పసంపద		
4. ఖడ్గతేజము		
5. ఆరుకోట్లు		
6. స్వర్గతుల్యం		

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యాసం 3: సంధులు (పునశ్చరణ)

మనం 6, 7 తరగతులలో నేర్చుకున్న తెలుగు సంధులు (అత్వ, ఇత్వ, ఉత్వ, ఆమ్రేడిత,గసడదవాదేశ) మరియు సంస్కృత సంధులు (సవర్ణదీర్ఘసంధి, గుణసంధి) గుర్తించి రాద్దాం.

సంధి పదం	విడదీసిన రూపం	సంధి పేరు
ఉదా : తిక్కనార్యుడు	తిక్కన + ఆర్యుడు	సవర్ణదీర్ఘ సంధి
1. ఓలలాడిన	....	....
2. సొంపుగూర్చెను	....	....
3. వీరేశ	....	....
4. దేశమంటే	....	....
5. జయమని	....	....
6. మనమిక	....	....
7. ఔరౌర	....	....
8. తేనెలొలికెను	....	....

పాఠాంత పద్యం

సుధలఁ జల్లి దెసల మధుర యాత్రలు చేసి
దినదినాభివృద్ధి దీప్తి నిండి
క్రొమ్మె ఱుంగు దాల్చి క్రొంగ్రొత్త సొగసుల
తళుకు జిమ్ము భాష తెలుగు భాష. **– తిరుమల శ్రీనివాసాచార్యులు**

భావం : తెలుగుభాష అమృత జల్లులు చల్లి అన్ని దిక్కులా వ్యాపించి, మధుర యాత్రలు చేసి, దినదినము అభివృద్ధితో తేజస్సు నిండి, కొత్త మెఱుగులు పొంది, కొంగొత్త అందాల కాంతులు చిందుతున్న భాష.

సూక్తి – సాహిత్యం జాతి యొక్క సంస్కృతిని ప్రతిబింబింప జేయాలి – విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

ఈ పాఠంలో నేర్చుకున్నవి

1. నాకు నచ్చిన అంశం ....
2. నేను గ్రహించిన విలువ ....
3. సృజనాత్మక రచన ....
4. భాషాంశాలు ....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

తెలుగుభాషా దినోత్సవం :

- ఆగస్టు 29వ తేది గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారి జన్మదినం సందర్భంగా తెలుగుభాషా దినోత్సవం జరుపుకొంటాం.

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు :

1. ఆంధ్రకవుల గొప్పదనమును, రచనలను గూర్చి చెప్పండి.
2. ఆంధ్రరాష్ట్ర విశిష్టతను తెలిపే రచనలు చదివించండి.

మేటి పద్యాలు

తెలుగు భాష

తేనియ ఘనీభవించి, ముత్తెముల వంటి
పలుకులైన విధాన సుస్వాదు సుఖ క
లధ్వనుల్ మృధూచ్చారణ లలిత మధన
పాకముల చిక్కబడి తెన్గు పల్కులయ్యె ! – రాయప్రోలు

*****

శ్రీనాథుడు

జనని సంస్కృతంబు సకల భాషలకును
దేశ భాషలందు తెలుగు లెస్స
జగతి తల్లి కంటె సౌభాగ్య సంపద
మెచ్చుటాడు బిడ్డ మేలుగాదె ! – శ్రీనాథుడు

పద్యాత్మక పొడుపు కథలు

రాతిపేరేగాని మెత్తగా ఉంటుంది
దంత కర్ర పేరె దంచలేదు
చక్కిలమ్ములాగు చచ్చిపడుంటుంది
రైలు బండిలాగ ప్రాకుతుంది. – (రోకలిబండ)

*****

కనులు మూడు గలవు – కాదు త్రినేత్రుండు
పక్షిగాదు చెట్టుపైన నుండు
జలము దాల్చియుండు నీలమేఘుడును గాడు
దీని భావమేమి? తిరుమలేశ? – (టెంకాయ)

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

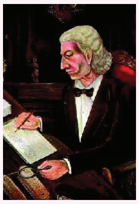

కదలి అంచులు దాటి కదిలింది 'తెలుగు' – ఎదల లోతులు మీటి ఎగిసింది 'తెలుగు'

ఏ భాష చెణుకైన ఏ యాస చినుకైన – తనలోన కలుపుకుని తరలింది 'తెలుగు'

ఒదిగొదిగి పోతున్న ఒరవళ్లలో సాగి – హుమ్మంటు వేమనగ ఉరిమింది 'తెలుగు'.

ఇంతటి కమ్మనైన తెలుగు భాష ఆదికవి నన్నయ్య కాలం నుండి పరవళ్ళు తొక్కింది. అప్పటినుండి 18వ శతాబ్ది వరకు కళకళలాడింది. కాని తెలుగు భాషను, తెలుగు సాహిత్యాన్ని ఆదరించే వారు లేక 19వ శతాబ్దంలో తెలుగు భాష కళావిహీనమై, కనుమరుగవుతూ వచ్చింది. అటువంటి సమయంలో తెలుగు భాషను, తెలుగు సాహిత్యాన్ని పునరుజ్జీవింప చేసిన తెలుగు భాషాభిమాని సి.పి.బ్రౌన్. విదేశీయుడైనప్పటికీ శిథిలమవుతున్న మన భాషకు జవసత్వాలు ఊది, తేజోకాంతులతో వెలిగిపోయేలా చేసిన **ఆంధ్ర భాషోద్ధారకుడు చార్లెస్ ఫిలిప్ బ్రౌన్.** ఆంగ్ల పాలనలో తెలుగువారికి ఉపకారం చేసిన ప్రముఖులలో సర్ థామస్ మన్రో, కల్నల్ కాలిన్ మెకంజీ, సర్ ఆర్థర్ కాటన్‌లతో పాటు సి.పి.బ్రౌన్ ముఖ్యులు. సి.పి.బ్రౌన్ తెలుగు సంస్కృతిని, సాహిత్య చరిత్రను పునర్నిర్మించడానికి పండితులను ఆహ్వానించి, తన బంగళాలో ఒక సాహిత్య పర్ణశాలను ఏర్పరచి, 'వాగ్దేవి'ని నిండు ముత్తైదువులా అలంకరించాడు.

బ్రౌన్ ఉద్యోగరీత్యా తెలుగు నేర్చుకోవడం అవసరమై వెలగపూడి కోదండరామ పంతులు వద్ద తెలుగు నేర్చుకొన్నాడు. పదహారు నెలల కాలంలో మంచి ప్రావీణ్యం సంపాదించాడు. తెలుగు ఘనతను గుర్తించాడు. తెలుగు సాహిత్యంలోని మాధుర్యాన్ని, విలువల్ని, చారిత్రక అంశాలను భావితరాలకు అందించడానికి తాళపత్ర గ్రంథాలకు ముద్రణ భాగ్యం కలిగించాలనుకున్నాడు. అందుకోసం అముద్రిత కావ్యాలను ముద్రించడానికి తన సొంత డబ్బుతోనే పండితులను నియమించాడు. వారిచేత తాళపత్ర గ్రంథాలలో ఉన్న కావ్యాలను పరిశీలించి, పరిశోధింప జేసి శుద్ధ ప్రతులను తయారుచేయించాడు. ఆయన చూపిన చొరవతోనే **వేమన శతక పద్యాలు, వసు చరిత్ర, పల్నాటి వీరచరిత్ర, మను చరిత్ర, కళాపూర్ణోదయం, కైఫియత్తులు, బైబిల్ కథలు** మొదలైన గ్రంథాలెన్నో ప్రచురితమయ్యాయి. వేమన పద్యాలను ఆంగ్లంలోనికి అనువదించాడు. ఆయన కృషితో తెలుగు సాహిత్య శోభ ఖండాంతరాలకు వ్యాపించింది.

తెలుగు – ఆంగ్లం, ఆంగ్లం – తెలుగు నిఘంటువులు తెలుగు భాషకు ఆయన అందించిన వజ్రాయుధాలు. ఆ నిఘంటువులు తెలుగు భాషను నేర్చుకోవడానికి, పదాల అర్థాలు తెలుసుకోవడానికి, నేటికీ ప్రామాణికమై వెలుగొందుతున్నాయి. తెలుగు ప్రజల భాష నుండి వచ్చే చాటువులు, సామెతలు, కథలు, వ్యాకరణ గ్రంథాలను సేకరించి, వాటిని క్రమపద్ధతిలో రాయించి ప్రజలకు అందుబాటులోకి తెచ్చాడు. సామాన్యులు సైతం తెలుగు భాషను అవలీలగా నేర్చుకోవడానికి వీలుగా జ్ఞాన దీపమై నిలిచాడు. తన జీవితాన్నంతా తెలుగు భాషాభివృద్ధికి, తెలుగు సాహిత్యాన్ని గ్రంథస్థం చేయడానికి ఆయన చేసిన కృషి తెలుగు భాష, తెలుగుజాతి ఉన్నంత వరకు చిరస్మరణీయంగానే ఉంటుంది. ఆయన మధురస్మృతులు తెలుగు వారి గుండెల్లో చెరగని ముద్రను వేస్తూనే ఉంటాయి.

దేశభాషలందు తెలుగులెస్స.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

2 మాతృభూమి

D5L4YZ

అభ్యసన ఫలితాలు :

h దేశరక్షణకు నిరంతరం కష్టపడే సైనికుల సేవలను గురించి చెప్పగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 1)

h సైనికుల నుండి స్ఫూర్తిని పొంది దేశసేవలో తాము ఎలా భాగస్వాములు కాగలరో వివరిస్తారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 1)

h భాషాభాగాలు కర్త, కర్మ, క్రియలను గురించి తెలుసుకుంటారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 3)

h దేశం కోసం ప్రాణత్యాగం చేసిన వారి వివరాలు సేకరించి, ప్రదర్శిస్తారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 4)

h అత్వ, ఇత్వ, సవర్ణదీర్ఘ సంధులను గురించి అవగాహన చేసుకుంటారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 5)

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

వసుధ:- తాతయ్యా! పొద్దున్నే ఎక్కడికి వెళుతున్నావు ?

తాతయ్య :- ఈ రోజు జనవరి 15 జాతీయ సైనికుల దినోత్సవం కదా! ఆ వేడుకల్లో పాల్గొనడానికి వెళ్తున్నానమ్మా !

వసుధ:- తాతయ్యా! ఎందుకు జాతీయ సైనికుల దినోత్సవాన్ని జరుపుకుంటున్నాం?

తాతయ్య:- మన దేశాన్ని, ప్రజల్ని కాపాడడానికి ఎందరో సైనికులు తమ జీవితాలను, ప్రాణాలను త్యాగం చేశారు. వారిని స్మరించుకోవడానికి, అభినందించడానికి, సేవలను గుర్తు చేసుకోవడానికి ఈ జాతీయ సైనికుల దినోత్సవాన్ని జరుపుకుంటున్నారమ్మా.

వసుధ:- సైనికులు అలాంటి త్యాగాలు ఎందుకు చేస్తారు తాతా ?

తాతయ్య:- కన్న తల్లి, ఉన్న ఊరు స్వర్గం కంటే గొప్పవి. సైనికులు మాతృభూమి కోసం, ప్రకృతి వైపరీత్యాల నుండి ప్రజల ప్రాణాలను కాపాడడం కోసం తమ ప్రాణాలను సైతం అర్పించడానికి వెనుకాడరు. మనం కూడా వారి అడుగుజాడల్లో నడవాలి.

వసుధ:- అయితే తాతయ్యా! నేను కూడా వస్తాను. వెళ్దాం పదండి.

ప్రశ్నలు :

1. పై సంభాషణ ఎవరెవరి మధ్య జరిగింది ?

2. జాతీయ సైనికుల దినోత్సవం ఎప్పుడు? ఎందుకు జరుపుకుంటారు ?

3. మనం సైనికులు చూపిన బాటలో నడవాలి అంటారు. ఎందుకు?

ఉద్దేశం

విద్యార్థులు దేశరక్షణకు అహర్నిశలు పాటుపడే సైనికుల సేవలను గుర్తించాలని, తద్వారా స్ఫూర్తిని పొంది దేశసేవకు పూనుకోవాలని ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

రచయిత్రి పరిచయం

1933 -2015

పవని నిర్మల ప్రభావతి

పవని నిర్మల ప్రభావతి గారు ప్రకాశం జిల్లా ఒంగోలులో జన్మించారు. వెంకట నరసింహారావు, సరస్వతమ్మ వీరి తల్లిదండ్రులు. భర్త పేరు శ్రీధర రావు. ఈమె చదివింది పదో తరగతే అయినా చేయి తిరిగిన రచయిత్రి. అనాథ, ఎదలో ముల్లు, స్త్రీ, నాగరికత నవ్వుతోంది మొదలైన ఏడు సుప్రసిద్ధ కథా సంపుటాలు. ఉదయ కిరణాలు, శాపగ్రస్తులు, రాలిన పూలు మొదలైన 17 నవలలు ఈమె కలం నుండి జాలువారాయి. ప్రస్తుత పాఠం **కథానిలయం** నుండి గ్రహించబడింది.

మాతృభూమి

"ఏమిట్రా నువ్వంటున్నది సుధీర్" అంది పద్మజ కంగారుగా. తలెత్తి చూశాడు సుధీర్. తనకోసం బల్లమీద పెట్టిన టిఫిన్ ప్లేటును దగ్గరగా జరుపుకుంటూ నింపాదిగా అన్నాడు సుధీర్. "రేపు కలెక్టరాఫీసు దగ్గర సైన్యంలో చేరదల్చుకున్న యువకుల్ని ఎంపిక చేసుకుంటారటమ్మా! నేనూ సైన్యంలో చేరుతాను". క్షణకాలం కొడుకువైపు అయోమయంగా చూస్తూ, "నీకేమైనా మతిపోయిందా సుధీర్? అలాంటి కర్మ నీకేం పట్టింది. ఒక్కగానొక్క కొడుకువి మనకున్న వ్యాపారం, ఆస్తులు చూసుకుంటూ మా కళ్ళముందే ఉండవచ్చు కదా!" అంది తల్లి.

సుధీర్ ఆశ్చర్యంగా తల్లివైపు చూశాడు. "అది కర్మా.. అమ్మా!? దేశాన్ని కాపాడుతూ, దేశప్రజల్ని రక్షించే ఉద్యోగమమ్మా! అది కర్మ ఎలా అవుతుంది? ఎన్నో మహిళామండళ్ళు స్థాపించావు. వారిని ఉత్తేజపరుస్తూ ఎన్నో ఉపన్యాసాలిస్తావు. పెద్దచదువు చదువుకున్న నువ్వేనా ఇలా మాట్లాడేది?" అంటూ చిరుకోపంతో తల్లిని ప్రశ్నించాడు. "ఏమిటమ్మా పలకవు. నా పేరెందుకు సుధీర్ అని పెట్టావు?" అని అరుస్తున్న కొడుకుని చూస్తూ, చిరునవ్వు నవ్వింది పద్మజ.

"ఇప్పుడు తమాషాలు కాదమ్మ రేపు పట్నం వెళ్ళి సైన్యంలో చేరుతాను. తాటిచెట్టు మల్లే ఇంత పొడుగు పెరిగాను. నా కండలు చూడు ఎలా ఉన్నాయో? తప్పక ఎన్నికవుతాను." సుధీర్ ప్లేట్లో చెయ్యి కడుక్కుంటూ దృఢంగా అన్నాడు. పద్మజ తెల్లబోయింది. కొడుకు చాలా పట్టుదలగానే వున్నాడన్న విషయం ఆమెకు బోధపడింది. సుధీర్‌కి దగ్గరగా కూర్చుని మెల్లగా అందామె, "చూడు నాన్న ! నువ్వొక్కడివే మాకున్నది. నువ్వు మమ్మల్ని వదిలి వెళ్ళిపోతే, మేమేం కావాలి?" అంటూ కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంది. సుధీర్ అమ్మమాటలకు కలవరపడ్డాడు. "అదేమిటమ్మ! అలా మాట్లాడితే మరి దేశం?" అన్నాడు. ఆమె కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ "దేశం ఏమీ కాదు. దాని కోసం ఉన్నారులే చాలా మంది. నా మాట విను. బిడ్డగా నిన్నే విషయంలోను నొప్పించలేదు. ఈ విషయంలో నన్నూ, మీ నాన్నగారినీ నొప్పించకు" అంటూ ఆమె వంటగదిలోకి వెళ్ళిపోయింది. సుధీర్ సోఫాలో కూర్చొని మౌనంగా ఆలోచిస్తున్నాడు.

అంతలో తండ్రి రాజారావు బయటి పనులు ముగించుకుని ఇంటికి వచ్చాడు. పద్మజ జరిగిన విషయాన్ని చెప్పింది. కొడుకు దగ్గరకు వెళ్లి "నీకిదేం పాడుబుద్ధిరా? ఏదో బి.ఏ పూర్తయింది కదా! వ్యాపారం చేస్తావని మేం సంబరపడుతూ ఉంటే" అని గర్జిస్తూ అన్నాడు. "వ్యాపారం చేయడం నాకిష్టం లేదు నాన్న. 'ఏదైనా ఉద్యోగం చేయాలనే ఉద్దేశంతోనే సైన్యంలో చేరాలనుకున్నాను." అని నసుగుతూ అన్నాడు. "అందుకని సైన్యంలో చేరి చస్తావా? అన్నాడు తండ్రి. "చేరిన వాళ్ళంతా చావరు నాన్నా"! "చాల్లేవోయ్ అతితెలివి. నీకు ఉద్యోగం కావాలి కదా! సరే రేపు నాతో పాటు రా, తెలిసిన వారి దగ్గర ఏ గుమాస్తా ఉద్యోగమైనా ఇప్పిస్తాను" అంటూ సుధీర్‌కు మరోమాటకు అవకాశం ఇవ్వకుండా బయటకి వెళ్ళిపోయాడు రాజారావు.

"ఛీ..! ఈనాటి సమాజంలో కొంతమందికి దేశభక్తి, ధైర్యం, సాహసం లేవు, సమాజాభివృద్ధి కాంక్ష లేదు. మనిషికి స్వార్థపు బ్రతుకులు తప్ప" అని పెద్దగా గొణుగుతున్న కొడుకు వైపు వాత్సల్యంతో చూసింది పద్మజ. ఇదీ పద్మజ, రాజారావుల కుటుంబ పరిస్థితి. ఆదర్శభావాల్ని, దేశభక్తిని అణచివేసిన పరిస్థితి.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అదే ఊరిలో చంద్రమ్మ, రోశయ్య కుటుంబం ఉంది. వారికి ఐదుగురు సంతానం. వారి పెద్ద కొడుకు వీర. వీర వాళ్ళమ్మతో మాట్లాడుతూ, “నేను రేపు సైన్యంలో చేరిపోతానమ్మా! మంచి జీతాలిస్తారట” అని ఉత్సాహంగా చెప్పాడు. చంద్రమ్మ కళ్లలో ఎంతో వెలుగు ‘నిజమేనట్రా’ అంది. “నిజంగానే! అమ్మా ఇప్పుడే అధికారి దగ్గరకు పోయి మాట్లాడొచ్చాను కూడా” ఆ వివరాలన్నీ చెప్పాడు. “రేపు చాలా మందిని సైన్యంలోకి తీసుకుంటారట. నేను ఎన్నికవుతానన్నాడు అధికారి. సైన్యంలో చేరితే జీతం వస్తుంది ఇక్కడికి పంపిస్తాను. ఇంటిల్లిపాదీ తినొచ్చు. నాన్నగారికి ఆసరా లభిస్తుంది. వీటన్నిటికంటే మనదేశానికి సేవచేసే అవకాశం వస్తుంది కదమ్మా!” సంతోషంతో వీర ఈ మాటలన్నీ చెబుతుంటే చంద్రమ్మ మనస్సు ఆనందంలో మునిగిపోయింది. చంద్రమ్మకు చుట్టూర చిమ్మిన చీకటి తొలిగి పోయినట్లయింది. భర్తరెక్కల కష్టం తొలిగిపోతుందని భావించింది. పిల్లలకు చదువులు చెప్పించవచ్చు అనుకున్నది. అంతలోనే గుండెలు పిండేసే ఆలోచన ఆమె ఎదలో ముల్లులా కదలాడింది. “సైన్యంలో చేరితే... యుద్ధం వస్తే” తల్లిప్రేమ కళ్ళముందు కదలాడగా మెల్లిగా అంది. అది విని వీర పక్కున నవ్వాడు.

“యుద్ధంలోగాక ఇక్కడ మాత్రం చావకూడదా ఏమిటమ్మా ! పస్తులుండి బాధపడటం కంటే ఉన్న నాలుగు రోజులు హాయిగా బతకడం మేలు కదా? దేశం కోసం చావడం కంటే గొప్పేముంది. అలాంటి మంచి చావుని కోరుకోవాలే తప్ప, దాని గురించి భయపడకూడదమ్మా” అంటూ బయటకు వెళ్ళిపోయాడు వీర. ఈ మాటలు విన్న రోశయ్య మీసం మెలేస్తూ గర్వంగా నవ్వాడు. “ఆడు నా కొడుకే చంద్రీ గుండె ధైర్యం చూసావా అది నాది. అచ్చరలచ్చులు చేసే మాటలన్నాడు నా బిడ్డ. వీళ్ళు కాకపోతే మరెవ్వరు దేశానికి సేవ చేస్తారు. యువకులు దేశం కోసం, ప్రజలకోసం పాటుపడాలి. మన వీర కూడా అలాంటి మంచి పనే చేస్తాడు. కాబట్టి వీరను మెచ్చుకోవాల్సిందే”అన్నాడు. ఆ సమయాన చంద్రమ్మకు ఆనందం, దుఃఖం రెండూ కలిగాయి. ఇలా వీరతోపాటు ఎంతోమంది యువకులు సైన్యంలో చేరారు. చేరుతున్నారు.

పదేళ్ళు గిర్రున తిరిగాయి. సమాజంలో అనేక మార్పులు వచ్చాయి. సుధీర్ వ్యాపారవేత్తగ కొనసాగుతున్నాడు. కాని దేశానికి సేవ చేయలేకపోయాననే బాధ అలానే మిగిలి పోయింది. ఆనాటి మంకుపట్టు వదిలి సుధీర్ ఇలా హాయిగా ఉన్నందుకు పద్మజ,రాజారావు
లిద్దరు ఆనందించని క్షణం లేదు.

వీర సైన్యంలో చక్కగా పనిచేస్తూ ఎదిగిపోయాడు. హిందీ, ఉర్దూ, ఇంగ్లీషు, బెంగాలీ, కన్నడం, తమిళం వంటి ఏడెనిమిది భాషల్లో అనర్గళంగ మాట్లాడుతున్నాడు. ఇంటికి వచ్చిన ప్రతిసారి తమ్ముళ్ళకు చెల్లెళ్ళకుస్వెటర్లు, మంచి బట్టలు, వాచీలు,తల్లిదండ్రులకు బట్టలు, కప్పుకొనే రగ్గులు తెస్తున్నాడు.

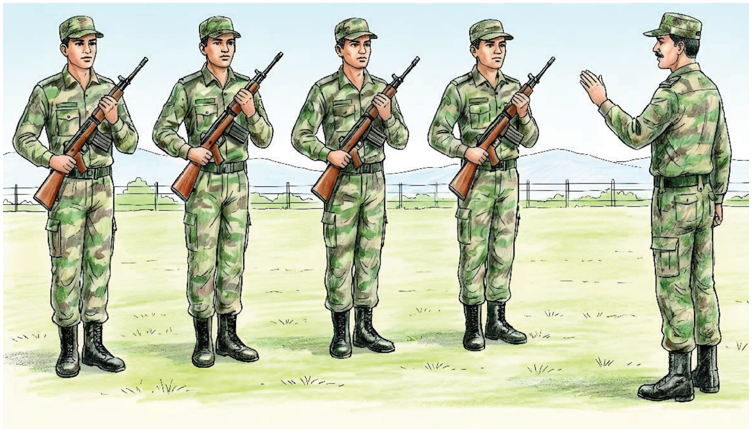

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

వాళ్ళు అతను పంపిన డబ్బుతోనే ఇల్లు కట్టుకున్నారు. ఈసారి వీర సెలవులకు వచ్చాడు. వీర వచ్చిన ప్రతిసారి వారింట్లో పండుగే. తమ కుటుంబ స్థితిని తలచుకొని వీరతో పాటు తల్లిదండ్రులు కూడా సంతోషపడ్డారు. వీర ఆ రాత్రి ఆరుబయట మంచంమీద పడుకుని ఆకాశం వైపు చూస్తున్నాడు. ఆ సమయంలో వీర మనసులో "నా వాళ్లంతా హాయిగా ఉన్నారు. వాళ్ళకి అన్ని సౌకర్యాలు ఉండేలా చేయగలిగాను. నా కుటుంబ ఋణాన్ని ఈ విధంగా తీర్చుకుంటున్నాను. ఇది నాకు ఎంత సంతృప్తిగా ఉందో" అనుకుంటూ నిద్రలోకి జారుకున్నాడు. ఈసారి వీర వచ్చిన మూడు రోజులకే హై కమాండ్ నుండి టెలిగ్రామ్ వచ్చింది. యుద్ధం ప్రారంభం కాబోతుంది వెంటనే రావలసిందని. దిగాలు పడిన చంద్రమ్మకు వీర ధైర్యం చెప్పాడు. తండ్రికి కళ్ళతోనే వీడ్కోలు చెప్పాడు. నవ్వుతూ రైలు ఎక్కాడు. మరి తిరిగి రాలేదు.

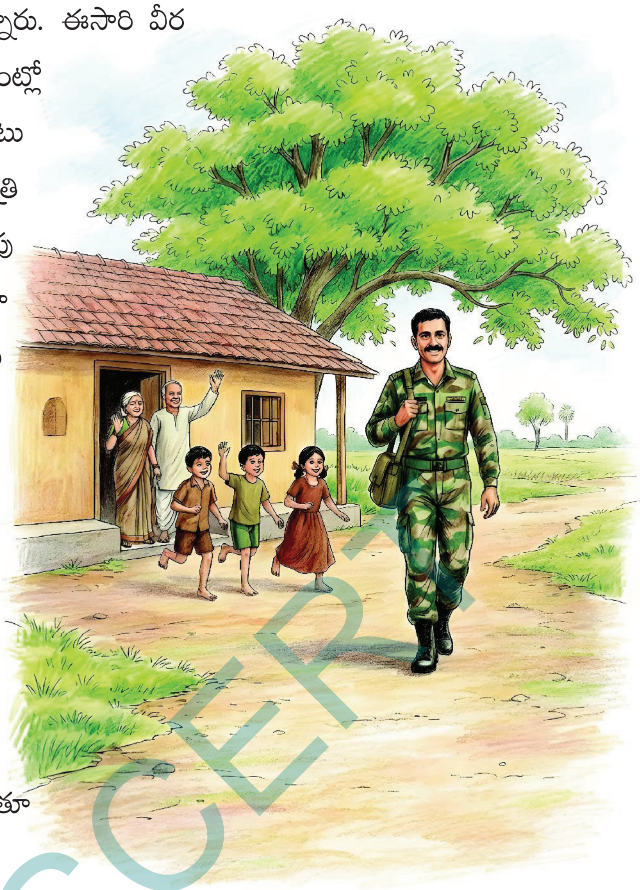

శ్రద్ధాంజలి సభ వీర స్వగ్రామంలో పెట్టారు. ఆ సభలో పాల్గొనడానికి సుధీర్, రాజారావు వచ్చారు. ముఖ్యఅతిథిగ పద్మజ వచ్చింది. వీర గురించి సభాధ్యక్షులు చెబుతున్న మాటలు ఆమె హృదయాన్ని పిండివేస్తున్నాయి.

సభలో పద్మజ మాట్లాడే వంతు వచ్చింది. ఆమె మాట్లాడుతూ "వీర అదే వీరారావు మన గడ్డ మీద పుట్టిన బిడ్డ." దేశాన్ని రక్షించే కార్యక్రమంలో అమరుడవుతాడని మనమెవ్వరూ ఊహించలేదు. ఈ సంఘటనకు నా గుండె పగిలిపోతోంది. మరి తల్లి చంద్రమ్మ ఎలా భరిస్తుందో? ఆమె వీరమాత. ఆమె జిజియాబాయ్ వంటిది. ఆ తల్లి కన్న ఈ బిడ్డ మన జిల్లాకే కాదు,రాష్ట్రానికే మణిపూస. వీర తల్లిదండ్రులను వేదికపైకి పిలిచి వారిని ఓదారుస్తూ వారిలో ధైర్యాన్ని నింపారు. వారికి ఆర్థిక సహాయం చేసి, వారిని అభినందించారు. సభకు వచ్చిన ప్రతిఒక్కరు వీర త్యాగాన్ని కొనియాడారు.

ఆ రోజు రాత్రికి చంద్రమ్మ, రోశయ్యలు మంచం మీద కూర్చొని కుమారుని తలుచుకొని బాధపడ్డారు. రోశయ్య భార్యను ఓదారుస్తున్నాడు. చంద్రమ్మ వెక్కివెక్కి ఏడుస్తూ ఆ పెద్దోళ్ల మాటలు నాకు అర్థం కాలేదు. గానీ.. 'నా బిడ్డ బతికిన నాలుగు రోజులు మన ఋణం తీర్చుకోవడమే కాదు, దేశసేవలో మరణించి జనుల గుండెల్లో నిలిచిపోయాడు. నాకు చాలా సంతోషమేస్తోంది. అంత కంటే గొప్ప ఇంకేముంది.' అని అంది.

తల్లిదండ్రులందరూ తమ పిల్లలు వాళ్ళకళ్లెదుటే వుండాలనుకుంటే ఎలా? ఈ దేశాన్ని రక్షించేవారు ఎవరు? సేవచేసే వారెవరు? మనిషి బ్రతకడానికి తిండి, బట్ట, గాలి, నీరు ఎలా అవసరమో దేశసేవ కూడా అలా ప్రతివారికీ

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

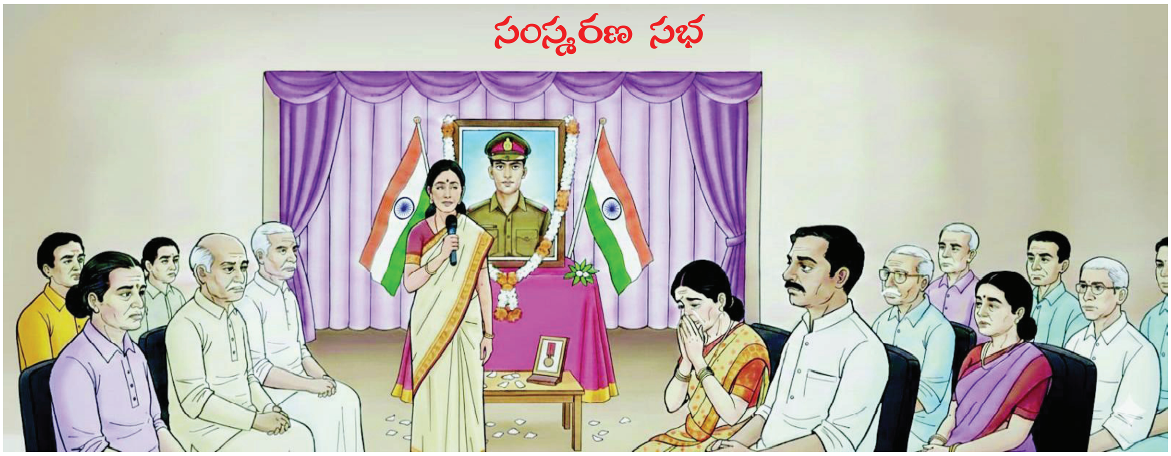

ఊపిరిగా నిలవాలి. మనం మన రెండో అబ్బాయిని కూడా సైన్యంలో చేరుద్దాం. దేశరక్షణలో భాగస్వామిని చేద్దామంటూ గుండెల్లోని బరువును దింపుకుంది, గోడమీద వెలిగిపోతున్న 'వీర' ఫోటోను చూస్తూ నిద్రలోకి జారుకున్నది.

ప్రక్రియ – కథానిక

కథ, కథానిక ఈనాడు పర్యాయపదాలుగా వాడుతున్నారు. కథానిక వ్యక్తి జీవితంలో ఒక ముఖ్య సన్నివేశాన్ని, సంఘటనల మధ్య సంబంధాన్ని కళాత్మకంగా చిత్రిస్తుంది. క్లుప్తత దీని లక్ష్యం. చెప్పదలుచుకున్న విషయం పాఠకుల హృదయానికి హత్తుకునేలా చేస్తుంది. పాత్రలు, నేపథ్యం, కథనం, జీవిత వాస్తవికత చిత్రణ కథానిక ప్రక్రియలో ముఖ్య భాగాలు.

ఇవి చేయండి

అవగాహన - ప్రతిస్పందన

అ) కింద ప్రశ్నలకు సమాధానాలివ్వండి.

1. పాఠంలో మీకు నచ్చిన సన్నివేశం గురించి మాట్లాడండి.
2. పాఠంలో పాత్రల స్వభావాన్ని గురించి చెప్పండి.
3. పాఠం చదవండి. కింది మాటలు ఎవరు, ఎవరితో, ఎందుకన్నారో చెప్పండి.

   అ. ఆ తల్లి కన్న బిడ్డ రాష్ట్రానికి మణిపూస.

   ఆ. చదువుకున్న యువకులు చైతన్యంతో దేశం కోసం పాటుపడాలి.

ఆ) కింది పద్యం చదివి ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

దేశము మట్టిగాదనుచు దేశమటన్న మనుష్యులన్న సం
దేశమునిచ్చిపోయిన మనీషి! మహాశయుఁడప్పరాయునా
దేశము త్యాగ మూర్తుల పవిత్ర మహాశయముల్ ఫలించుచో
దేశము మట్టిగానపుడు దేశమనంగ మనుష్యులే సుమీ!

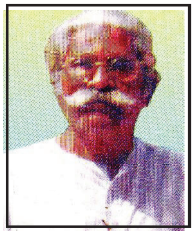

ఎస్.టి. జ్ఞానానంద కవి

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ప్రశ్నలు

1. పద్యంలో ఎటువంటి సందేశం ఉంది?

జ. ....

2. త్యాగమూర్తుల ఆశయమేమిటి?

జ. ....

3. దేశమనగానేమి?

జ. ....

4. ఈ పద్యం రాసిన కవి ఎవరు?

జ. ....

ఇ) ఈ కింది పేరాను చదివి, బహుళైచ్ఛిక ప్రశ్నలకు సమాధానాలు గుర్తించండి.

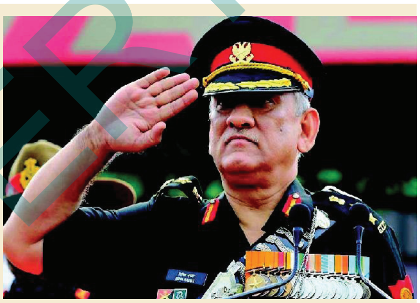

భారతదేశ సైన్యాధికారిగా, భారతసాయుధ దళాల మొదటి "చీఫ్ ఆఫ్ డిఫెన్స్ స్టాఫ్"గా పనిచేసిన సైనిక వీరుడు బిపిన్ రావత్. ఈయన పూర్తిపేరు లక్ష్మణ్ సింగ్ రావత్. ఇతను 1958 మార్చి 16వ తేదీన ఉత్తరాఖండ్ రాష్ట్రంలోని పౌరి జిల్లాలో జన్మించారు. రావత్ భార్య మధులిక రావత్. ఈయన సిమ్లాలోని సెయింట్ ఎడ్వర్డ్ పాఠశాల,కటక్ నేషనల్ డిఫెన్స్ అకాడమీలో చదువు పూర్తి చేశారు. సైన్యంలో ప్రవేశించిన రావత్ సెకండ్ లెఫ్టినెంట్ హోదా నుంచి జనరల్ (సిడిఎస్) హోదా వరకు ఎదిగారు. సైన్యాధిపతి హోదాలో పనిచేస్తున్నప్పుడు దేశ రక్షణ కోసం అనేక సంస్కరణలు చేపట్టారు. సీమాంతర ఉగ్రవాదాన్ని ఎదుర్కొనేందుకు కఠిన విధానాలను ప్రవేశపెట్టారు. ఈయన సేవలకు గుర్తింపుగా భారత ప్రభుత్వం **పరమ విశిష్టసేవా పతకం, ఉత్తమ యుద్ధసేవా పతకం** మొదలైన వాటితోపాటు 2021 సంవత్సరంలో **పద్మవిభూషణ్** పురస్కారాన్ని ఇచ్చింది. రావత్ 2021వ సంవత్సరం డిసెంబర్ 8వ తేదీన హెలికాప్టర్ ప్రమాదంలో మరణించారు.

AP SCERT

ప్రశ్నలు

1. భారతదేశ సైనికాధికారిగా, భారత సాయుధ దళాల మొదటి ఛీఫ్ ఆఫ్ ది డిఫెన్స్ స్టాఫ్ గా పనిచేసిన సైనిక వీరుడు ఎవరు? ( )

   ఎ) బిపిన్ రావత్ బి) షెకావత్ సి) సావర్కర్ డి) ఉత్తమ్ సింగ్

2. బిపిన్ రావత్ అసలుపేరు ఏమిటి? ( )

   ఎ) బైరాంసింగ్ రావత్ బి) రామ్ సింగ్ రావత్

   సి) మధులిక రావత్ డి) లక్ష్మణ్‌సింగ్ రావత్

https://amaravathiteacher.com

3. సీమాంతర ఉగ్రవాదాన్ని అరికట్టేందుకు రావత్ ఎటువంటి విధానాలు ప్రవేశ పెట్టారు? (   )
ఎ) కఠిన విధానాలు బి) సులభ విధానాలు సి) సైనిక విధానాలు డి) సరిహద్దు విధానాలు

4. భారత ప్రభుత్వ బిపిన్ రావత్‌ను ఏ పురస్కారంతో 2021లో గౌరవించింది? (   )
ఎ) భారత రత్న బి) పద్మభూషణ్ సి) పద్మవిభూషణ్ డి) పద్మశ్రీ

వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగు వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. 'మాతృభూమి' పాఠ్యభాగ రచయిత్రి గురించి రాయండి.
2. 'కథానిక' ప్రక్రియ లక్షణాలను గురించి రాయండి.
3. రాజారావు, రోశయ్యలలో ఎవరి వ్యక్తిత్వం గొప్పది? ఎందుకు?

ఆ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది వాక్యాలలో సమాధానాలను రాయండి

1. 'వీర' కుటుంబానికి మరియు దేశానికి చేసిన సేవలను గురించి రాయండి.
2. రోశయ్య కుమారుని గురించి గర్వపడుతూ చెప్పిన మాటలు రాయండి.
3. సుధీర్,పద్మజ (లేదా) వీర, చంద్రమ్మల మధ్య జరిగిన చర్చను సంభాషణ రూపంలో రాయండి.

భాషాంశాలు

i. పదజాలం

అ) కింది వాక్యాల్లో గీతగీసిన పదాల అర్థాన్ని రాయండి, ఆ పదాలను సొంత వాక్యాల్లో ఉపయోగించి,రాయండి.

1. కార్గిల్ యుద్ధంలో ఎంతోమంది సైనికులు అమరులయ్యారు.

....

2. తల్లిదండ్రుల వాత్సల్యం గొప్పది.

....

3. సెలవులు పూర్తి చేసుకొని తిరిగి వెళుతున్న వీరకి మిత్రులు వీడ్కోలు పలికారు.

....

4. పదేళ్ళు గిర్రున తిరిగాయి.

....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ఆ) కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాలకు పర్యాయ పదాలను రాయండి.

1. సైన్యంలో చేరితే మంచి జీతం ఇస్తారట. జ. ....,..............,............
2. యువకులు దేశం కోసం పాటుపడాలి. జ. ....,..............,............
3. కురుక్షేత్ర యుద్ధంలో కౌరవులందరూ మరణించారు. జ. ....,..............,............
4. చంద్రమ్మ, రోశయ్యలు కుమారుని తలచుకుని బాధపడ్డారు. జ. ....,..............,............

ఇ) కింది గీత గీసిన పదాలకు నానార్థాలు రాయండి.

1. సైనికులు దేశానికి ఊపిరిగా నిలబడతారు.

జ. ....,......................................,...

2. ఒక ఆశ తీరగానే మరో ఆశ పుడుతుంది.

జ. ....,......................................,...

3. కరోన సమయంలో ప్రజలు చావు అంచులకు వెళ్ళొచ్చారు.

జ. ....,......................................,...

4. సమాజానికి ఉపయోగపడే వ్యాపారం చెయ్యాలి.

జ. ....,......................................,...

AP SCERT

ఈ) కింది పదాలకు ప్రకృతి పదాలు రాయండి.

1) నిదుర 2) పత్తనం 3) అమ్మ 4) కొమరుడు

	ప్రకృతి	వికృతి	ప్రకృతి	వికృతి
1.			2.	
3.			4.	

ఉ) కింది పదాలలో రెండు పదాలున్నాయి. వీటిలో ఒక పదానికి అర్థం ఇవ్వబడింది. పాఠం చదివి, ఇచ్చిన ఆ అర్థం ఆధారంగా రెండవ పదాన్ని గుర్తించి, రెండు పదాలు కలిపి రాయండి.

ఉదా : ఉప (సమీపం) = న్యాసం అనగా ఉంచుట అని అర్థం (ఉపన్యాసం)

1) మణి (వెన్నులో ఉంటుంది) = ...
2) వ్యాపార (తెలిసిన వాడు) = ...
3) తొలగి (వెళ్తుంది) = ...
4) సమాజ (పెరుగుట, వృద్ధిచెందుట) = ...

https://amaravathiteacher.com

ii. వ్యాకరణాంశాలు

వ్యాకరణ అభ్యాసాలు

విభాగం 1: సంధులు విడదీసి, గుర్తించండి.

పాఠంలోని కింది పదాలను విడదీసి, అది (సవర్ణదీర్ఘ, ఉత్వ, అత్వ, ఇత్వ) సంధులలో ఏ సంధో గుర్తించి రాయండి.

సంధి పదం	విడదీసిన రూపం (పూర్వపదం + పరపదం)	సంధి పేరు
ఉదా: సమాజాభివృద్ధి	సమాజ + అభివృద్ధి (అ + అ = ఆ)	సవర్ణదీర్ఘ సంధి
1. కార్యాలయం	....	....
2. ఉపన్యాసాలిస్తావు	....	....
3. పేరెందుకు	....	....
4. తలెత్తి	....	....
5. మీరెవ్వరు	....	....
6. ఎన్నికవుతాను	....	....

విభాగం 2: సమాసాలు (విగ్రహ వాక్యం రాయండి)

కింది సమాస పదాలకు విగ్రహ వాక్యం రాసి, సమాసం పేరు (ద్వంద్వ, ద్విగు, తత్పురుష సమాసాలు) గుర్తించండి.

సమాస పదం	విగ్రహ వాక్యం	సమాసం పేరు
ఉదా: తల్లిదండ్రులు	తల్లియును, తండ్రియును	ద్వంద్వ సమాసం
1. దేశభక్తి	....	....
2. సైనికుల దినోత్సవం	....	....
3. స్వార్థపు బ్రతుకులు	....	....
4. నాలుగు రోజులు	....	....
5. మహిళామండళ్ళు	....	....
6. పదేళ్ళు	....	....

విభాగం 3: భాషాభాగాలు గుర్తించండి.

అభ్యాసం 1: భాషాభాగాలు

కింది గీత గీసిన పదాలు ఏ భాషాభాగమో రాయండి.

1. సుధీర్ ఆశ్చర్యంగా తల్లి వైపు చూశాడు.
   - సుధీర్ : నామవాచకం • చూశాడు : క్రియ
2. ఆమె మంచి ఉపన్యాసాలు ఇస్తుంది.
   - ఆమె : .... మంచి: .... ఇస్తుంది ....
3. వీర అదే వీరారావు మన గడ్డ మీద పుట్టిన బిడ్డ.
   - వీర : .... పుట్టిన : .... మన .... అదే ....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యాసం-2 : కర్త - కర్మ - క్రియ

కింది వాక్యాలలో కర్త (**పని చేసేవారు**), కర్మ (**ఫలితం పొందేది**), క్రియ (పని) లను గుర్తించి రాయండి.

వాక్యం	కర్త (ఎవరు?)	కర్మ (దేనిని/ఎవరిని/వేటిని?)	క్రియ (పని)
ఉదా: సుధీర్ ప్లేటును జరుపుకున్నాడు.	సుధీర్	ప్లేటును	జరుపుకున్నాడు
1. పద్మజ జరిగిన విషయాన్ని చెప్పింది.	....	....	....
2. సైన్యం దేశాన్ని రక్షిస్తుంది.	....	....	....
3. చంద్రమ్మ కన్నీళ్లు పెట్టుకుంది.	....	....	....

విభాగం 4: వాక్యాలు - పునశ్చరణ (క్రియాసహిత, క్రియారహిత)

మనం వాక్యం, వాక్య నిర్వచనం గురించి నేర్చుకున్నాం కదా! వాక్యాలు ప్రధానంగా రెండు రకాలుగా కనిపిస్తాయి. వీటి గురించి కూడా క్రింది తరగతిలో నేర్చుకున్నాం. ఒకసారి గుర్తు చేసుకుందాం.

1. **క్రియాసహిత వాక్యాలు :**
   - ఈ వాక్యాలలో క్రియ ఉంటుంది.

     ఉదా : **"నేను రేపు సైన్యంలో చేరుతాను."** (ఇక్కడ 'చేరుతాను' అనే క్రియ ఉంది).
2. **క్రియారహిత వాక్యాలు :**
   - ఈ వాక్యాలలో క్రియ ఉండదు. ఒక నామవాచకంతో లేదా విశేషణంతో ముగుస్తాయి.

     ఉదా : **"భారతదేశం నా మాతృభూమి."**

అభ్యాసం : కింది వాక్యాలు క్రియా సహితమో, క్రియా రహితమో గుర్తించండి.

1. "ఆమె వీరమాత." ....(వాక్యం)
2. "సైనికులు దేశాన్ని రక్షిస్తారు." ....(వాక్యం)
3. "ఆడు నా కొడుకే చంద్రీ!" ....(వాక్యం)
4. "సుధీర్ మౌనంగా ఆలోచిస్తున్నాడు." ....(వాక్యం)
5. "అది కర్మా.. అమ్మా!?" ....(వాక్యం)

AP SCERT

ప్రాజెక్టు పని

H దేశం కోసం త్యాగం చేసిన సైనికుల వివరాలను సేకరించి పోస్టర్ / గోడపత్రిక తయారుచేసి తరగతి గదిలో ప్రదర్శించండి.

https://amaravathiteacher.com

పాఠాంత పద్యం

ప్రాణిలోకంబు సంసారపతిత యగుట
వసుధ పై పుట్టి గిట్టనివాడు గలఁ డె
వాని జన్మంబు సఫల మెవ్వాని వలన
వంశమధికోన్నతి వహించి వన్నె కెక్కు – ఏనుగు లక్ష్మణకవి

తాత్పర్యం : ప్రాణులన్నీ సంసారబంధనాలలో చిక్కుకొని ఉంటాయి. భూమి మీద పుట్టి చనిపోని వాడుండడు. ఎవరి వలన వంశము మిక్కిలి గొప్పదనమును పొంది ప్రసిద్ధికెక్కునో వారి జన్మ సార్థకమవుతుంది.

సూక్తి– తీసుకోవడం కాదు ఇవ్వడం నేర్చుకో. పెత్తనం కాదు సేవ అలవరచుకో – రామకృష్ణ పరమహంస

ఈ పాఠంలో నేర్చుకున్నవి

1. నాకు నచ్చిన అంశం ....
2. నేను గ్రహించిన విలువ ....
3. సృజనాత్మక రచన ....
4. భాషాంశాలు ....

జాతీయ సైనిక దినోత్సవం

జనవరి 15వ తేదీని సైనికుల త్యాగాలను స్మరిస్తూ సైనిక దినోత్సవాన్ని నిర్వహించుకొంటాం.

AP SCERT

ఉపాధ్యాయుల సూచనలు :

1. దేశసేవకు సైనికులను ముందుకు నడిపించిన వీరమాతల గూర్చి చెప్పండి.
2. దేశరక్షణ వ్యవస్థ గూర్చి విద్యార్థులకు వివరించండి.
3. అమరవీరుల దినోత్సవంలో పాల్గొనండి.

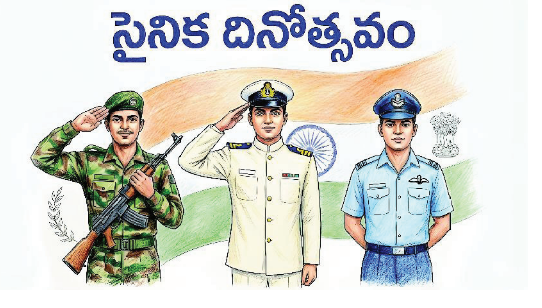

మేటి పద్యాలు

పరమదయాకర శుభకర
నరవరనుత గరుడగమన నగధరపరమ
మురహర భవహర మాధవ
ధరధరనుత ధవళనయన దశరథతనయా॥

ఈ పద్యంలో ఎక్కువగా తలకట్టు ఉన్న అక్షరాలు ఉన్నాయి గమనించండి.

https://amaravathiteacher.com

అమృత నిష్యంది పల్లకీ హ్లాదమునకు
రాగిణీ దివ్య సమ్మోద రాగమునకు
తేనె తేటల నవకంపు సోనలకును
సాటియగును మా తెలుగు భాషామతల్లి. – సురవరం

*****

అందముల చిందు తీరు తీయములు గల్గి
ముద్దు గులికెడు నుడికారములును గల్గి
లలిత జాతీయములు గల్గి యలరుచుండు
తేట తేనియ యూట మా తెనుగు మాట
తేట వెన్నెల వెలుగులు తెలుగు నుడులు.

– నాళం కృష్ణారావు

పాఠాంత అంశము

అల్లూరి సీతారామరాజు ఏకపాత్రాభినయం

ఎంత కాలం సాగాలి ఈ ఆగడాలు. అడవిని దేవతగా పూజించే అరమరిక లేని జాతిపై ఇంతటి రాక్షసకాండా?

ఎవడిచ్చాడు దొరలకీ హక్కు! తనగడ్డకాని గడ్డపై అడుగుపెట్టి, దౌర్జన్యానికి దిగిన ఈ దొరతనాన్నిక దగ్ధం చేసి తీరకపోతే మన్యానికి మనుగడలేదు. నిత్యం చచ్చేకన్నా, వీరునిగా పోరాడి చావడం యుక్తం. బ్రిటీషు నిరంకుశులపై తిరుగుబాటు, పరపీడన ప్రభుత్వంపై విప్లవం ప్రతిమానవుడి జన్మహక్కు! ఈ సీతారామరాజు ఒక్కడే కాదు. ఒక మహా సైన్యం. మన్యం వీరుల కొనఊపిరున్నంత వరకూ, సీమదొరల శబ్దం భరతఖండంలోనే వినిపించ వీలులేదు. సింహాలు విహరించే సీమలో నక్కలకు స్థానముండరాదు. పులినైనా పిలిచి చంపగల మన్యజాతే తలచుకుంటే, ఈ దొరలకు త్రుటిలో గతులూమతులూ లేకుండా చేయగలదు.

ఏకపాత్ర – మహనీయుని జీవితంలో జరిగిన పతాక సన్నివేశము, సంభాషణ, పాత్రోచితంగా ఒక్కరే అభినయించడం ఏకపాత్రాభినయం.

మూడు నెలల బిడ్డను కట్టుకొని, స్వాతంత్ర్య పోరాటం సల్పిన ఝాన్సీలక్ష్మియే మనకు విప్లవస్ఫూర్తి, "నరుడు తలచుకుంటే నల్లరాళ్ళు బద్దలౌతాయి". పదండి వీరులారా! విజయం మనదే... మల్లూ, గంటాం, పడాలూ! అశేష మన్య శూరులారా! కరిపై లంఘించే కొదమసింగములారా! కదలండి. కదనానికి.

AP SCERT
https://amaravathiteacher.com

3 శతకసౌరభం

M4D6Q7

అభ్యసన ఫలితాలు :

- శతక పద్యాలలో నీతిని గ్రహించి నైతిక విలువల ఆవశ్యకతను చెప్పగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 1)
- మధురంగా మాట్లాడటం వల్ల కలిగే ఉపయోగాలను గురించి రాయగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 2)
- భాషకు సంబంధించిన ప్రాథమిక అంశాలను తెలుసుకుంటారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 3)
- శతకపద్యాలు సేకరించి ప్రదర్శించగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 4)
- తత్పురుష సమాసాలు, అలంకారాలు తెలుసుకుంటారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 5)

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

శ్రుతి శుభగంబైయును స
నృతినిచ్చును, నీతిఁబెంచు, మాన్యత గూర్చున్
శతకము బాపు తమమ్ములఁ
శతపత్ర సుహితునివోలె సతతము నేస్తం !

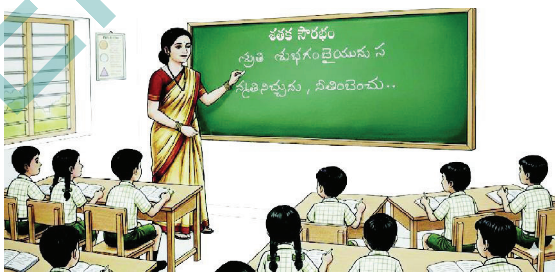

ప్రశ్నలు :

1) పై పద్యంలో దేని గురించి ప్రస్తావన ఉంది ?
2) శతకము అంటే ఏమిటి ?
3) మీకు వచ్చిన శతక పద్యాలు చెప్పండి ?

ఉద్దేశం

విద్యార్థులలో లౌకిక జ్ఞానాన్ని, జీవన నైపుణ్యాలను, నైతిక విలువలను పెంపొందించడం వారిని ఉత్తమ భావిభారత పౌరులుగా తీర్చిదిద్దడం ఈ పాఠ్యాంశ ప్రధాన ఉద్దేశం.

క్ర.సం	కవి పేరు	కాలము	శతకము
1.	గరికిపాటి మల్లావధాని	19వ శతాబ్దం	విద్యార్థి శతకం
2.	మారద వెంకయ్య	17వ శతాబ్దం	భాస్కర శతకం
3.	పక్కి అప్పల నరసయ్య	16వ శతాబ్దం	కుమార శతకం
4.	పెరుమాళ్ళ మునెప్ప	20వ శతాబ్దం	విద్యా శతకం
5.	కంచర్ల గోపన్న	17వ శతాబ్దం	దాశరథి శతకం
6.	మాచిరాజు శివరామరాజు	20వ శతాబ్దం	మణులమూట శతకం
7.	బమ్మెర పోతనామాత్యుడు	15వ శతాబ్దం	నారాయణ శతకం
8.	గుండ్లపల్లి నర్సమ్మ	20వ శతాబ్దం	వరదరాజ శతకం
9.	కొండూరు వీర రాఘవాచార్యులు	20వ శతాబ్దం	మిత్రసాహస్రి శతకం

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

శతక సౌరభం

*1. కం. జననీ జనకులు నినుఁగని
పెనిచిన దేవతలటంచు పెనుపగు భక్తిం
గనుఁగొని యనిశము వారిం
దనుపుటయే నీకు సౌఖ్యదము విద్యార్థీ! – (విద్యార్థి శతకం)

2. ఉ. దానముఁ జేయనేరని యధార్మికు సంపదలుండి యుండినన్
* దానె పలాయనంబగుట తథ్యము, బూరుగు మ్రానుఁ గాచినన్
దాని ఫలంబులూరక వృథాపడిపోవవె యెండి గాలిచేఁ
గానలలోన నేమిటికిఁగాక, యభోజ్యములౌట భాస్కరా! – (భాస్కర శతకం)

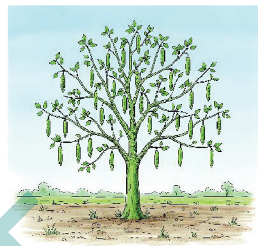

3. కం. పిన్నల పెద్దల యెడ గడు
* మన్ననచే మెలగు సుజన మార్గంబులనీ
వెన్ను కొని తిరుగుచుండిన
నన్ని యెడల నెన్న బడదువన్న కుమారా! – (కుమార శతకం)

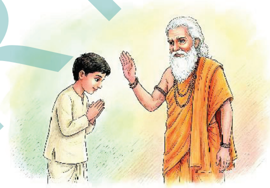

4. తే.గీ. గంటకాలము గడిచిన గతమనంద్రు
* గతము గతమె కానది యెట్లు కలిసిరాదు
గంటకాలము వృథగాగ గడపకీవు
విద్యనేర్చుకో బ్రతుకంత వెలిగిపోవు – (విద్యా శతకం)

5. చ. కనకవిశాలచేల! భవకానన శాతకుఠారధార! స
జ్జన పరిపాలశీల! దివిజస్తుత సద్గుణ కాండ! కాండసం
* జనిత పరాక్రమ క్రమ విశారద! శారదకందకుంద చం
దన ఘనసార సారయశ! దాశరథీ! కరుణాపయోనిధీ! – (దాశరథి శతకం)

6. ఆ.వె. నిండువిస్తరాకు నిశ్చలంబుగనుండు
ఏమిలేని విస్తరెగిరిపడును
* వినయియగు వివేకి, విఙ్ఞవీగు జడుండు
మాచిరాజుమాట మణులమూట – **(మణులమూట శతకం)**

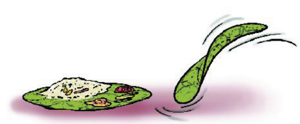

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

* 7. మ. సతతాచారము సూనృతంబు కృపయున్ సత్యంబునున్ శీలమున్
నతిశాంతత్వము చిత్తశుద్ధికరము న్సద్ధ్యాత్మయున్ ధ్యానమున్
ధృతియున్ ధర్మము సర్వజీవహితమున్ దూరంబుఁ గాకుండ స
మ్మతికిం జేరువ మీ నివాస సుఖమున్ మానాథ! నారాయణా! – (నారాయణ శతకం)

8. సీ. ఒరులపై శత్రుత్వముంచకుండినఁ జాలు
నుపవాసములు నిత్యముండినట్లు
పరుల మనసునొవ్వఁ బల్కకుండినఁ జాలుఁ
జతురత వేదముల్ చదివినట్లు
ఇతరుల సొమ్మాశ్రయించకుండినఁ జాలు
నోపికతో ధర్మమొసగినట్లు
వారు వీరని యెంచి పర్వకుండినచాలు
దివ్యతీర్థములకుఁ దిరిగినట్లు
తే.గీ. చాడిమాటల నొకరిపై సాహసమునఁ
బెట్టకుండినఁ జాల్ గుడుల్ కట్టినట్లె – (వరదరాజ శతకం)
పుడమి శ్రీవల్లివేడు సత్పురనివాస
వనిత నరసాంబఁ బ్రోవుమా! వరదరాజ!

* 9. ఆ.వె. మధురభాషితములు మాణిక్యములవోలె
శ్రుతినలంకరించి మతివసించు
మంజులములుగాని మాటలు నిలువవు
విశ్వహితచరిత్ర వినరమిత్ర!. – (మిత్రసాహస్రి)

ప్రక్రియ – శతకం

శతకమనగా నూరు పద్యాల రచన. సాధారణంగా శతకాలలో నూరు నుండి నూట ఎనిమిది పద్యాలు ఉంటాయి. శతకంలోని పద్యాలు ముక్తకాలు. అనగా ఏ పద్యానికదే స్వతంత్ర భావం కలిగి ఉంటుంది. శతకంలో ప్రతి పద్యానికి చివరలో ఒక పదం మొదలుకొని రెండు పాదాలవరకు మకుటంగా ఉంటుంది.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

భావాలు :-

1. విద్యార్థీ! నీకు జన్మనిచ్చి, పెంచిన తల్లిదండ్రులే దేవతలు. వీరిని మిక్కిలి భక్తితో ఎల్లప్పుడు సేవించాలి. ఇలా చేయడం వలన నీకు సర్వసుఖాలు లభిస్తాయి.

2. ఓ భాస్కరా ! బూరుగుచెట్ల కాయలు తినుటకు పనికిరాక ఎండిపోయి, గాలి వలన రాలి వృథాగా అడవిలో పడిపోతాయి. అట్లే దానము చేయని మనుష్యుని సంపద ఎవ్వరికీ ఉపయోగపడక నశించి పోతుంది.

3. కుమారా ! చిన్నవారితో, పెద్దవారితో మర్యాదతో ప్రవర్తించిన యెడల మంచివాడని పిలువ బడుదువు. మంచి పద్ధతులలో ప్రవర్తించిన లోకమునందు ప్రఖ్యాతిని పొందగలవు. అందరూ నిన్ను కీర్తించెదరు.

4. కాలం గడిచిపోతే దానిని గతం అంటారు. గడిచిపోయిన కాలం తిరిగిరాదు. కాలం విలువైంది. వృథా చేయరాదు. కాలానుగుణంగా విలువైన విద్యను నేర్చుకోవాలి. అప్పుడే జీవితం పరిపూర్ణమౌతుంది.

5. దయకు సముద్రుడవైన రామా! బంగారంతో నేసిన విశాలమైన వస్త్రాలను ధరించావు. పదునైన గొడ్డలి అంచుతో సంసారమనే అడవిని నాశనంచేసి, సజ్జనులను రక్షించావు. దేవతలు స్తుతించే గుణాలను కలిగి, అగ్నివంటి శౌర్య పరాక్రమాలతో నిండి శరత్తులోని మేఘమాలికవలె అలరినావు. నీవు మంచి మల్లెలవలె,గంధంవలె పరిమళాన్ని కల్గి, పచ్చకర్పూరం వంటి కీర్తితో మెరుస్తున్నావు.

6. వడ్డించిన విస్తరి నిండుగా, నిశ్చలంగా ఉంటుంది. వడ్డించని విస్తరాకు గాలికి ఎగిరిపోతుంది. అలాగే వివేకి వినయంతో ఒప్పారుతాడు. అవివేకి మిడిమిడి జ్ఞానంతో పతనం అవుతాడు. పెద్దల మాటలను మణుల మూటలుగా భావించి, జీవించాలి.

7. లక్ష్మీపతివైన నారాయణా! ఎల్లప్పుడు సదాచారాన్ని పాటించడం, సత్యాన్ని పలకడం, భూతదయ కలిగి ఉండడం, చక్కని నడవడిక, వినయం, శాంతం, చిత్తశుద్ధినిచ్చే ఆత్మజ్ఞానం, ధ్యానం, ధైర్యం, ధర్మాచరణం, సర్వజీవులకు మేలు చేయడం మొదలైన సద్గుణాలను వదలకుండా ఉండే ప్రజ్ఞావంతునికి నీ సన్నిధి లభిస్తుంది.

8. వల్లివేడులో వెలసి నరులను రక్షించే నరసాంబ సమేతుడవైన వరదరాజా! ఇతరులపై పగలేని జీవితాన్ని గడిపితే, అది నిత్య ఉపవాస ఫలితమిస్తుంది. పరుల మనస్సుకు బాధ కలగకుండ మాట్లాడితే, వేదాలు చదివిన సుకృతం లభిస్తుంది. పరుల ధనానికి ఆశపడకుండా ఉంటే దానధర్మాలు చేసినట్లవుతుంది. పొరుగువారిని తూలనాడని పరిస్థితే ఉంటే, పవిత్రతీర్థాలను చూసిన ఫలం కలుగుతుంది. పరులపై నిందవేయకుండా బ్రతికితే గుళ్ళు నిర్మించిన పుణ్యం వస్తుంది. కావున మానవులు బ్రతికినంత కాలం ఈర్ష్య, అసూయలను విడిచి మనుగడ సాగించాలని భావం.

9. లోక క్షేమం కోరే మిత్రమా! మంచి మాటలు మధురమైనవి. అవి మాణిక్యాలవంటివి. చెవులకింపుగా ఉండే మాటలు మనస్సులో శాశ్వతంగా ఉంటాయి. కాని చెడుమాటలు నిలువక నశించిపోతాయి.

https://amaravathiteacher.com

ఇవి చేయండి

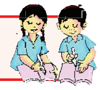

అవగాహన - ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. పాఠంలోని పద్యాలను రాగ, భావయుక్తంగా పాడండి.
2. పాఠంలో మీకు నచ్చిన పద్యాలు ఏవి? అవి ఎందుకు నచ్చాయో చెప్పండి.
3. కింది పద్యానికి ఇచ్చిన ప్రతిపదార్థాన్ని చదవండి. అర్థం చేసుకోండి.

చ. కనకవిశాలచేల! భవకానన శాతకుఠారధార! స
జ్జన పరిపాలశీల దివిజస్తుత! సద్గుణ కాండ! కాండసం
జనిత పరాక్రమ క్రమ విశారద! శారదకందకుంద చం
దన ఘనసార సారయశ! దాశరథీ! కరుణాపయోనిధీ!.

ప్రతిపదార్థం.

దాశరథీ!	=	దశరథుని కుమారుడవైన ఓ రామా!.
కరుణా	=	దయకు
పయః+నిధీ	=	సముద్రము వంటి వాడా!
కనక	=	బంగారం
విశాలచేల	=	పెద్ద నేసిన వస్త్రం కట్టినవాడా!
భవకానన	=	సంసారమనే అడవిపాలిట
శాత	=	పదునైన
కుఠారధార	=	గొడ్డలి అంచువంటి వాడా!
సత్ + జన	=	మంచివారిని
పరిపాల	=	రక్షించుట అనే
శీల!	=	గుణము కలవాడా!
దివిజ	=	దేవతలచేత
స్తుత	=	స్తుతించబడిన వాడా!
సద్గుణ	=	చక్కని గుణముల యొక్క
కాండ	=	సముదాయం గల
కాండ సంజనిత	=	నీటియందు పుట్టిన అగ్నివలె

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

పరాక్రమ	=	శౌర్య పరాక్రమముల యందు
క్రమ	=	సరియైన
విశారద!	=	నేర్పు గలవాడా!
శారద	=	శరత్కాల
కంద	=	మేఘం వలె
కుంద	=	మొల్లల వలె
చందన	=	మంచిగంధం వలె
ఘనసార	=	కర్పూరం వలె
సార యశ!	=	శ్రేష్ఠమైన కీర్తి గలవాడ!.

♦ ప్రతిపదార్థం అవగాహనకోసమే **భావం** రాయించడం

ఆ) కింది గేయం చదవండి. గేయ భావం రాయండి.

అన్నిటికి అగ్రగామి మనసే
మనసే ముఖ్యం మనసే సర్వం
చెడు మనసుతో చేసిన చేతలు చిరదుఃఖాలై
ఎద్దుల గిట్టల వెంబడి వచ్చు
బండి చక్రముల వలె వెన్నంటును

గజ్జెల మల్లారెడ్డి– బుద్ధధర్మ సారం

భావం : ....

....

....

ఇ) ఈ కింది పేరాను చదివి, బహుళైచ్ఛిక ప్రశ్నలకు సమాధానాలు గుర్తించండి.

తెలుగు కవయిత్రులలో నందిపాటి శేషమాంబ ఒకరు. ఆమె కర్నూలు జిల్లాలోని కొలిమిగుండ్ల మండలం నందిపాడు గ్రామంలో జన్మించారు. రంగమ్మ, రామస్వామి ఆమె తల్లిదండ్రులు. ఆమెకు రంగయ్యతో బాల్య వివాహం జరిగింది. ఆమె తొమ్మిది సంవత్సరాల ప్రాయంలోనే భర్తను కోల్పోయి బాలవితంతువైనది. నందిపాటి రామనాటకము, ప్రహ్లాదచరిత్ర నాటకము, శ్రీ తులసీమాహాత్మ్య నాటకము, శ్రీ కాళీయ మర్దన నాటకము, ద్విపద, యక్షగాన, కోమలపదాలు వంటి రచనలు సృజించారు. ఆమె 1943వ సంవత్సరంలో నందిపాడులో స్వర్గస్థురాలయ్యారు. వీరి సాహితీ సేవలు ఆంధ్ర వాఙ్మయసూచికలో పేర్కొనబడినాయి.

ప్రశ్నలు.

1. పై పేరా ఎవరి గురించి చెబుతుంది? ( )

ఎ) లక్కమాంబ బి) శేషమాంబ సి) అచ్చమాంబ డి) వెంగమాంబ

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

2. శేషమాంబ గారు ఎక్కడ జన్మించారు? ( )
ఎ) నందిపాడు బి)కంకిపాడు సి) రావికంపాడు డి) పెదపాడు

3. శేషమాంబ సాహితీసేవలు ఏ వాఙ్మయ సూచికలో పేర్కొనబడినాయి? ( )
ఎ) కర్ణవాఙ్మయము బి) ఆంధ్రవాఙ్మయము
సి) జానపదవాఙ్మయము డి) నాటకములు

4. శేషమాంబగారు ఏ సంవత్సరంలో స్వర్గస్థులైనారు? ( )
ఎ) 1943 బి) 1920 సి) 1910 డి) 1939

వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

ఈ) పాఠం ఆధారంగా ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

1. శతక ప్రక్రియ లక్షణాలను గురించి రాయండి.
2. తల్లిదండ్రులకు సేవ చేయడం వల్ల కలిగే ఫలితాలు ఏవి?
3. మానవుని సద్గుణాలేవి?
4. విలువైన కాలాన్ని నీవు ఎలా గడుపుతావు?

ఉ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

1. నైతిక విలువలు వ్యక్తికి ఎలా తోడ్పడతాయో సొంతమాటల్లో రాయండి.
2. దాశరథి శతక పద్యం సారాంశాన్ని రాయండి.
3. పాఠంలో దానగుణం తెలిపే పద్యం ఉంది కదా! మీకు తెలిసిన దాతల గురించి రాయండి.
4. మీరు చదివిన శతకపద్యం ఆధారంగా మధురంగా మాట్లాడడం యొక్క ప్రాధాన్యతను సమర్థిస్తూ వ్యాసం రాయండి.

భాషాంశాలు

i. పదజాలం

అ) కింది పట్టిక ఆధారంగా వాక్యాలలోని పదాల అర్థాలను గుర్తించండి. వాటితో సొంతవాక్యాలు రాయండి.

సమయం	తల్లిదండ్రులు	తల
బంగారం	చేతులు	ఇష్టం
మంచిమాట	అవివేకి	మేలు

1. జననీజనకులకు కరములెత్తి నమస్కరించాలి.

జననీజనకులు : ....

కరములు : ....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

2. కాలము కనకము కంటే విలువయినది.

కాలము : ....

కనకము : ....

3. గురువులు చెప్పే సూనృతము పిల్లల హితము కోసమని భావించాలి.

సూనృతము : ....

హితము : ....

ఆ) కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాలకు పర్యాయ పదాలను రాయండి.

1. సత్యహరిశ్చంద్రుని యశము దశదిశలా వ్యాపించింది.

జ. ____________________, ____________________, ____________________

2. మనిషి మంచి కార్యం చేయాలి.

జ. ____________________, ____________________, ____________________

3. మనస్విని గానం మధురంగా ఉంది.

జ. ____________________, ____________________, ____________________

4. విద్య వలన జీవితం వెలుగుతుంది.

జ. ____________________, ____________________, ____________________

ఇ) కింద ఇచ్చిన పదాలకు సరైన నానార్థాలను గుర్తించి, రాయండి.

పదం	**నానార్థాలు**
1. జనకుడు	అ) చూచు, ప్రసవించు, తెలియు
2. కను	ఆ) పుణ్యం, యాగం, న్యాయం
3. మతి	ఇ) పండు, ప్రయోజనము, పంట
4. ఫలం	ఈ) బుద్ధి, తలపు, ఇచ్ఛ
5. ధర్మం	ఉ) తండ్రి, జనకమహారాజు, పుట్టించువాడు

ఉదా : జనకుడు : తండ్రి, జనకమహారాజు, పుట్టించువాడు.

1. ______________ = ______________, ______________, ______________

2. ______________ = ______________, ______________, ______________

3. ______________ = ______________, ______________, ______________

4. ______________ = ______________, ______________, ______________

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ఈ) కింది వాక్యాలలోని ప్రకృతి, వికృతులను గుర్తించి రాయండి.

1. దైవకార్యం బలమైనది కనుక ఆ కర్జం నెరవేర్చాలి.
2. పిల్లలు కథను చదివి, ఆ కతలోని సారాంశాన్ని గ్రహించారు.
3. శ్రీని సద్వినియోగపరచాలి. సిరిని దుర్వినియోగపరచరాదు.
4. అందరూ మాతృభాషలో చదవాలి. మన బాస యాసలతో ఉంది.
5. భోజనం ఆకలితీరుస్తుంది. అమ్మవారికి బోనం సమర్పిస్తాము.

	ప్రకృతి	వికృతి	ప్రకృతి	వికృతి
	ఉదా : కార్యం	కర్జం	1.	
2.			3.	
4.			5.	

ఉ) రెండవ పెట్టెలో ఇచ్చిన అర్థాలను పరిశీలించండి. ఆ అర్థానికి సరిపోయే పదాన్ని మొదటి పెట్టెలో గుర్తించి వాటికి క్రమసంఖ్యలు వెయ్యండి.

1	2	3	4	5
శరం	గిరి	హాసం	వాసం	కనుగొను
6	7	8	9	10
రణం	తీర్థం	చిత్తం	సతతం	చాడిమాటలు

యుద్ధం	బాణం	దూలం	పుణ్యక్షేత్రం	నిందలు
కొండ	మనస్సు	నవ్వు	ఎల్లప్పుడు	వెతకడం

ii. వ్యాకరణాంశాలు

వ్యాకరణం (తత్పురుష సమాసాలు, అలంకారాలు)

విభాగం 1: సమాసాల కుటుంబం – "తత్పురుష సమాసం"

మనం ఇంతకుముందు 'ద్వంద్వ' (రెండు పదాలు ముఖ్యం), 'ద్విగు' (సంఖ్య ముఖ్యం) సమాసాలు చూశాం. ఇప్పుడు అతి పెద్దదైన "తత్పురుష సమాస" కుటుంబాన్ని కలుద్దాం.

తత్పురుష సమాసం అంటే ఏమిటి?

సమాసంలోని రెండవ పదం (ఉత్తర పదం) అర్థం ప్రధానంగా ఉండి, మొదటి పదం (పూర్వ పదం) లోని విభక్తి ప్రత్యయం లోపిస్తే, దానిని "తత్పురుష సమాసం" అంటారు. సమాస పదంలోని ఏ విభక్తి లోపిస్తే ఆ విభక్తి పేరుతోనే ఆ తత్పురుష సమాసాన్ని పిలుస్తాం.

కింది తరగతులలో తృతీయా, పంచమీ, షష్ఠీ తత్పురుష సమాసాల గురించి ఇప్పటికే నేర్చుకున్నాం.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

తత్పురుషలో నఞ్ తత్పురుషం అన్న మరో భేదం కూడా ఉంది.

1. నఞ్ తత్పురుష సమాసం

- పరిశీలన : పాఠంలోని 2వ పద్యంలో అభోజ్యము అనే పదం ఉంది.
- అర్థం : భోజ్యం కానిది. (నఞ్ + భోజ్యము)
- విగ్రహ వాక్యం : భోజ్యము కానిది.
- వివరణ : 'కాదు', 'లేదు' (వ్యతిరేకార్థం) అనే అర్థం వచ్చే 'నఞ్' అనే అక్షరం మొదటి పదంగా వస్తే, దానిని "నఞ్ తత్పురుష సమాసం" అంటారు.

  ఉదా -1 : అసత్యం = సత్యం కానిది. (నఞ్ + సత్యం) రెండవ పదం హల్లుతో మొదలైతే నఞ్, అ గా మారుతుంది.

  ఉదా - 2 : అనవసరం = అవసరం లేనిది (నఞ్ + అవసరం) రెండవ పదం అచ్చుతో మొదలైతే 'నఞ్', అన్ గా మారుతుంది.

2. ప్రథమా తత్పురుష సమాసం

- పరిశీలన: మధ్యాహ్నము.
- విగ్రహ వాక్యం : అహ్నం మధ్య భాగము (అహ్నము = పగలు).
- వివరణ: ఇక్కడ **ఉత్తర పదం (అహ్నము) యొక్క అర్థమే ప్రధానం.** ఇది ప్రథమా విభక్తిలో ఉన్నది దీనిని **"ప్రథమా తత్పురుషం"** అంటారు. అర్ధరాత్రి, నడిరేయి, కూడా ఇటువంటివే.

3. పాఠంలోని ఇతర తత్పురుష సమాసాలు

ఈ పాఠంలో ఇతర విభక్తులు లోపించిన పదాలు కూడా ఉన్నాయి:

- ద్వితీయా తత్పురుష : విద్యార్థి - విద్యను అర్థించువాడు. ('ను' లోపించింది).
- తృతీయా తత్పురుష : దానహీనుడు - దానము చేత హీనుడు. ('చేత' లోపించింది).
- చతుర్థీ తత్పురుష : లోకహితం - లోకము కొరకు హితం. ('కొరకు' లోపించింది).
- పంచమీ తత్పురుష : పాపభీతి - పాపము వలన భీతి. ('వలన' లోపించింది).
- షష్ఠీ తత్పురుష : మణులమూట - మణుల యొక్క మూట. ('యొక్క' లోపించింది).
- సప్తమీ తత్పురుష : రణశూరుడు - రణము నందు శూరుడు. (అందు' లోపించింది).

తెలుగులో వివిధార్థాలలో ఒకే విభక్తి ప్రత్యయమూ, ఒకే అర్థంలో భిన్న విభక్తి ప్రత్యయాలు వాడుకలో ఉన్నాయి. కాబట్టి తత్సమ పదాలతో సమాసం చేసినప్పుడు సంస్కృతంలోని విభక్తి ప్రత్యయాన్ని బట్టి అది ఏ తత్పురుష సమాసమో చెప్పవచ్చు. తెలుగు పదాలతో వేసిన సమాసాల విషయంలో కొంత సందిగ్ధత తప్పదు. తెలుగులో షష్ఠి, సప్తమీ తత్పురుష సమాసాల ప్రయోగం ఎక్కువ. అందువల్ల విభక్తి ప్రత్యయలోపాన్ని గుర్తిస్తే సరిపోతుంది. వాటిని తత్పురుష సమాసాలుగా గుర్తించవచ్చు.

విభాగం 2: భాషకు ఆభరణాలు - "అలంకారాలు"

మనం అందంగా కనిపించడానికి రకరకాల ఆభరణాలతో అలంకరించుకుంటాం. కదా! అలాగే కవులు తమ పద్యాలు, వాక్యాలు అందంగా, వినసొంపుగా ఉండడానికి కొన్ని పద్ధతులను అనుసరిస్తారు. వాటినే "అలంకారాలు" అంటారు.

ఇవి ప్రధానంగా రెండు రకాలు :

1. **శబ్దాలంకారాలు :** వినడానికి ఇంపుగా ఉండి ఆనందాన్ని కలిగించేవి (శబ్దం ముఖ్యం).

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

2. **అర్థాలంకారాలు :** అర్థం ప్రధానంగా ఉండి అర్థం చేసుకుంటున్న కొద్దీ కవితా సౌందర్యం తెలియడం చేత ఆనందాన్ని కలిగించేవి. (అర్థం ముఖ్యం).

- **శబ్దాలంకారం : ముక్తపదగ్రస్తాలంకారం**

పిల్లలూ, మీరు ఎప్పుడైనా "అంత్యాక్షరి" ఆట ఆడారా? ఒక పాట చివర వచ్చిన అక్షరంతో కొత్త పాట మొదలుపెడతాం కదా! కవులు కూడా పద్యాలలో అలాంటి ఆట ఆడుతారు.

శబ్దాలంకారం: ముక్తపదగ్రస్తాలంకారం.

పరిశీలన:

ఆ.వె. పఠన వలన కలుగు భక్తియు శ్రద్ధయు
శ్రద్ధ తోడ వచ్చు శాస్త్ర విద్య
విద్య తోడ కలుగు వినయాది గుణములు
గుణము లమర దక్కు గొప్ప తనము

ఏం జరిగింది?

పిల్లలూ జాగ్రత్తగా పై పద్యాన్ని గమనించండి. ప్రతి పాదం చివర ఉన్న పదాన్ని గమనించండి. అదే పదంతో తర్వాతి పాదం మొదలవుతోంది. 1వ పాదం చివర శ్రద్ధ అనే పదం ఉంటే 2వ పాదం శ్రద్ధ అనే పదంతో మొదలవుతోంది. 2వ పాదం చివర విద్య తో పూర్తయితే 3వ పాదం అదే విద్య అనే పదంతో మొదలవుతోంది. 3వ పాదం చివర గుణములు అనే పదం ఉంటే 4వ పాదం గుణములు అనే పదంతోనే మొదలవుతోంది. అంటే మీరు అంత్యాక్షరి ఆట ఆడినట్లన్నమాట.

ఏం జరిగింది?

వివరణ : విడిచిన పదాన్ని (ముక్త పదం) వెంటనే మళ్ళీ గ్రహించి (గ్రస్తం చేసి) వాడితే, దానిని "ముక్తపదగ్రస్తాలంకారం" అంటారు. (ముక్త = విడిచిన, పద = పదం, గ్రస్త = గ్రహించిన).

ఉదా : అదిగదిగో మేడ,
మేడ పక్కన గోడ,
గోడ పక్కన దూడ ... దీన్ని పొడిగించి వ్రాయండి.

....

మీ స్వంతంగా మరికొన్ని వాక్యాలు వ్రాయండి
నేను పాఠశాలకు వెళ్లాను.
వెళ్లి పాఠం విన్నాను

....

.... పొడిగించి వ్రాయండి

శబ్దాలంకారం : ఛేకానుప్రాసాలంకారం

ఇది హల్లుల జంటలతో చేసే ఒక అద్భుతం!

పరిశీలన (పద్యం) :

చ. కనకవిశాలచేల! భవకానన శాతకుఠారధార! స
జ్జన పరిపాలశీల! దివిజస్తుత సద్గుణ కాండ! కాండసం
జనిత పరాక్రమ క్రమ విశారద! శారదకందకుంద చం
దన ఘనసార సారయశ! దాశరథీ! కరుణాపయోనిధీ! (దాశరథి శతకం)

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

వివరణ:

- సద్గుణ కాండ లోని కాండ (సమూహం) వేరు, పక్కన ఉన్న కాండ (బాణం) వేరు.
- పరాక్రమ లోని క్రమ (పరాక్రమం) వేరు, పక్కన ఉన్న క్రమ (పద్ధతి) వేరు.
- ఘనసార (కర్పూరం) లోని సార వేరు, పక్కన ఉన్న సార (శ్రేష్ఠమైన) వేరు.
- ఇలా, అర్థభేదం ఉన్న హల్లుల జంట, వెంటవెంటనే (అవ్యవధానంగా) రావడాన్ని **"ఛేకానుప్రాసాలంకారం"** అంటారు.

  పిల్లలూ! మనం నేర్చుకున్న దాశరథి శతక పద్యం ఛేకానుప్రాసాలంకార శోభితం.

  మరొక ఉదాహరణ, సర్వదా విచారింప**ని పని** చేయరాదు. ఇందులో ఛేకానుప్రాసాలంకారం ఎలా ఉందో గమనించండి. మీ స్వంతంగా ఒక ఛేకానుప్రాసాలంకారం ఉన్న వాక్యం వ్రాయగలరేమో ప్రయత్నం చేయండి.

2. అర్థాలంకారం: ఉపమాలంకారం

మనం కింది తరగతిలో 'పోలిక' గురించి నేర్చుకున్నాం. దానికే వ్యాకరణంలో "ఉపమాలంకారం" అని పేరు.

ఉపమాలంకారంలో నాలుగు ముఖ్యమైన భాగాలు (అంగాలు) ఉంటాయి. వాటిని మన పాఠంలోని ఉదాహరణతో పరిశీలిద్దాం.

ఉదాహరణ (పద్యం 9):

"మధురభాషితములు మాణిక్యములవోలె

శ్రుతి నలంకరించి మతివసించు...

(మంచి మాటలు మాణిక్యాల వలె (ప్రకాశిస్తాయి/విలువైనవి)

ఈ వాక్యంలో దాగి ఉన్న ఆ 4 భాగాలు ఇవే:

ఉపమేయం :

మనం దేని గురించి అయితే వర్ణిస్తున్నామో (చెబుతున్నామో) ఆ వస్తువు.

ఇక్కడ : కవి దేని గురించి గొప్పగా చెబుతున్నాడు? మధుర భాషితములు (మంచి మాటలు). కాబట్టి ఇది ఉపమేయం.

ఉపమానం :

1. ఉపమేయాన్ని (మంచి మాటలను) దేనితో పోలుస్తున్నామో ఆ వస్తువు.
2. ఇక్కడ: మాటలను దేనితో పోల్చాడు? మాణిక్యములు (రత్నాలు). కాబట్టి ఇది ఉపమానం. ఉపమానం అంటే పోలిక అని అర్థం.

ఉపమా వాచకం :

అర్థం: పోలికను చెప్పడానికి వాడే పదం (వలె, లాగా, భంగి, కరణి, వోలె, రీతి, లా ఇటువంటి పదాలు సాధారణంగా ఉపమావాచకంగా వాడతారు). ఇక్కడ: వోలె (వలె).

సమాన ధర్మం :

1. ఉపమేయానికి (మాటలు), ఉపమానానికి (రత్నాలు) రెండింటికీ ఉన్న ఉమ్మడి లక్షణం సమాన ధర్మం.
2. ఇక్కడ రత్నాలు ప్రకాశిస్తాయి/విలువైనవి. మంచి మాటలు కూడా వినసొంపుగా ఉండి, విలువైనవిగా ఉంటాయి. కాబట్టి ప్రకాశించుట లేదా విలువ కలిగియుండుట అనేది సమాన ధర్మం. (ఇది పద్యంలో నేరుగా చెప్పకపోయినా, మనం అర్థం చేసుకోవాలి).

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

లక్షణం:

ఉపమాన, ఉపమేయాలకు చక్కని పోలిక (సాదృశ్యం) చెప్పడాన్నే "ఉపమాలంకారం" అంటారు.

విభాగం 3 : అభ్యాసాలు

అభ్యాసం 1 : సమాసాలను గుర్తిద్దాం!

కింది పదాలకు విగ్రహ వాక్యం రాసి, అది ఏ తత్పురుష సమాసమో గుర్తించండి.

1. అసత్యం = .../................................
2. ధనమదము = .../................................
3. జీవహితము = .../................................
4. పాపభీతి = .../................................
5. కార్యశూరుడు = .../................................

అభ్యాసం 2 : సంధులు

1. విస్తరాకు .... + ..., = ...
2. ఫలంబులూరక .... + ..., = ...
3. సతతాచారము .... + ..., = ...
4. మాణిక్యములవోలె .... + ..., = ...

అభ్యాసం 3 : అలంకారాలను గుర్తిద్దాం!

కింది వాక్యాలలో ఏ అలంకారం (ముక్తపదగ్రస్తం / ఉపమ/ఛేకానుప్రాస) ఉందో గుర్తించండి.

1. మా ఊరు పక్కన గోదారి, గోదారి గట్టున పెద్దమట్టి, మట్టి ఊడలతో ఉయ్యాల, ఉయ్యాలూగడం ఆనందం, ఆనందం అనంతం, అనంతం లతాంతం వసంతం.

   (................................ అలంకారం)

2. కొదమసింగము పగిదినురికిన బాల చంద్రుని బాహుదర్పం.

   (................................ అలంకారం)

3. "అనాథ నాథ నంద నందన నీకు వందనం."

   (................................ అలంకారం)

అభ్యాసం 4 : మీరే కవి! (ముక్తపదగ్రస్తం / ఉపమా / ఛేకానుప్రాస అలంకారం– సృజనాత్మకత)

నాకు ఆదర్శం మా నాన్న. నాన్న ఒక యంత్రంలాగా ఎల్లప్పుడూ మా కోసం పనిచేస్తూనే ఉంటారు. నిరంతరం తరంగంలా జీవితంలో వెనక్కి ముందుకు వెళ్తూనే ఉంటారు.

పై వాక్యంలో మనం నేర్చుకున్న మూడు అలంకారాలు ఒకే చోట ఉన్నాయి. గమనించండి. అటువంటి వాక్యాలు ఉపాధ్యాయుల సహాయంతో స్వంతంగా వ్రాయడానికి ప్రయత్నం చేయండి

మీ ప్రయత్నం : ....

ప్రాజెక్టు పని

H ఏవైనా రెండు శతకాలలోని ఐదు పద్యాలను సేకరించి, వాటికి భావాలను రాసి ప్రదర్శించండి.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

పాఠాంత పద్యం

కారణము లేని కలహంబుc, గరుణలేమి
పరవధూ పరధన వాంఛ, బంధుసాధు
జనములం దసహిష్ణుత్వ, మనcగ జగతిc
బ్రకృతిసిద్ధంబు లివి దుష్ట, నికరమునకు. – **ఏనుగు లక్ష్మణకవి**

భావం : కారణము లేకయే తగవులాడుట, దయ లేకుండుట, పరస్త్రీల యందును, పరధనముల యందును కోరిక, బంధువుల యందును, సజ్జనుల యందును ఓర్వలేకుండుట అనునవి దుష్టుని సహజ గుణములు.

సూక్తి : అపజయాలు వాస్తవాలను వెల్లడి చేస్తాయి. విజయాలు వాటిని దాచి ఉంచుతాయి – హెర్బెర్ట్

ఈ పాఠంలో నేర్చుకున్నవి

1. నాకు నచ్చిన అంశం ....
2. నేను గ్రహించిన విలువ ....
3. సృజనాత్మక రచన ....
4. భాషాంశాలు ....

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు :

1) ఆధునిక శతకాలను చదివించండి.
2) తెలుగు పద్యాల తియ్యదనమును విద్యార్థులకు వివరించండి.
3) విద్యార్థులకు శతకపద్యలక్షణాలను వివరించి, పద్యాలను రాసేలా ప్రోత్సహించండి.

మేటి పద్యాలు

జిలిబిలి పలుకుల బలు ము
ద్దులు గులికెడు తెలుగు బాసతో సరియగునే
తెలిసియు దెలియక వీనుల
నల యించెడు వెట్టిమొట్టియఅమెఅబాసల్ ! – వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

*****

కవులకంటె తుహిన కర్పూర నిభకీర్తి
తెచ్చిరెవరు నీకు తెలుగు తల్లి ?
సాహితీ తరంగ సంగీత రసధుని
దేశ భాషలందు తెలుగు లెస్స ! – నందూరి రామకృష్ణమాచార్యులు

*****

జలసేవన గళ గళ ల
వ్వళముల పెళపెళ్ళ భోక్త ! భళభళ లెబలా
వళిపట బెళబెళ లందెల
ఝుళఝుళ లేకీభవించె ! జనము భుజింపన్. – చిలకమర్తి

https://amaravathiteacher.com

పాఠాంత అంశము

శ్రవణ కుమారుడు

అనగనగా ఒక అడవిలో మునిదంపతులు నివసిస్తూ ఉండేవారు. వాళ్ళకు సంతానం లేదు. చాలా కాలం తపస్సు చేసాక, చివరికి వాళ్ళ కోరిక ఫలించింది. చక్కని కొడుకు పుట్టాడు. అతనికి శ్రవణుడు' అని పేరు పెట్టారు. అల్లారుముద్దుగా పెంచారు. విద్యలు నేర్పారు. శ్రవణుడు విద్యా వినయ సంపన్నుడు. తల్లిదండ్రుల పట్ల భక్తిప్రపత్తులు కలవాడు.

శ్రవణకుమారుడికి యుక్త వయస్సు వచ్చింది. తల్లిదండ్రులు వృద్ధులయ్యారు. వారి చూపు మందగించింది. ఎక్కడికి వెళ్లాలన్నా వారికి శ్రవణుడే మార్గదర్శి అయ్యాడు. ఆ వృద్ధ దంపతులకు కాశీ విశ్వేశ్వరుని దర్శనం చేసుకోవాలనే కోరిక కలిగింది. శ్రవణుడికి చెప్పారు. ఏ విధమైన ప్రయాణ సౌకర్యాలు లేని ఆ రోజులలో వృద్ధులైన తల్లిదండ్రులను కాశీ పట్టణం తీసుకొని వెళ్ళాలనుకున్నాడు శ్రవణుడు. కావడిలో తల్లిదండ్రులను చెరొకవైపు కూర్చోబెట్టుకొని మోసుకొంటూ, సపర్యలు చేస్తూ, చూపులేని తల్లిదండ్రులకు మార్గములో నదులు, క్షేత్రాల విశేషాలను వివరిస్తూ ముందుకు సాగుతున్నాడు. అయోధ్య నగర పరిసరాలలో అడవిని దాటుతున్నాడు. తల్లి దాహం తీర్చడానికి, శ్రవణుడు సమీపంలోని సరస్సు వద్దకు వెళ్ళి, సొరకాయ బుర్ర నీటిలో ముంచగా బుడబుడమనే శబ్దం వచ్చింది. అదే అడవిలో శబ్దభేది అనే విద్యను సాధన చేస్తున్న దశరథ మహారాజు బుడబుడ శబ్దం విని, ఏదో అడవి జంతువు నీరు తాగుతోందని భావించి, బాణప్రయోగం చేశాడు. బాణం శ్రవణుడి గుండెకు గుచ్చుకుంది. హా.. అమ్మా అంటూ నేలకూలాడు. ఆ అరుపు విని దశరథుడు ఆందోళనతో శ్రవణుడి వద్దకు వచ్చాడు. బాణపు దెబ్బతో విలపిస్తున్న శ్రవణుని చూసి కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకున్నాడు. బుడబుడ మని శబ్దం వస్తే జంతువు అనుకున్నానని, శబ్దభేది విద్య ద్వారా బాణ ప్రయోగం చేశానని, క్షమించమని కోరాడు. శ్రవణుడు తన గుండెకు గుచ్చుకున్న బాణం తొలగించగమని దశరథుని కోరాడు. చివరగా వృద్ధులైన తన తల్లిదండ్రులకు మంచినీళ్ళు అందించమని కోరి, దశరథుని చేతుల్లో మరణించాడు. దశరథుడు విలపించాడు. మంచినీళ్ళ కోసం సరస్సుకు వెళ్ళిన కుమారుడు తిరిగిరాక వృద్ధ దంపతులు ఆందోళన చెందుతున్నారు. దశరథుడు ఇచ్చిన మంచినీళ్ళు తీసుకోకుండా. జరిగిన సంఘటన తెలుసుకొన్నారు. "నీవుకూడ మాలాగే పుత్ర శోకంతో మరణిస్తావు "అని దశరథుని శపించారు. దశరథుడు దుఃఖభారంతో శ్రవణకుమారునికి, వృద్ధ దంపతులకు అంతిమ సంస్కారాలు చేసి, అయోధ్యకు చేరుకున్నాడు. ఆ తర్వాత చాలా సంవత్సరాలకు గానీ వారికి పిల్లలు కలుగలేదు. కాలగమనంలో దశరథునికి నలుగురు కుమారులు కలిగారు. పెద్ద కొడుకైన శ్రీరాముని మీద మిక్కిలి ప్రేమను పెంచుకున్నాడు. పితృవాక్య పాలన నిమిత్తం వనవాసమునకు వెళుతున్న శ్రీ రాముని తలచుకొని గుండె పగిలి మరణించాడు.

నీతి : తల్లిదండ్రులను దైవంగా భావించి, పూజించాలి.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

4

నా యాత్ర

E2H1D8

అభ్యసన ఫలితాలు :

- యాత్రల వలన కలిగే ప్రయోజనాలు సొంతమాటల్లో చెప్పగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 1)
- పలు సంస్కృతులు, సంప్రదాయాలను, జీవన విధానాలను తెలుసుకొని రాయగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 2)
- భాషలోని అర్థాలు, పర్యాయపదాలు, నానార్థాలు మొదలైనవి గ్రహించగలుగుతారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 3)
- యాత్రా స్థలాల గురించి వివరాలు సేకరించి ప్రదర్శిస్తారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 4)
- వ్యుత్పత్త్యర్థాలు, జాతీయాలను గురించి అవగాహన చేసుకోగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 5)

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

మేము వారణాసిని సందర్శించుకున్న తరువాత బుద్ధగయకు చేరుకున్నాం. బుద్ధగయలో యువరాజు సిద్ధార్థుడు తన ఇరవైతొమ్మిదవ ఏట జ్ఞానోదయం పొంది గౌతమబుద్ధుడుగా అవతరించాడు. ప్రపంచానికి అహింస, శాంతి, ప్రేమ అనే సందేశాలను అందించాడు. క్రమేపి ఈ సందేశం సమస్త ప్రపంచాన్ని ప్రభావితం చేసింది. బోధిగయలో చాలా ఆలయాలు ఉన్నాయి. వీటిలో కొన్ని విదేశీయులు నిర్మించినవి. మా యాత్రలో కొన్ని ఆలయాలను దర్శించాం. **– దేవులపల్లి కృష్ణమూర్తి (మా యాత్ర)**

ప్రశ్నలు :

1. బుద్ధుడు ప్రపంచానికి ఏం బోధించాడు ?
2. సిద్ధార్థుడు గౌతమబుద్ధునిగా ఎలా మారాడు ?
3. మీరు ఎక్కడికైనా యాత్రకు వెళ్ళారా?

AP SCERT

ఉద్దేశం

దేశంలో ప్రాచీన కట్టడాలను, వివిధ నిర్మాణాలను, పలు సంస్కృతులు సంప్రదాయాలను, జీవన విధానాలను, భౌగోళిక వ్యత్యాసాలను గురించి తెలియపరుస్తూ చారిత్రక కట్టడాలను రక్షించుకోవలసిన ఆవశ్యకతను తెలియజేయడమే ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

రచయిత పరిచయం

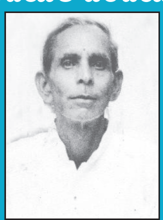

1907 – 1989

బులుసు వేంకట రమణయ్య

బులుసు వేంకట రమణయ్యగారు విజయనగరం జిల్లాలోని రామతీర్థంలో జన్మించారు. **'రావ్'** అన్న కలం పేరుతో అప్పటి ముచ్చటలు, గజపతి రాజుల సాహిత్య పోషణ, గజపతుల నాటి గాథలు, దీపకళికలు, పదహారు రాత్రులు (కథా సంకలనం) రచించారు. **చిన్నయసూరి బాలవ్యాకరణానికి** టీక రాశారు. 1958సం॥లో 'నాఉత్తరదేశ యాత్ర' అనే పేరుతో యాత్రా రచన చేశారు. వీరు రెండుసార్లు ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం పొందారు. **ప్రస్తుత పాఠం 'నా ఉత్తర భారతదేశ యాత్ర'** నుండి స్వీకరించబడింది.

https://amaravathiteacher.com

నా యాత్ర

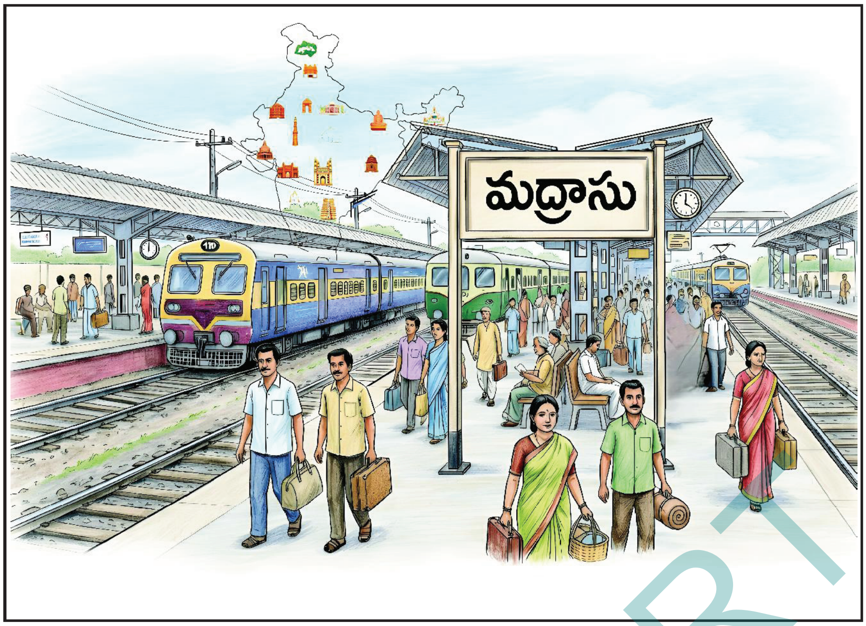

సెప్టెంబరు 17వ తేది సోమవారం పగలు పదకొండు గంటలకల్లా మేము మద్రాసు సెంట్రల్ రైల్వేస్టేషను చేరుకున్నాం. నేను గ్రాండ్ ట్రంకు ఎక్స్‌ప్రెస్‌కు కట్టబడిన మా పెట్టెను వెతుక్కుంటూ వెళ్లాను. అది ఇంజనుకు పక్కనే ఉన్నది. అప్పటికే మా మిత్రులు చాలామంది వచ్చి రైలులో ప్రవేశించారు. నేను వాళ్ళతో జతకట్టాను. పన్నెండు గంటలకు మా రైలు బయలు దేరింది. ఇది ముఖ్యస్థలాల్లో తప్ప తక్కినచోట్ల ఆగదు. మద్రాసు తర్వాత గూడూరులోనే ఆగింది. మద్రాసు గూడూరు మధ్య సరుగుడు తోటలూ, ఎన్నూరు దగ్గరి ఉప్పుమళ్లు, చిన్నచిన్న నదులూ తప్ప విశేషమైన దృశ్యాలు మాకు కనిపించలేదు.

AP SCERT

గూడూరు తర్వాత మా రైలు నెల్లూరు స్టేషన్లో ఆగింది. అది పెద్దపట్టణం. ఆ పరిసరాలు పాడిపంటలకు నిలయాలు. ఈ పట్టణం పెన్నానదికి దక్షిణంగా ఉంది. నదిపక్కనే శ్రీ రంగనాథ దేవాలయం కనిపించింది. రైలు ఇంకెక్కడా ఆగకుండ రాత్రి ఎనిమిది గంటలకు కృష్ణానది దాటి, బెజవాడకు చేరుకుంది. ప్లాట్‌ఫారం పొడవును బట్టి యింత పెద్దస్టేషన్ దక్షిణ భారతదేశంలో మరెక్కడా లేదనిపించింది.

విజయవాడలో మా రైలు గంటసేపు ఆగింది. రైలుకదిలే లోపు మేము భోజనాలు చేసి పడకలు వేసుకున్నాం. బెంచీలు విశాలంగా మెత్తలతో ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క హాలులో పైన రెండు, క్రింద రెండు నాలుగేసి బల్లలుండడంవల్ల, అందరూ సర్దుకోవడం వల్ల శ్రమలేకపోయింది. నిద్రలోకి జారుకున్నాము. రాత్రి రైలుబండి డోర్నకల్లు, వరంగల్ స్టేషన్లను దాటుతూ, చిట్టడవులను వెనక్కినెట్టేస్తూ, గోదావరి నది సవ్వడులు వినేస్తూ ఉదయం 9 గంటలకు 'వార్ధా'జంక్షన్‌కు చేరింది.

'వార్ధా' ప్రసిద్ధమైన స్థలం. దీనికి సమీపంలోనే గాంధీమహాత్ముడు ఏర్పరచిన ఆదర్శ నగరం "సేవాగ్రామ్" ఉంది. నూతనపద్ధతిలో విద్యాభ్యాసం చేయించే "వార్ధా విద్యాపథకం" ఇక్కడే మొదలైంది. మూలాధారవిద్య నేర్పే ఉపాధ్యాయులిక్కడనే తర్ఫీదుపొందుతారట. ఇవన్నీ చూసాం. తర్వాత భారతదేశ స్వాతంత్ర్యపోరాటంలో ముందడుగు వేసి, వీరులకు మార్గం చూపిన ధీరనారీమణి లక్ష్మీబాయి ఏలిన ఝాన్సీ పట్టణాన్ని దాటుతూ, మధ్యధరా పర్వతశ్రేణులను తాకుతూ నర్మదాతపతీ నదులను దాటుతూ, తెల్లవారుజామున 4.30 గంటలకు మేము ఆగ్రా చేరుకున్నాం.

మేము కాలకృత్యాలు తీర్చుకొని, కాఫీఫలహారాలు తీసుకొని, చారిత్రక ప్రదేశమైన ఆగ్రా పట్టణాన్ని, ఫతేపూర్ సిక్రీని చూసి, అదే రోజు సాయంత్రం 5.00 గంటలకు ప్రపంచ ఏడుఅద్భుతాల్లో ఒకటైన తాజ్‌మహల్ ను చూడడానికి అత్యుత్సాహంతో మా బృందమంతా అక్కడికి చేరుకున్నాం. ఇది యమునానదీతీరంలో ఉంది. దీనిని షాజహాను

https://amaravathiteacher.com

చక్రవర్తి తన భార్య ముంతాజ్ బేగం స్మృతిచిహ్నంగా నిర్మించాడు. ఈ సుందరమందిరం పూర్తిగా పాలరాతితోనే కట్టబడింది. ఇది ఎత్తైన, చాలా విశాలంగా ఉన్న తిన్నెపై ఉంది. తిన్నె కూడా పాలరాతి నిర్మాణమే. ఆ తిన్నెకు నాలుగుమూలల మహోన్నతములైన పాలరాతి స్తంభాలున్నాయి. వీటి మధ్య తాజ్‌మహలుంది. మేము నాలుగు వైపులా చెదిరి, ఎవరికి తోచిన చోట వారు కూర్చున్నాము. మహలుకు తూర్పున నేను మరోయిద్దరు మిత్రులతో కూర్చున్నాను. అప్పటికి పున్నమి వెన్నెల మహలు పైకి బాగా వ్యాపించింది. ఒక్కొక్క కోణం నుంచి మీది వైపు చూస్తే రంగురంగుల రత్నాలు పొదిగిన కాంతులు కన్నుల మిరుమిట్లుకొల్పుతూ ఉంది.

ఆగ్రా నుంచి ప్రయాణం కొనసాగించి, ముప్పైమూడుమైళ్ల దూరంలో ఉన్న మధురానగరికి చేరుకున్నాం. మధురా నగరం భాగవత పురాణాన్ని బట్టి ఉగ్రసేనుని రాజధాని అనీ, కొన్నివేల ఏండ్ల కిందట ఇది కట్టబడిందనీ తెలుస్తుంది. పురాణాల సంగతి అలా ఉంచినా, ఈ మధుర మిక్కిలి ప్రాచీనమైన పట్టణమని చెప్పవచ్చు. ఆగ్రాలో ఉన్నట్లు మధురలో బస్సుల సౌకర్యం అంతగా లేదు. మేం బస్సు ఎక్కి తిన్నగా యమునా నది చేరుకున్నాం. నది నిండుగా పరవళ్ళు తొక్కుతూ ప్రవహిస్తుంది. ఆ దృశ్యం ఒకవైపు భయాన్ని, మరోవైపు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తోంది. మేం స్నానం చెయ్యడానికి నదిలోకి దిగగానే కాళ్ళకు పెద్దపెద్ద తాబేళ్ళు తగిలాయి. అవి ఏం చేస్తాయోనని భయపడ్డాం. కానీ అవి మాకు ఇబ్బంది కలిగించలేదు. స్నానం ముగించుకుని, మేము శ్రీకృష్ణుడు విహరించిన బృందావనానికి వెళ్లాం. అక్కడ అందమైన ప్రదేశాలను, దేవాలయాలను చూశాం. తదుపరి బిర్లా మహాశయుడు కట్టించిన గీతా మందిరాన్ని చూశాం. ఇది చూడడానికి ముగ్ధమనోహరంగా ఉంది. అక్కడి నుండి మా ప్రయాణం కొనసాగించి అనేక ప్రాంతాలను దాటుకుంటూ మనదేశ రాజధాని మరియు చారిత్రక నగరమైన ఢిల్లీ చేరుకున్నాం.

కుతుబ్‌మీనార్

ఢిల్లీ నగరంలో ముందుగా కుతుబ్ మినార్‌ను చూశాం. ఇది అతి ప్రాచీనమైనది. దీనిని 13వ శతాబ్దంలోని రెండవ భాగంలో కుతుబుద్దీన్ నిర్మించినట్లు తెలుస్తోంది. ఇందు ఐదు అంతస్తులు కలవు. స్తంభం అడుగు నుంచి పైకి వెళ్లడానికి 379 మెట్లు వున్నాయి. ఆ స్తంభం ఎక్కేవారి కోసం గాలివెలుతురు వచ్చే విధంగా గూళ్లవంటి కిటికీల ఏర్పాటు కలదు. ఆ స్తంభాన్ని చూస్తేనే చాలా మందికి ఆశ్చర్యంతో పాటు భయం కలుగుతుంది. మేము ఈ స్తంభం చివరి వరకు చేరుకుని సూర్యకాంతి వెలుగులలో మెరిసే ఢిల్లీ నగరాన్ని, దానికి రక్షణకోట వలె భ్రమింపచేసే పచ్చని చెట్లతో కూడిన హరితహారాన్ని చూస్తుంటే కన్నులపండుగగా ఉంది. ఆ తర్వాత మేము ఎర్రకోట వద్దకు వచ్చాం. అది చరిత్రప్రసిద్ధమైన దుర్గం. ఎర్రరాళ్లతో కట్టడంవల్ల దానికాపేరు వచ్చింది. అది పటిష్టంగా కట్టబడింది కనుక నేటికీ చెక్కుచెదరక, స్వాతంత్ర్య వేడుకలకు వేదికగా నిల్చింది. ఢిల్లీ నగరానికి మకుటాయమానంగా విరాజిల్లుతోంది. ఆ తర్వాత పార్లమెంటు, రాష్ట్రపతి భవనాలు చూసి, రాజ్‌ఘాట్ లోని మహాత్మా గాంధీ సమాధికి చేరుకున్నాం. అది యమునా నదీతీరానికి సమీపంలో ఉంది. అది పవిత్ర యాత్రాస్థలంగా పేరుగాంచింది. భారతదేశానికి వచ్చిన విదేశీయులు తప్పక ఇక్కడికి వచ్చి, సమాధిపై పూలమాలలు వేసి, నమస్కరించి వెళుతుంటారు. మేము అక్కడికి వెళ్ళి పుష్పాంజలి ఘటించాం.

మహాత్మాగాంధీ సమాధితోపాటు అశోకస్తంభాన్ని చూశాం. ఈ అశోకస్తంభం ఒక భవనం మీద ప్రతిష్ఠితమై ఉంది. దాని మీద బౌద్ధధర్మాలు చెక్కి వున్నాయి. అక్కడినుండి మరిన్ని ప్రాంతాలు చూసుకుంటూ హిమాలయ

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

పర్వతశ్రేణుల్లో ఉన్న హరిద్వార్ చేరుకున్నాం. ఇక్కడ మంచుతో కప్పబడిన హిమాలయ పర్వతాలు మూడువరుసలుగా ఉన్నాయి. ముందు వరుసలో ఉన్న వాటిని శివాలిక్ పర్వతాలంటారు. రెండవ వరుసలో ప్రపంచంలోనే మిక్కిలి ఎత్తైన ఎవరెస్టు శిఖరం ఉంది. హరిద్వార్ శివాలిక్ పర్వాతాలకు పక్కనే ఉంది. ఈ పర్వత శ్రేణుల కారణంగా ఇక్కడ వర్షాలు తరచుగా పడుతూ వుంటాయి. మేము స్టేషన్ చేరుతున్నప్పుడు మాకు స్వాగతం పలికినట్లుగా వర్షం కురిసింది. అందువల్ల మేము స్టేషన్లోనే కొంతసేపు ఆగవలసివచ్చింది. అక్కడి నుండి నేరుగా గంగాస్నానఘట్టం చేరుకున్నాం. అది చాలా విచిత్రంగా ఉంది. ఆ నదిలో విశాలమైన తిన్నెలు ఉన్నాయి. అవి చేరుకోవడానికి చిన్నవంతెన ఉంది. అక్కడ నదికి వడి ఎక్కువ. నీటిలో చెయ్యి పెడితే, మంచు ముట్టుకున్నట్లే ఉంటుంది. లోతునకు దిగడానికి వీలులేదు. మూడు,నాలుగు మెట్లవరకూ దిగి స్నానం చెయ్యవచ్చు. మొదటిసారి మునగడమే కొంత కష్టం, తర్వాత చలి ఉండదు. గంగలో స్నానం ఒక విధమైన సంతృప్తినిస్తుంది. అక్కడ గంగానది కొన్ని భవనాలను ఒరసుకుంటూ పారుతుంది. ఆ భవనాలు మాత్రం చెక్కుచెదరకుండా వుండడం ఆశ్చర్యకరం. అక్కడ స్నానం చేసి, గంగాపూజ గావించి, భోజనం చేసి, విశ్రాంతి తీసుకున్నాం. తర్వాత ఎదురుగా కొండమీద వెలసిన దాక్షిణాత్యుడు, మానసాదేవి దేవాలయాలను దర్శించుకోవడానికి పయనమయ్యాం. ఆరుమైళ్ళ దూరం రైలు రోడ్డు ప్రక్కనే నడిచి పోగా ఒక సొరంగం వచ్చింది. దాని పక్కనుంచే కొండమీదికి చిన్నదారి ఉంది. మెట్లులేవు, గులకరాళ్ళు ఎక్కువ. అడుగులు వేస్తే జారుతున్నాయి. నిటారుగా ఎక్కవలసి ఉన్నది. కొండలెక్కే అలవాటు మాకు అంతగా లేనందు వల్ల చాలా శ్రమపడుతూ కొండమీదికి చేరుకున్నాం. అక్కడి ఆలయాలను దర్శించుకున్నాం. ఆ కొండచివరి నుంచి చూస్తూ ఉంటే గంగానది అనేక శాఖలుగా విడివడి ప్రవహించే దృశ్యం వర్ణనాతీతం.

అక్కడ నుండి మా యాత్ర త్రివేణీ పునీతమైన ప్రయాగను దాటి వారణాసిని చేరుకోబోతుండగా, మధ్యలో ఒక స్టేషన్లో ఆగిన మా బండిలోకి సంగీత కళాభిజ్ఞులు కొందరు జనాన్ని తోసుకుంటూ లోపలికి ప్రవేశించారు. తమగొంతు విప్పి గాన మాధుర్యాన్ని వినిపించసాగారు. వారిలో ఒక మహిళామణి కూడా ఉంది. ఆమెది కోకిలకంఠం. ఆమె పాట వినడానికి మేము కూర్చున్న పెట్టె దగ్గర జనం మూగారు. అందువల్ల కిటికిలోనుంచి వచ్చే కాస్త గాలిరాకుండా ఆటంకం కలిగించినా మా మనసు ఆనంద డోలికలలో తేలియాడింది. సరిగ్గా మేము సాయంత్రం ఐదు గంటలకు సారనాథ్ చేరుకున్నాం. సారనాథ్ బౌద్ధ క్షేత్రాల్లో ముఖ్యమైంది. క్రీస్తుపూర్వం ఆరవశతాబ్దంలో బుద్ధదేవుడు తన అయిదుగురు శిష్యులకు ధర్మోపదేశం చేసిన చోటు, అశోకుని కాలం నుంచి యిది గొప్ప బౌద్ధక్షేత్రంగా పేరుపడింది.ఈ చోటు సద్ధర్మచక్ర పరివర్తన విహారంగా ఆ కాలంలో వ్యవహరింప బడిందట. శాంతి, ధర్మాలకు గుర్తుగా అశోకుడు నిలిపిన స్తంభం అడుగు భాగం మాత్రం కనబడుతున్నది. దాని మీది భాగం సింహాలతోనూ, ధర్మచక్రంతోనూ గుర్తింపబడి ఉన్నది.అదే నేటి భారతదేశ చిహ్నం. ఆ మీది భాగం అక్కడి మ్యూజియంలో ఉంది. మ్యూజియంలో చాలా బుద్ధుని విగ్రహాలు, రాతిఛత్రాలూ మొదలైనవి ఉన్నాయి.

తరువాత మా యాత్రా ప్రయాణంలో కడు ప్రాచీనమైన గయ చేరుకున్నాం. బుద్ధగయ బౌద్ధులకు పవిత్ర క్షేత్రం. ఇక్కడ పెద్దబుద్ధదేవాలయం ఉంది. దీనికి వెనుక భాగంలో ఒక రావిచెట్టు ఉంది. బుద్ధుడు జ్ఞానోదయం పొందిన స్థలం అది. గౌతమబుద్ధుని కాలంలో ఉండిన బోధివృక్షం కూలిపోగా, సింహళద్వీపం నుంచి ఒక వృక్షశాఖను తెచ్చి పెంచారట. అదే మహావృక్షమై నేటికీ ఉన్నది. అక్కడ నుంచి మా ప్రయాణం కలకత్తా మీదుగా సాగుతూ విశాఖపట్నం చేరుకున్నాం. అక్కడ హార్బర్, షిప్‌యార్డ్, సుందర దృశ్యాలు చూసి, జనతా ఎక్స్‌ప్రెస్‌లో బెజవాడ మీదుగా ప్రయాణం చేసి, 1956 అక్టోబర్ 7వ తేదీన మద్రాస్ చేరుకోవడంతో మా ఉత్తరదేశ యాత్ర ముగిసింది.

యాత్రకు సంబంధించిన రచనను యాత్రారచన అంటారు. ప్రముఖ వ్యక్తులు స్వదేశంలో కానీ, విదేశంలో కాని విశిష్టత కలిగిన ప్రదేశాలను దర్శించినప్పుడు ఆ విశేషాలను, పొందిన అనుభూతిని, అనుభవాలను వివరిస్తూ వర్ణనాత్మకంగా చేసే రచన యాత్రా రచన. ఇవి విజ్ఞానయాత్రలు, విహారయాత్రలు, ఆధ్యాత్మికయాత్రలు అని పలురకాలు.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ప్రక్రియ – యాత్రా రచన

యాత్రకు సంబంధించిన రచనను యాత్రారచన అంటారు. ప్రముఖ వ్యక్తులు స్వదేశంలో కానీ, విదేశంలో కాని విశిష్టత కలిగిన ప్రదేశాలను దర్శించినప్పుడు ఆ విశేషాలను, పొందిన అనుభూతిని, అనుభవాలను వివరిస్తూ వర్ణనాత్మకంగా చేసే రచన యాత్రా రచన. ఇవి విజ్ఞానయాత్రలు, విహారయాత్రలు, ఆధ్యాత్మికయాత్రలు అని పలురకాలు.

ఇవి చేయండి

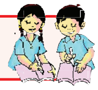

అవగాహన - ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. ఈ పాఠంలో రచయిత ఏయే ప్రదేశాల గురించి చెప్పారు?
2. మీ ప్రాంతంలో ఉన్న ఏదైనా దర్శనీయ స్థలం గురించి మాట్లాడండి.
3. పరవళ్ళు తొక్కడం అంటే ఏమిటి?

ఆ) కింది పేరాను చదివి, ప్రశ్నలకు సరైన జవాబు గుర్తించండి.

స్వస్తిశ్రీ క్రోధన సంవత్సర శ్రావణ మాసంలో మాకు శ్రీముక్త్యాలసంస్థానం నుంచి తంతిద్వారా ఆహ్వానం వచ్చింది. మా పాఠశాల ఉపాధ్యాయుడు పోలంకి గంగాధర శాస్త్రిని తోడుగా తీసుకుని నేను ప్రయాణం చేశాను. బోనగళ్ళు స్టేషన్‌నుండి రైల్లో ప్రయాణం చేశాక త్రోవలో ఏదోఒక ఏరు తటస్థించింది. ఆ ఏరు వర్షాకాలం అవడంచేత నిండుగా పారుతూ ఉంది. అదేమిటో ఆ ఏట్లో నీటితోపాటు ఎంతో అంత ఇసుక కూడా ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. గోదావరి వంటి నదులలో వలే కాక ఆ యేరు దాటించే పడవలు వేరు. వాటికి చక్రాలు ఉంటాయి. ఏటి దగ్గరికి పెందలకడనే వెళ్ళాము. కానీ వంతుల ప్రకారం దాటించడం కనుక మా వంతు వచ్చేటప్పటికి కొంత ఆలస్యం అయింది.

ప్రశ్నలు :

1. పై పేరాలో ప్రస్తావించినది ఏమిటి? ( )
   ఎ) ఏరు గురించి బి) సముద్రం గురించి సి) నది గురించి డి) శ్రీశైలం గురించి
2. కవికి ఎవరి నుంచి ఆహ్వానం వచ్చింది? ( )
   ఎ) ఇస్కాన్ సంస్థ బి) భారతీయ సంస్థ సి) సాహితీ సదనం డి) శ్రీ ముక్త్యాల సంస్థానం
3. కవిగారు ఎవరిని తోడుగా తీసుకొని ప్రయాణం చేశారు? ( )
   ఎ) రామనాథ శాస్త్రి బి) గంగాధర శాస్త్రి సి)కృష్ణ శాస్త్రి డి) ప్రభాకర శాస్త్రి
4. ఏరు నిండుగా పారడానికి కారణం ఏమిటి? ( )
   ఎ) వరదలు రావడం బి) వర్షాకాలం రావడం సి) ఎండాకాలం కావడం డి) శీతాకాలం కావడం

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ఇ) కింది పేరా చదివి ప్రశ్నలకు సమాధానం రాయండి.

నేను కాశీ యాత్ర బోవలెనని 1830 సంవత్సరం మే నెల 18వ తేది కుజవారము రాత్రి 9 గంటలకు చెన్నపట్టణము విడిచి పెడితిని.

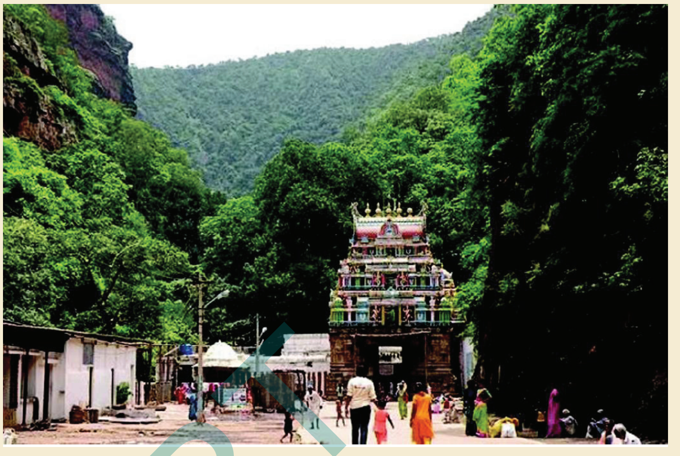

మార్గమందు తిరుపతి, అహెూ బిలము, పుష్పగిరి పుణ్యక్షేత్రములను సందర్శించి జూన్ 13వతేది ఆత్మకూరుకు చేరినాను. ఆత్మకూరు దూరము నుంచి చూచుటకు గొప్ప యూరు. అది పేట స్థలము అక్కడ ప్రతి ఆదివారమున్నూ సంత కలదు. సంతలో సకల పదార్థములు దొరుకునని ప్రసిద్ధి కలిగి యున్నది. అక్కడకి శ్రీశైలము నాలుగామడలని చెప్పుచున్నారు. ఆ నాలుగామడల దూరములోని నడుమ రాధాపురము, కృష్ణాపురము, వెంకటాపురము, సిద్దాపురము,ఇంకా అనేక చిన్నచిన్న గ్రామములున్నవి. ఇవి బహుచిన్నవి. ఇచ్చట చెంచువాండ్లు, ఇతరులున్నూకలసి జీవిస్తున్నారు. వీటన్నింటిని చూసుకుంటూ శ్రీశైలము చేరుకుంటిమి.

ఏనుగుల వీరాస్వామి – కాశీయాత్రా చరిత్ర

కథలు, గాథలు – చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి

1. పై పేరాలో ఏ అంశం గురించి ప్రస్తావించారు?

జ. ....

2. జూన్ 13వ తేదీన ఏయే పుణ్యక్షేత్రములు సందర్శించారు.

జ. ....

3. ఆత్మకూరులో సంత ఎప్పుడు జరుగుతుంది?

జ. ....

4. పై పేరాను చదివి ఒక ప్రశ్నను తయారు చెయ్యండి?

జ. ....

ఈ) పాఠం ఆధారంగా కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

1. గంగానదిలో స్నానం చేయడాన్ని రచయిత ఎలా వర్ణించారు?

2. తాజ్‌మహల్ కట్టడ విశేషాలు రాయండి.

https://amaravathiteacher.com

వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగు వాక్యాలలో సమాధానం రాయండి.

1. నా 'యాత్ర' పాఠ్యభాగ రచయిత గురించి రాయండి.
2. 'యాత్రాచరిత్ర' ప్రక్రియ లక్షణాలను గురించి రాయండి.
3. యాత్రల వల్ల కలిగే ప్రయోజనాలు రాయండి.

ఆ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది వాక్యాలలో సమాధానం రాయండి.

1. ఈ పాఠంలో మీకు నచ్చిన దర్శనీయ స్థలాన్ని గురించి వర్ణిస్తూ పది వాక్యాలు రాయండి.
2. సారనాథ్ ప్రత్యేకతలను గురించి వివరించండి.
3. బులుసు వేంకట రమణయ్య 'ఉత్తర భారత దేశ యాత్ర' లో చూసిన ప్రదేశాలను గురించి మిత్రునికి లేఖ రాయండి.
4. మీ పరిసర ప్రాంతాలలోని చారిత్రక కట్టడాలను గురించి ప్రశంసిస్తూ రాయండి.

భాషాంశాలు

i. పదజాలం

అ) కింది పదాలకు అర్థాలను గుర్తించి, వాటితో సొంత వాక్యాలు రాయండి.

1) ఛత్రం 2) తర్ఫీదు 3) నారి 4) వడి 5) శ్రేణి

వరుస, గుర్తు, అందం, శిక్షణ, ఒడ్డు , ఎక్కువ, స్త్రీ, నగరం, వేగం, హారం, గొడుగు

ఉదా : తర్ఫీదు = శిక్షణ - సర్కస్ లోని జంతువులకు శిక్షణను ఇస్తారు.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

ఆ) కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాలకు పర్యాయ పదాలు రాయండి.

ఉదా : మంచి <u>చిత్తం</u>గల వారికి సమాజంలో గౌరవం లభిస్తుంది.

<u>చిత్తం</u> = మనస్సు, హృదయం

1. భారతదేశం పాడిపంటలకు <u>నిలయం</u>. = ...
2. వీరనారీమణి <u>రాణి</u> రుద్రమదేవి. = ...
3. కృష్ణానదీ <u>తీరం</u>లో అమరేశ్వరాలయం ఉంది. = ...
4. మహనీయుల <u>మార్గాన్ని</u> అనుసరించడం మంచిది. = ...

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ఇ) కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదానికి సరైన నానార్థాలను గుర్తించి రాయండి.

ఉదా: అన్ని అవయవాలలో <u>కన్ను</u> ప్రధానమైనది. [ ]

అ) తరువు, చెరువు ఆ) దేశం, కాలం ఇ)చోటు, అద్దం ఈ)నేత్రం, బండిచక్రం

1. భారతదేశం <u>పాడి</u> పంటలకు నిలయం. [ ]

అ) పాలు, పంటలు ఆ) పాడి, పశువులు ఇ) పంటలు, నీరు ఈ) పాలు, న్యాయము

2. ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలలో శ్రీశైల <u>క్షేత్రం</u> ప్రధానమైనది. [ ]

అ) కాలము, కష్టం ఆ) భూమి, శరీరం ఇ) సూర్యుడు, మిత్రుడు ఈ) క్షితి,యాగం

3. ఆభరణానికి <u>రత్నం</u> అందాన్నిస్తుంది. (గీత గీసిన పదానికి నానార్థాలు రాయండి.)

జ. ...., ...

4. మంచి <u>మిత్రుడు</u> గొప్ప పుస్తకం వంటివాడు (గీత గీసిన పదానికి నానార్థాలు రాయండి.)

జ. ...., ...

ఈ) కింది వృత్తంలో గల ప్రకృతి వికృతులను గుర్తించి రాయండి.

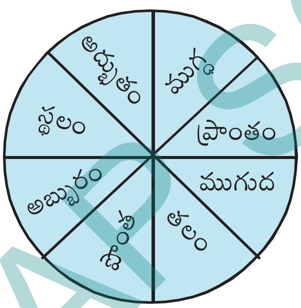

	ప్రకృతి	వికృతి
1.		
2.		
3.		
4.		

ఉ) కింద ఇచ్చిన పదాలకు వ్యుత్పత్త్యర్థాలను జతచేయండి.

అ) నగరం [ ] 1) ఉదకమునకు నిధి / నిలయమైనది.

ఆ) ఉదధి [ ] 2) కొండలవలె పెద్ద పెద్ద భవనములు కలది.

కింది వాక్యాలను పరిశీలించండి.

1. పచ్చని చెట్లతో కూడిన హరితహారాన్ని చూస్తే, 'కన్నులపండుగగా' ఉంది.

2. ఎర్రకోట నేటికీ చెక్కుచెదర లేదు.

https://amaravathiteacher.com

వివరణ : పై రెండు వాక్యాలలోని కన్నుల పండుగ, చెక్కు చెదరలేదు అను రెండేసి పదబంధాలు ఉన్నాయి. అవి సామాన్య అర్థాలను బోధించడం లేదు. కన్నులపండుగ అనే పదబంధం **ఎంతో మనోహరంగా** అనే విశేషార్థాన్ని ఇస్తోంది. అలాగే చెక్కుచెదరలేదు అనే పదబంధం **ఏమాత్రం పాడుకాలేదు** అనే విశేషార్థాన్ని ఇస్తోంది. ఈ విధంగా **భాషకు సంబంధించిన విశేషమైన అర్థాన్నిచ్చే పలుకుబడులను జాతీయాలు** అంటారు. వీటిని వేరొక భాషలోకి అనువదించలేము.

మీకు తెలిసిన జాతీయాలను రాయండి.

1. 2. 3. 4.

ii. వ్యాకరణాంశాలు

వ్యాకరణం (వాక్య నిర్మాణం)

మనం క్రింది తరగతులలో 'క్రియ' గురించి, 'కాలాల' గురించి నేర్చుకున్నాం. ఇప్పుడు మనం "వాక్య నిర్మాణం" గురించి తెలుసుకుందాం.

విభాగం 1: సామాన్య వాక్యం - నిర్వచనం

సాధారణంగా మనం మాట్లాడే వాక్యాలకు ఒక పద్ధతి ఉంటుంది.

శాస్త్రవేత్తలా పరిశీలిద్దాం!

పాఠంలోని ఈ వాక్యాన్ని గమనించండి:

"షాజహాను చక్రవర్తి తాజ్ మహలును నిర్మించాడు."

ఈ వాక్యాన్ని విడదీసి చూద్దాం :

1. ఎవరు పని చేశారు? = షాజహాను చక్రవర్తి (ఇతను కర్త)
2. దేనిని నిర్మించారు? = తాజ్ మహలును (ఇది కర్మ)
3. ఏం చేశారు (పని)? = నిర్మించాడు (ఇది క్రియ)

కర్త - కర్మ, - క్రియ

నిర్వచనం :

సాధారణంగా ఒక కర్త, కర్మ, క్రియ ఉన్న వాక్యాన్ని "సామాన్య వాక్యం" అంటారు.

సూత్రం : కర్త + కర్మ + క్రియ = సామాన్య వాక్యం.

పిల్లలూ! ఒకవేళ వాక్యంలో 'కర్మ' (దేనిని, ఎవరిని, వేటిని?) లేకపోయినా, కేవలం కర్త, క్రియ తోనే పూర్తి అర్థం వస్తే, అది కూడా సామాన్య వాక్యమే!

ఉదాహరణలు :

1. "మా రైలు బయలు దేరింది." కర్త: రైలు, క్రియ: బయలు దేరింది.
2. "మేము నిద్రపోయాము." కర్త: మేము, క్రియ: నిద్రపోయాము.
3. "వర్షం కురిసింది." కర్త: వర్షం, క్రియ: కురిసింది.

} ఇక్కడ కర్మ లేదు.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

విభాగం 2: క్రియాఖ్యానాలు (క్రియాసహిత వాక్యాలు)

పరిశీలన 1 : పాఠంలోని ఈ వాక్యాలను చూడండి:

1. "మా రైలు నెల్లూరు స్టేషన్లో ఆగింది." (క్రియ: ఆగింది)
2. "మేము మద్రాసు సెంట్రల్ రైల్వేస్టేషను చేరుకున్నాం." (క్రియ: చేరుకున్నాం)
3. "మేము అక్కడికి వెళ్ళి పుష్పాంజలి ఘటించాం." (క్రియ: ఘటించాం)

విశ్లేషణ :

ఈ వాక్యాలన్నీ చివరలో ఒక **'పనిని తెలిపే పదంతో'** (క్రియ) తో ముగిశాయి.

వ్యాకరణంలో, **'క్రియ'ను "ఆఖ్యాతం"** అని కూడా అంటారు. కాబట్టి, క్రియతో (ఆఖ్యాతం) ముగిసే ఈ వాక్యాలను **"క్రియాఖ్యానాలు"** లేదా **"క్రియాసహిత వాక్యాలు" అంటారు.**

విభాగం 3: నామాఖ్యానాలు (క్రియారహిత వాక్యాలు)

పరిశీలన 2 : ఇప్పుడు ఈ వాక్యాలను గమనించండి:

1. "వార్ధా ప్రసిద్ధమైన స్థలం."
2. "కుతుబ్ మినార్ అతి ప్రాచీనమైనది."
3. "బుద్ధగయ బౌద్ధులకు పవిత్ర క్షేత్రం."
4. "నెల్లూరు పెద్దపట్టణం."

విశ్లేషణ :

ఈ వాక్యాల చివర 'పని' (క్రియ) ఉందా? లేదు!

- స్థలం, ప్రాచీనమైనది, క్షేత్రం, పెద్దపట్టణం – ఇవన్నీ పేర్లు (నామవాచకాలు) లేదా గుణాలు (విశేషణాలు).
- ఇక్కడ 'ఉంది' లేదా 'అవుతుంది' అనే క్రియ లేకపోయినా, వాక్యం పూర్తి అర్థాన్ని ఇస్తోంది. ఆఖ్యాత భాగంలో కూడా క్రియ లేకుండా నామవాచకమే ఉండే ఈ వాక్యాలను "నామాఖ్యానాలు" లేదా క్రియారహిత వాక్యాలు అంటారు. కాబట్టి సామాన్య వాక్యాలు క్రియా సహితంగాను మరియు క్రియా రహితంగానూ ఉండవచ్చు.

AP SCERT

విభాగం 4: వ్యతిరేక సామాన్య వాక్యాలు

సామాన్య వాక్యాలు ఎప్పుడూ **"పని జరిగింది"** (అవును) అనే చెప్పవు. కొన్నిసార్లు **"పని జరగలేదు"** (కాదు/లేదు) అని కూడా చెబుతాయి.

పరిశీలన :

1. "మా రైలు ఇంకెక్కడా ఆగలేదు."
2. "విశేషమైన దృశ్యాలు మాకు కనిపించలేదు."
3. "అవి మాకు ఇబ్బంది కలిగించలేదు."
4. "లోతునకు దిగడానికి వీలులేదు."

} (పని జరగలేదు).

ఇక్కడ **ఆగలేదు, కనిపించలేదు** వంటివి వ్యతిరేక క్రియలు. ఇవి ఉన్నా సరే, ఇవి కూడా సామాన్య వాక్యాలే (క్రియాఖ్యానాలే)!. **క్రియను వ్యతిరేక క్రియగా మార్చడం చేత వ్యతిరేక వాక్యాలు ఏర్పడతాయి.**

https://amaravathiteacher.com

విభాగం 5: వ్యాకరణ అభ్యాసాలు

అభ్యాసం 1: క్రియాఖ్యానమా? నామాఖ్యానమా?

కింది వాక్యాలు ఏ రకమో గుర్తించి రాయండి.

	వాక్యం	ఆఖ్యాతంగా క్రియ ఉందా (లేదా)నామవాచకం ఉందా	క్రియాఖ్యానం / నామాఖ్యానం
ఉదా :	"వార్ధా ప్రసిద్ధమైన స్థలం."	స్థలం (నామవాచకం)	నామాఖ్యానం
1.	"మా రైలు బయలు దేరింది."	....	....
2.	"ఇది అతి ప్రాచీనమైనది."	....	....
3.	"ఆమెది కోకిలకంఠం."	....	....
4.	"మేము ఆగ్రా చేరుకున్నాం."	....	....
5.	"తిన్నె కూడా పాలరాతి నిర్మాణమే."	....	....
6.	"అది చాలా విచిత్రంగా ఉంది."	....	....

అభ్యాసం 2 : సంధులు – సమాసాలు

మనం గత పాఠాల్లో నేర్చుకున్న సంధులు, సమాసాలను ఈ పాఠంలో వెతుకుదాం.

అ) సంధులు : (సవర్ణదీర్ఘ, యణాదేశ, ఉత్వ, అత్వ)

1. హిమాలయం = (హిమ + ఆలయం) = (...................... సంధి)
2. మహోన్నత = ... + ... ( )
3. రావాలసిందని = ... + ... ( )
4. పుష్పాంజలి = ... + ... ( )
5. విద్యాభ్యాసం = ... + ... ( )
6. ఇంకెక్కడ = ... + ... ( )
7. పలికినట్లుగా = ... + ... ( )
8. కొండలెక్కి = ... + ... ( )
9. బృందమంతా = ... + ... ( )

ఆ) సమాసాలకు విగ్రహ వాక్యం రాసి సమాసం పేరు రాయండి.

1. దేశభక్తి = ..., ...
2. రాతిచిత్రాలు = ..., ...
3. విద్యాపథకం = ..., ...
4. నదీతీరం = ..., ...
5. పాడిపంటలు = ..., ...
6. నదిసవ్వడులు = ..., ...

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

7. స్వాతంత్ర్యపోరాటం = ..., ...

8. హరితహారం = ..., ...

9. అయిదంతస్థులు = ..., ...

10. సూర్యకాంతి = ..., ...

విభాగం 6 : అలంకారం – రూపక అలంకారం.

ఉపమాన, ఉపమేయాల మధ్య అభేదాన్ని గమనించండి.

దశ 1 : ఉపమ అలంకారం గుర్తుచేసుకుందాం

"ఆమె గొంతు కోకిల కంఠం లాగా ఉంది."

ప్రశ్న : పిల్లలూ, ఇందులో ఏ అలంకారం ఉంది?

జవాబు : ఉపమాలంకారం. ఎందుకంటే 'లాగా' అనే ఉపమావాచకం ఉండి ఉపమానోపమేయాలకు చక్కని పోలిక చెబుతోంది కాబట్టి.

దశ 2 : పాఠంలోని ఈ వాక్యాన్ని చూడండి.

"ఆమెది కోకిలకంఠం."

ప్రశ్న : పిల్లలూ, పై వాక్యానికీ దీనికీ తేడా ఏంటి? ఇక్కడ 'లాగా' లేదా 'వలె' అనే ఉపమావాచక పదం ఉందా?

పరిశీలన : లేదు!

ఇక్కడ ఆమె గొంతును, కోకిల గొంతుతో పోల్చడం లేదు. ఆమె గొంతుకే కోకిల అనే రూపాన్ని ఇచ్చేశారు. అంటే రెంటికీ భేదం లేనట్లు (అభేదం) చెప్పారు.

దశ 3: నిర్వచనం

"ఉపమేయానికి, ఉపమానానికి భేదం ఉన్నా, భేదం లేనట్లు (ఒకటే అన్నట్లు) చెబితే దానిని 'రూపక అలంకారం' అంటారు."

అభ్యాసం 3: మీరు కవి అవ్వండి! (రూపకాలంకారాలు రాయండి)

కింది వస్తువులకు 'రూపక అలంకారం' ఉపయోగించి మీ సొంత వాక్యాలు రాయండి.

ఉదాహరణ:

విషయం : విద్యా (ఉపమేయం), ధనం (ఉపమానం).

రూపకం : "మా నాన్న నాకు విద్యాధనం ఇచ్చారు." (విద్య అనెడి ధనం).

1. అమ్మ ప్రేమ (ఉపమేయం) – అమృతం (ఉపమానం):

 మీ వాక్యం : ....

2. సంసారం (ఉపమేయం) – సాగరం (ఉపమానం):

 మీ వాక్యం : ....

3. జ్ఞానం (ఉపమేయం) – జ్యోతి (ఉపమానం):

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

మీ వాక్యం : ....

అభ్యాసం 4 : మార్పు చేద్దాం! (పరీక్షల నిమిత్తం కాదు. అవగాహన కొరకు మాత్రమే)

పిల్లలూ, మనం ఒక అలంకారాన్ని మరొక అలంకారంగా మార్చవచ్చు తెలుసా? "లాగా" అని చేరిస్తే ఉపమ అవుతుంది, "లాగా" (వలే) తీసేసి "అదే ఇది" అని చెబితే రూపకం అవుతుంది.

ఇంతకు పూర్వం మనం చదువుకున్న పాఠాలలోని ఈ వాక్యాలను మార్చి చూద్దాం.

అసలు వాక్యం	ఉన్న అలంకారం (మీరు రాయండి)	మార్చిన వాక్యం	మారిన అలంకారం
ఉదా : "మాధవవర్మ ఆపన్నుల పాలిట కల్పవృక్షం.'	రూపక (భేదం లేదు)	మాధవవర్మ కల్పవృక్షం లాంటి వాడు.	ఉపమాలంకారం
1. "శోకదేవతలాగా వృద్ధురాలు ప్రవేశించింది."	ఉపమ (లాగా ఉంది)	"ఆ వృద్ధురాలు ఒక శోకదేవత."	మారిన అలంకారం మీరు రాయండి
2. "మధురభాషితములు మాణిక్యములవోలె..."	ఉపమ (వోలె/లాగా)	"మధురభాషితములు మాణిక్యములు."	
3. "జ్ఞానధనం"	రూపకం (జ్ఞానమే ధనం)	"ధనం లాంటి జ్ఞానం."	

ప్రాజెక్టు పని

H మన రాష్ట్రం లేదా మీ ప్రాంతంలో గల యాత్రా స్థలాల విశేషాలను సేకరించండి, చర్చించండి.

పాఠాంత పద్యం

చ. అటఁజని కాంచె భూమిసురుఁ డంబర చుంబి శిరస్సరజ్ఝరీ
పటల ముహుర్ముహుర్లుఠ దభంగ తరంగ మృదంగ నిస్స్వన
స్ఫుట నటనానుకూల పరిఫుల్ల కలాప కలాపి జాలమున్
గటక చరత్కరేణు కరకంపిత సాలము శీతశైలమున్. – అల్లసాని పెద్దన

భావం: ప్రవరుడు హిమాలయాలకు వెళ్ళి అక్కడ ఉన్న ప్రకృతి అందాలను చూశాడు. అక్కడ ఆకాశాన్ని తాకుతున్న పర్వతాలను, ఆ పర్వత కొనల నుండి ప్రవహిస్తూ ఉన్న సెలయేళ్ళను, మాటిమాటికి దొర్లుతున్న సెలయేళ్ళ కెరటాల మద్దెల ధ్వనులను, ఆ ధ్వనికి అనుగుణంగా పింఛం విప్పి నెమళ్ళు ఆడుతున్న అందమైన నాట్యమును, ఆ పర్వతాల మధ్యలో ఉన్న ఆడ ఏనుగులచే కదల్చబడిన చెట్లు గల ప్రదేశములను చూశాడు.

సూక్తి : ఎవరు ఎక్కువ ప్రయాణిస్తే వారికి ఎక్కువ తెలుస్తుంది – ఫుల్లర్

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ఈ పాఠంలో నేర్చుకున్నవి

1. నాకు నచ్చిన అంశం ....
2. నేను గ్రహించిన విలువ ....
3. సృజనాత్మక రచన ....
4. భాషాంశాలు ....

ఏప్రిల్ 18వ తేదీని వారసత్వ దినోత్సవంగా నిర్వహించుకొంటాం.

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు :

1) బులుసు వేంకట రమణయ్య రచనలను చదివించండి.

2) విద్యార్థులు తాము చేసిన యాత్రను గురించి రచన చేయించండి. తరగతి గదిలో ప్రదర్శించండి.

3) ఉత్తర-దక్షిణ భారతదేశాల మధ్యగల వైవిధ్యాన్ని వివరించండి.

పాఠాంత అంశము

ఒక రోజు చేసిన యాత్ర - జీవితాన్ని మార్చిన మార్గం

రవి పదో తరగతి ముందువరకు కూడా చదువుపై పెద్దగా ఆసక్తి లేని అబ్బాయి. తండ్రి ఒక చిన్న వ్యాపారి. తల్లి గృహిణి. రవి దృష్టిలో ప్రపంచం అంటే మొబైల్, ఆటలు, స్నేహితులతో తిరగడం మాత్రమే. ప్రకృతి అంటే ఏంటో, పేదరికం అంటే ఏంటో, కష్టజీవనం అంటే ఏంటో అతడికి ఏమాత్రం తెలియదు.

ఒక రోజు పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుడు ఇలా అన్నాడు : "రేపు మనం ఒక యాత్రకు వెళ్తున్నాం. అడవి ప్రాంతంలోని గిరిజన గ్రామానికి." ఆ మాట విని రవి విసుక్కున్నాడు. "అయ్యో! సెలవు రోజు ఇలా అడవుల్లో తిరగడం ఎందుకు?" అని స్నేహితుల దగ్గర అన్నాడు. కానీ యాత్ర తప్పనిసరి.

మరుసటి రోజు బస్సులో విద్యార్థులు బయల్దేరారు. మొదట పట్టణం దాటింది. ఆ తర్వాత చిన్న గ్రామాలు, విస్తారమైన పొలాలు, ఎత్తైన కొండలు కనిపించాయి. మొదటిసారిగా రవి మొబైల్ స్క్రీన్ కాకుండా ప్రకృతిని చూస్తున్నాడు.

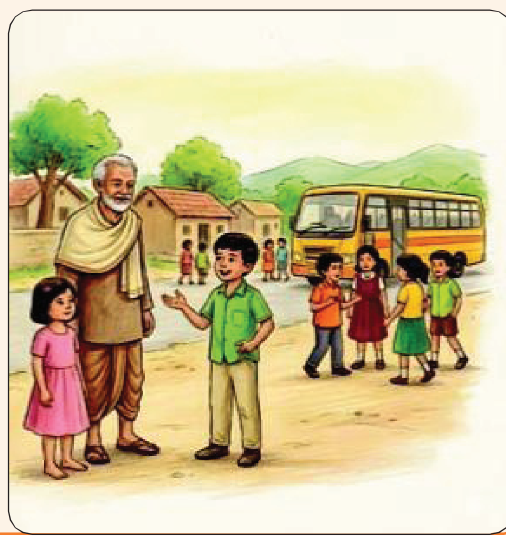

ఎత్తైన కొండల మధ్యగా ప్రవహిస్తున్న చిన్న వాగు, పచ్చని అడవులు, పక్షుల కిలకిలలు ఇవన్నీ అతడి మనసులో ఏదో కొత్త అనుభూతిని కలిగించాయి. "ఇంత అందమైన ప్రపంచం మన చుట్టూ ఉందా!" అని మొదటిసారి అతడికి అనిపించింది.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

బస్సు ఒక చిన్న గిరిజన గ్రామం దగ్గర ఆగింది. మట్టి ఇళ్ళు, ఆకులతో కప్పిన పైకప్పులు, అద్దాల్లా మెరిసే కళ్ళతో చిన్న పిల్లలు ఇది రవికి పూర్తిగా కొత్త ప్రపంచం. వాళ్లకు స్వాగతం చెప్పేందుకు ఒక వృద్ధుడు ముందుకు వచ్చాడు. అతడి పేరు నరసయ్య. చేతిలో కర్ర, ముఖంలో చిరునవ్వు.

"మీరు మాకు అతిథులు, బిడ్డలూ! మా గ్రామం మీ ఇల్లు" అన్నాడు. రవి ఆశ్చర్యపోయాడు. వాళ్ల దగ్గర ఆహారం తక్కువ, సౌకర్యాలు లేవు. అయినా ఆనందంగా అతిథులను ఆహ్వానించారు. పిల్లలకు చద్దన్నం, అడవి కూరలు, చింతపండు పప్పు వడ్డించారు. రవికి మొదట రుచిలేకపోయినా, ఆకలికి అది అమృతంలా అనిపించింది.

ఆ గ్రామంలో సీత అనే పదేళ్ల అమ్మాయి రవికి పరిచయమైంది. చినిగిపోయిన బట్టలు, కానీ ముఖంలో చిరునవ్వు. "నువ్వు బడికి వెళ్తావా?" అని రవి అడిగాడు. ఆమె నవ్వుతూ, "రెండేళ్లుగా బడికి వెళ్లలేకపోతున్నాను. నాన్న అనారోగ్యంగా ఉన్నాడు. నేను అడవిలో కట్టెలు ఏరుకొని అమ్ముతాను" అంది. "నీకుకొంచెం కూడా బాధగా అనిపించదా?" అన్నాడు రవి.

ఆమె ప్రశాంతంగా,"బాధ ఎప్పుడూ ఉంటుంది. కానీ అమ్మకి, నాన్నకి నేను సహాయం చేస్తున్నాననే ఆనందం దానికంటే పెద్దది" అంది. ఆ మాట రవి గుండెల్లో బాగా హత్తుకుపోయింది. సాయంత్రం తిరుగు ప్రయాణం మొదలైంది. అటవీ మార్గంలో అకస్మాత్తుగా వర్షం మొదలైంది. దారి జారుతుండటంతో బస్సు ఒక చెరువు దగ్గర ఆగిపోవాల్సివచ్చింది. చీకటి పడుతోంది. అందరూ భయపడిపోయారు. అప్పుడు నరసయ్య ముందుకు వచ్చాడు. "భయపడకండి పిల్లలూ! ఈ రాత్రి మా గ్రామంలోనే ఉండండి" అన్నాడు.

గిరిజనులు తమ ఇళ్ల తలుపులు తెరిచి విద్యార్థులను లోపలికి తీసుకెళ్లారు. తాము తినే తక్కువ ఆహారాన్నే పంచుకున్నారు. తడిసిన పిల్లలకు పొడి బట్టలు ఇచ్చారు. రవి ఆ రాత్రంతా నిద్రపోలేకపోయాడు.

"మన దగ్గర అన్నీ ఉండీ, చిన్న చిన్న విషయాల కోసం గొడవపడతాం వీళ్ల దగ్గర ఏమీ లేకపోయినా ఎంత పెద్ద మనసుతో ఉన్నారు!" అని అతని మనసు మారిపోయింది. మరుసటి రోజు వర్షం తగ్గింది. బస్సు బయల్దేరింది. గ్రామం నుంచి బయల్దేరేటప్పుడు సీత వచ్చి రవికి ఓ చిన్న పువ్వు ఇచ్చింది. "మళ్లీ వస్తావా?" అంది.

రవి కళ్ళు తడిసిపోయాయి. "తప్పకుండా వస్తాను నువ్వు బడికి వెళ్లేలా కూడా సహాయం చేస్తాను" అన్నాడు. పట్టణానికి చేరుకున్నరోజే రవి తన పొదుపు డబ్బును సీత చదువుకు పంపించాడు. స్నేహితుల్ని కూడా ప్రేరేపించి, ప్రతి నెలా కొంత డబ్బు గిరిజన గ్రామానికి పంపించ సాగారు. మొబైల్ ఆటలు తగ్గిపోయాయి. చదువుపై దృష్టి పెరిగింది. జీవితం పట్ల గౌరవం పెరిగింది. ఆ యాత్ర రవిని కేవలం ఒక ప్రాంతం నుంచి మరో ప్రాంతానికి తీసుకెళ్లలేదు. అది అతడి మనసును స్వార్థం నుంచి సేవవైపు తీసుకెళ్లింది. అజ్ఞానం నుంచి అవగాహన వైపు నడిపించింది.

నీతి :

యాత్ర అంటే కేవలం ప్రయాణం కాదు జీవితాన్ని, మనుషుల్ని, విలువల్ని తెలుసుకునే మార్గమే నిజమైన యాత్ర.

నిజమైన మార్పు బయట ప్రపంచంలో కాదు – మన మనసుల్లో ప్రారంభమవుతుంది.

AP SCERT
https://amaravathiteacher.com

5 సందేశం

H1M8J7

అభ్యసన ఫలితాలు :

h దేశాభివృద్ధిలో శ్రామికుల పాత్ర ప్రముఖమైనదని అవగాహన చేసుకోగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 1)
h శ్రామికుల శ్రమను గుర్తించి, వారి శ్రమను గౌరవించాలని గ్రహించగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 2)
h శ్రామికుల పట్ల సానుకూల దృక్పథం కలిగి ఉండాలనే భావన పెంపొందించుకోగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 2)
h ఖండకావ్య ప్రక్రియ గురించి తెలుసుకోగలరు, వివిధ వృత్తుల, పనిముట్ల నైపుణ్యాల గురించి బొమ్మల ద్వారా ప్రదర్శించగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 4)
h సంధులు, సమాసాలు, అలంకారాల గురించి అవగాహన చేసుకుంటారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 5)

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

కర్షకవీరుల కాయం నిండా
కాలువకట్టే ఘర్మజలానికి,
ఘర్మజలానికి, ధర్మజలానికి
ఘర్మజలానికి ఖరీదు లేదోయ్ !

కార్మిక వీరుల కన్నుల నిండా
కణకణ మండే, గలగల తొణకే
విలాపాగ్నులకు, విషాదాశ్రులకు
ఖరీదుకట్టే షరాబు లేడోయ్ ! - శ్రీశ్రీ

ప్రశ్నలు :
1) పై గేయంలో ఎవరెవరి గురించి ప్రస్తావించారు?
2) కార్మిక, కర్షక వీరుల శ్రమకు ఖరీదు లేదని ఎందుకన్నాడు?
3) ఘర్మజలం కాలువలు కట్టడం అంటే ఏమిటి?

ఉద్దేశం

దేశ అభివృద్ధిలో శ్రమజీవుల పాత్ర కీలకమైనదని, వీరికి ఎదురయ్యే కష్టాలను గుర్తించాలని, వారి శ్రమను గౌరవించాలని, వారిపట్ల సానుకూల దృక్పథం కలిగి ఉండాలని తెలియజేయటమే ఈ పాఠ్యాంశ ఉద్దేశం.

నేపథ్యం

గుఱ్ఱం జాషువా గబ్బిలం ద్వారా తన సందేశాన్ని పరమేశ్వరునికి పంపించారు. ఈ సందేశంలో తన బాధని, కష్టాన్ని, శ్రామికుల జీవనస్థితిగతుల్ని విన్నవించమని వేడుకున్నారు.

కవి పరిచయం

1895 - 1971

గుఱ్ఱం జాషువా

గుఱ్ఱం జాషువా వీరయ్య, లింగమ్మ దంపతులకు గుంటూరు జిల్లా వినుకొండలో జన్మించారు. ఈయన రచనలు గబ్బిలం, పిరదౌసి, ముంతాజ్ మహల్, కాందిశీకుడు, బాపూజీ, నేతాజీ, నాగార్జున సాగర్, ముసాఫరులు మొదలైనవి. ఈయనకు కవి కోకిల, కవితా విశారద, కవి దిగ్గజ, నవయుగ కవిచక్రవర్తి, మధురశ్రీనాథ, విశ్వ కవిసమ్రాట్ అనే బిరుదులున్నాయి. సత్యహరిశ్చంద్ర నాటకంలో ఈయన రాసిన పద్యాలు వినని తెలుగువారుండరు అంటే అతిశయోక్తి కాదు. **ఈ పాఠ్యాంశం గబ్బిలం నుండి స్వీకరించబడింది.**

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

సందేశం

ఉ. చిక్కిన కాసుచేఁ దనివిఁ జెందు నమాయికుఁ డెల్ల కష్టముల్
బొక్కెడు బువ్వతో మరచిపోవు క్షుధానల దగ్ధమూర్తి న
ల్దిక్కులుఁ గల్గు లోకమున దిక్కరియున్న యరుంధతీ సుతుం
డొక్కఁడు జన్మమెత్తె భరతోర్వరకుం గడగొట్టు బిడ్డఁడై 1

ఉ. పూప వయస్సులో వలస పోయిన చక్కని తెల్గు కైతకున్
బ్రాపక మిచ్చినట్టి రఘునాథనృపాలకుఁ దేలియున్న తం
జాపురి మండలంబునకుఁ జక్కగ దక్షిణభాగ భూములన్
గాపురముండె నప్పురమ గర్భదరిద్రుఁడు నీతిమంతుఁడై 2

ఉ. ముప్పుఘటించి వీని కులమున్ గలిమిన్ గబళించి దేహమున్
బిప్పియొనర్చు నీ భరత వీరుని పాదము కందకుండఁగాఁ
జెప్పులు గుట్టి జీవనము సేయును గాని నిరాకరింప లే
దెప్పుడు నప్పు వడ్డది సుమీ! భరతావని వీని సేవకున్! 3

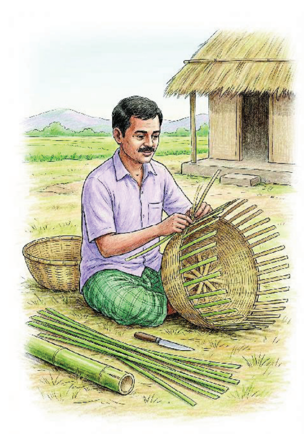

తే.గీ. వాని ఱెక్కల కష్టంబు లేనినాఁడు
సస్యరమ పండి పులకింప సంశయించు
వాఁడు చెమ్మటలోడ్చి ప్రపంచమునకు
భోజనముఁ బెట్టు వానికి భుక్తి లేదు 4

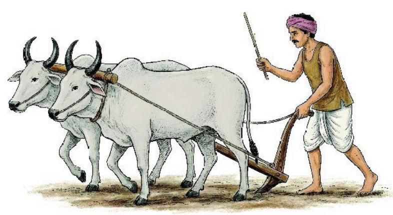

తే.గీ. పామునకుఁ బాలు, చీమకుఁ బంచదార
మేపుకొనుచున్న కర్మభూమిన్ జనించు
ప్రాక్తనంబైన ధర్మదేవతకుఁ గూడ
నులికిపడు జబ్బు గలదు వీఁడున్నచోట 5

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ఆ.వె. వాని నుద్ధరించు భగవంతుఁడే లేఁడు
మనుజుఁ డెట్లు వానిఁ గనికరించు
వాఁడు జేసికొన్న పాపకారణ మేమొ
యింతవఱకు వాని కెఱుకలేదు 6

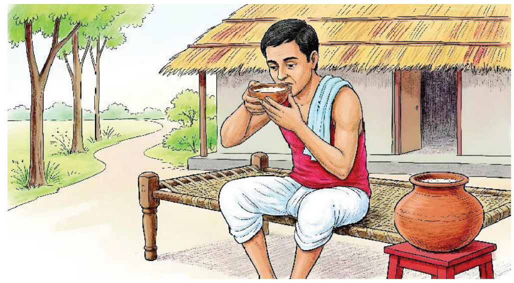

ఆ.వె. ఉదయమాది రక్త మోడ్చి కష్టముఁ జేసి
యినుని సాగనంపి యిల్లు సేరి
యున్న గంజిఁ ద్రావి యొక్కనాఁడా పేద
ప్రక్కమీఁద మేను వాల్చియుండె 7

తే.గీ. ముక్కు మొగమున్న చీఁకటి ముద్దవోలె
విహరణము సేయసాఁగె గబ్బిల మొకండు
దాని పక్షానిలంబున వాని చిన్ని
యాముదపు దీప మల్లన నాఱిపోయె 8

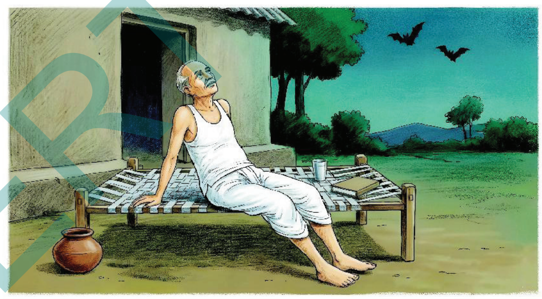

క. తిల్లిక నాఱిపి దయ్యపుఁ
బిల్లవలెం దిరుగుఁ దబిసి పిట్ట నరయఁగాఁ
బల్లవితమయ్యె నాతని
యుల్లంబునఁ గ్రొత్తక్రొత్త యూహాంకురముల్ 9

శా. మృగపక్షిత్వ విచిత్రధర్మములు మూర్తిన్ దాల్చియున్నట్టి నీ
మొగముం జూడదు లోకమట్టి శకునంబుల్ ప్రాతపట్టింపులు
న్నగవీ పేదకు రమ్ము గబ్బిలపు చానా ! నాదు స్వాంతంబులో
దిగులుంబాపి పినాకపాణి కొక సందేశంబు నందింతువా ? 10

ప్రక్రియ – ఖండకావ్యం

మహాకావ్యముల నుండి రసాత్మక ఘట్టములను లేదా, ఒకే కథా వస్తువు కలిగిన ఘట్టములను విడిగా గ్రహించి రచించిన కావ్యాన్ని ఖండకావ్యం అంటారు. దీనిలో కవి భావం చిక్కగా ఉంటుంది. వ్యర్థపదాలకు, వర్ణనలకు అవకాశం ఉండదు. ఆత్మాశ్రయరీతి, వస్తు, భావ, శైలి, కవితా రచనలలో నవ్యత ఉంటుంది.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

భావాలు :

1. దొరికిన కొంచెం సొమ్ముకే తృప్తి చెందే అమాయకుడు, అన్ని కష్టాలనూ పిడికెడు అన్నంతోనే మరచిపోయే వాడు, ఆకలి అనే అగ్నిచేత దగ్ధమైనవాడు. నాలుగు దిక్కుల వ్యాపించి ఉన్న లోకంలో దిక్కులేని ఒక శ్రమ జీవి భారతమాతకు చివరి బిడ్డగా పుట్టాడు.

2. లేత వయస్సులోనే ఆంధ్రప్రాంతం నుండి తెలుగు కవిత్వాన్ని తమిళనాడుకు తీసుకువెళ్ళి ఆశ్రయమిచ్చినటువంటి రఘునాథరాజు పాలించిన తంజావూరు మండలానికి దక్షిణ భాగాన ఆ నిరుపేద నీతిగా జీవిస్తున్నాడు.

3. ఇతని కులాన్ని, సంపదను దోచి, హీనితలపెట్టి, శరీరాన్ని పిప్పి చేసే ఈ భారత ప్రజల పాదాలు కందిపోకుండా చెప్పులు తయారుచేసి, జీవితాన్ని గడుపుతాడే తప్ప, ఎప్పుడూ ఈ పని చేయనని తిరస్కరించలేదు. ఇతని సేవలకు భారత ప్రజలు బాకీ పడ్డారు సుమా!

4. కష్టజీవి రెక్కల కష్టమే లేనట్లైతే ఈ దేశంలో పంట పండించడం సాధ్యం కాదు. అతని చెమట ధారలతోనే ప్రపంచానికి భోజనం దొరుకుతుంది. కానీ, అతనికి మాత్రం తిండి ఉండదు.

5. పాముకు పాలు, చీమకు పంచదార పెట్టే ఈ కర్మభూమిలో పుట్టిన ధర్మ దేవతకు కూడా ఇతడు ఉన్న చోట ఉలిక్కి పడే జబ్బు ఉంది. కష్టపడే వానికి విలువ లేకుండా పోయింది.

6. వాణ్ణి దేవుడే ఉద్ధరించకపోతే మనిషి ఎలా ఉద్ధరిస్తాడు. ఇన్ని కష్టాలు పడడానికి వాడు చేసుకున్న పాపమేమిటో వాడికే తెలియదు. తెలిసినప్పుడు కదా పాప పరిహారం.

7. తెల్లవారక ముందే నిద్ర లేచి, తన రక్తాన్ని మరగించి సాయంత్రం వరకు ఎండలో కూర్చొని సేద్యం చేస్తాడు. పదిమందికి సాయపడతాడు. పొద్దువాలిన తర్వాత ఇంటికి పోయి గుక్కెడు గంజి తాగి పడుకుంటాడు.

8. కటిక చీకటి ముద్దకు ముక్కు, ముఖం పెట్టినట్లున్న గబ్బిలం ఒకటి అక్కడ ఎగురుతూ ఉండడం దాని రెక్కల నుండి వచ్చే గాలికి ఆ పేదవాని ఇంట్లోని చిన్న ఆముదపు దీపం మెల్లిగా ఆరిపోయింది.

9. దీపాన్ని తన రెక్కల గాలితో ఆర్పివేసి, దయ్యం పిల్లవలె తిరుగుతున్న ఆ గబ్బిలాన్ని చూడగానే, అతని గుండెల్లో కొత్తకొత్త ఆలోచనలు మొలకెత్తాయి.

10. ఓ గబ్బిలమా ! ఈ లోకంలో జంతుపక్షిధర్మాలు రెండూ కలిసి ఉన్న నీ ముఖాన్ని చూడటానికి ఎవరూ ఇష్టపడరు. కానీ ఈ పేదవాడికి శకునాలవంటి పాత పట్టింపులు ఉండకూడదు. నా మనస్సులో దిగులుపోగొట్టి ఒక సందేశాన్ని శివునికి అందించగలవా ?

AP SCERT
https://amaravathiteacher.com

ఇవి చేయండి 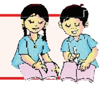

అవగాహన - ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. పాఠంలోని పద్యాలను రాగయుక్తంగా పాడండి.
2. మీకు నచ్చిన పద్యం ఏది ? ఎందుకు నచ్చిందో చెప్పండి.

ఆ) ఈ కింది పేరాను చదివి, బహుళైచ్ఛిక ప్రశ్నలకు సమాధానాలు గుర్తించండి.

గురజాడ అప్పారావు ప్రముఖ అభ్యుదయ కవి. సంఘసంస్కర్త, హేతువాది. ఈయన 1862 సం॥లో సెప్టెంబరు 21న విశాఖపట్నం జిల్లా, రాయవరం గ్రామంలో జన్మించారు. వీరి తల్లిదండ్రులు వెంకటరామదాసు, కౌసల్యమ్మ. అప్పారావు తన రచనల ద్వారా సాంఘిక పరివర్తనకు ప్రయత్నించారు. ఇందు కోసం తన రచనల్లో ప్రజలందరికి అర్థమయ్యే వాడుక భాషను ప్రవేశ పెట్టారు. ఆయన రచనల్లో కన్యాశుల్కం నాటకం, దిద్దుబాటు కథ, దేశభక్తి గీతం ఎంతో ప్రసిద్ధి పొందాయి. 1911వ సంవత్సరంలో ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్ ప్రారంభించారు. గిడుగు వేంకట రామమూర్తి పంతులు గారితో కలిసి వ్యావహారిక భాషోద్యమంలో పాల్గొన్నారు. ఆనాటి సాంఘిక దురాచారాలపై రచనలు చేసిన వీరు 1915 సం॥లో నవంబర్ 30న మరణించారు.

AP SCERT

ప్రశ్నలు.

1. గురజాడ అప్పారావు గారు ఎప్పుడు జన్మించారు? ( )
   ఎ) 1862 సెప్టెంబర్ 21　　బి) 1982 సెప్టెంబర్ 11
   సి) 1925 సెప్టెంబర్ 1　　డి) 1895 సెప్టెంబర్ 1
2. గురజాడ అప్పారావు తల్లిదండ్రులు ఎవరు? ( )
   ఎ) వెంకట రామదాసు, కౌసల్యమ్మ　　బి) రామరాజు, సీతమ్మ
   సి) సూర్య శాస్త్రి, సుందరమ్మ　　డి) రమణయ్య, నరసమ్మ
3. గురజాడ అప్పారావు రచనల్లో ప్రసిద్ధమైనది ఏది? ( )
   ఎ) అమర కోశము　　బి) కన్యాశుల్కము　　సి) మైదానము　　డి) చివరకు మిగిలేది
4. గురజాడ అప్పారావు ఎవరితో కలిసి వ్యవహారిక భాషా ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు? ( )
   ఎ) గిడుగు వెంకట రామమూర్తి　　బి) పిఠాపురం రాజావారు
   సి) జానకి రామయ్య　　డి) ద్వారబంధాల చంద్రయ్య

https://amaravathiteacher.com

ఇ) పద్యం చదవండి, ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

పేదల పేరు చెప్పుకొని పేదల నోళులనొక్కివేసి సం
పాదన చేసి, లక్షలు కృపారహితాత్ములు మేడమిద్దెలన్
మోసమునన్ విలాసములఁబుత్తురుకాలము జాలిగుండెయే
లేదొక బాష్పబిందువిడలేరు బుభుక్షఁదపించువారికై. - మరుత్సందేశం

1. 'కృపారహితాత్ములు'' అర్థం రాయండి.

జ. ....

2. బుభుక్ష = ఆకలి. ఈ అర్థంతో సొంత వాక్యం రాయండి.

జ. ....

3. ఈ పద్యం ఏ పుస్తకంలో ఉంది ?

జ. ....

4. పై పద్యంలో విలాసాలు ఎలా చేస్తారని చెప్పారు ?

జ. ....

వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగు వాక్యాలలో సమాధానం రాయండి.

1. గుఱ్ఱం జాషువ గురించి మీకు తెలిసిన విషయాలు రాయండి.
2. 'ఖండకావ్య ప్రక్రియ' లక్షణాలను గురించి రాయండి.
3. 'సందేశం' పాఠ్యభాగ నేపథ్యం రాయండి.
4. ''కష్టజీవుల శ్రమకు భరతావని ఋణపడ్డది'' అని అనడంలో కవి భావన ఏమి?

ఆ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. సందేశం పాఠ్యభాగ సారాంశాన్ని రాయండి.
2. కష్టజీవుల గురించి కవి పడిన ఆవేదనను పాఠ్యభాగం ఆధారంగా సమర్థిస్తూ రాయండి.
3. మీ ప్రాంతంలోని శ్రామికులను గుర్తించి వారి జీవన విధానం గూర్చి రాయండి.
4. కష్టజీవుల కష్టాన్ని ప్రశంసిస్తూ వ్యాసాన్ని రాయండి.

భాషాంశాలు

i. పదజాలం

అ) కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాలకు అర్థం రాసి, సొంత వాక్యాలలో ఉపయోగించండి.

1. కష్ట జీవి తనకు <u>చిక్కిన</u> కాసుతో తృప్తి చెందుతాడు.

జ. ....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

2. పరుల క్షుద్బాధను తీర్చాలి.

జ. ....

3. ఎంతో మంది అనాథలు రోడ్ల పక్క భుక్తి లేక అలమటిస్తున్నారు.

జ. ....

4. కుచేలుడు బీదవాడయినప్పటికీ కృష్ణుడు ఆదరించాడు.

జ. ....

ఆ) కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాలకు పర్యాయ పదాలు రాయండి.

1. రఘునాథ నృపాలకుడు తెలుగు భాషకు సేవ చేశాడు. ________________, ______________
2. గంగ శివుని శిరస్సు నుండి భూమి మీదకు ప్రవహించింది. ________________, ______________
3. ఎంతో పుణ్యం చేస్తే తప్ప మనుజుడై పుట్టడు. ______________, ________________
4. అలసట వలన మేను విశ్రాంతి కోరుతుంది. ______________, ________________

ఇ) కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాలకు నానార్థాలు రాయండి.

1. తంజావూరుకి దక్షిణ దిక్కున కాపురమున్నాడు. = ...
2. పెద్దలకు శిరస్సు వంచి నమస్కరించాలి. = ...
3. పద్యపాదం అసంపూర్ణంగా ఉంది. = ...
4. మృగం వేగంగా పరుగెత్తుతుంది. = ...

ఈ) కింది పట్టికలోని ప్రకృతి, వికృతులను వేరు చేసి రాయండి.

ఆరంజోతి, మనిషి, కులం, ధర్మం, మనుష్యుడు, పత్తనం, కొలము, దమ్మం, పట్టణం, అరుంధతి

ప్రకృతి	వికృతి
ఉదా : అరుంధతి	**ఆరంజోతి**
1.	....
2.	....
3.	....
4.	....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అ) కింది పదాల అర్థాల క్రమసంఖ్యలు ఆధారంగా పాఠంలోని పద్యభావం రాయండి.

12	3	8	9	15
ప్రజలకు	కష్టం	అనుమానించును	అతడు	అతనికి
14	17	6	10	13
పెట్టే	కూడా	పండుటకు	స్వేదమును	అన్నం
7	11	18	1	
ఆనందించుటకు	చిందించి	లేకుండాపోయింది	అతనియొక్క (కష్టజీవియొక్క)	
2	4	5	16	
రెక్కల	లేకుండాపోయిన రోజున	పంటలు	తిండి	

పద్యభావం :

....

....

....

....

AP SCERT

ii. వ్యాకరణాంశాలు

విభాగం 1: సంధి పరిచయం – త్రికసంధి

శాస్త్రవేత్తలా పరిశీలిద్దాం!

ఈ పాఠంలోని 2వ పద్యంలో అప్పరమ అనే పదం ఉంది. దీనిని విడదీసి చూద్దాం.

1. విడదీయడం: అప్పరమ = ఆ + పరమ.
2. గమనిక: ఆ + పరమ కలిసినప్పుడు అప్పరమ అయ్యింది.
   - ఆ కాస్తా అ (హ్రస్వం) అయ్యింది.
   - ప కాస్తా ప్ప (ద్విత్వం) అయ్యింది.

ఇంకొన్ని ఉదాహరణలు:

ఈ + కాలము = ఇక్కాలము

ఏ + కడ = ఎక్కడ

ఆ + చోట = అచ్చోట

https://amaravathiteacher.com

విశ్లేషణ :

1. సర్వనామాలైన ఆ, ఈ, ఏ లను వ్యాకరణంలో "త్రికములు" అంటారు. (త్రికం = మూడు).
2. ఈ త్రికములతో వేరే పదం కలిసినప్పుడు :

   త్రికం మీది అక్షరం ద్విత్వం అవుతుంది. (పరము = ప్పరము).

   ఆ త్రికం ఆ, ఈ, ఏ (దీర్ఘం) అ, ఇ, ఎ (హ్రస్వం) గా మారుతుంది. (ఆ = అ).

నిర్వచనం :

ఆ, ఈ, ఏ (త్రికము) లకు అసంయుక్త హల్లు పరమైతే, అది ద్విత్వంగా మారుతుంది. అప్పుడు ఆ దీర్ఘం హ్రస్వంగా మారుతుంది. దీనినే "త్రిక సంధి" అంటారు.

వీటికి చిన్నయసూరి గారి బాలవ్యాకరణంలోని సూత్రాలు

1. ఆ, ఈ, ఏ యను సర్వనామంబులు త్రికంబు నాఁబడు.
2. త్రికంబు మీఁది యసంయుక్త హల్లునకు ద్విత్వంబు బహుళంబుగానగు.
3. ద్విరుక్తంబగు హల్లుపరంబగునపు డాచ్ఛికంబగు దీర్ఘంబునకు హ్రస్వంబగు.

విభాగం 2: సమాసం పరిచయం – కర్మధారయ సమాసం

మనం 'విశేషణం' (గుణాన్ని తెలిపేది) గురించి నేర్చుకున్నాం కదా. ఇప్పుడు ఆ విశేషణం సమాసంలో ఎలా వస్తుందో చూద్దాం.

శాస్త్రవేత్తలా పరిశీలిద్దాం!

1. చక్కని తెల్గు

   ఇందులో తెల్గు (నామవాచకం). అది ఎలాంటిది? = చక్కని (విశేషణం).

   విగ్రహ వాక్యం : చక్కనైన తెలుగు.

2. పూప వయస్సు

   ఇందులో వయస్సు (నామవాచకం). అది ఎలాంటిది? = పూప (లేత – విశేషణం).

   విగ్రహ వాక్యం : పూప అయిన వయస్సు.

3. చిన్న దీపము

   విగ్రహ వాక్యం: చిన్నదైన దీపము.

విశ్లేషణ:

పై ఉదాహరణలలో సమాసంలోని మొదటి పదం (పూర్వపదం) ఒక విశేషణం. రెండవ పదం (ఉత్తరపదం) ఒక నామవాచకం (విశేష్యం).

1. ఇలా విశేషణం, విశేష్యం కలిసి ఏర్పడే సమాసాన్ని "కర్మధారయ సమాసం" అంటారు.

   ముఖ్యంగా ఇక్కడ విశేషణం పూర్వపదంలో ఉంది కాబట్టి, దీనిని "విశేషణ పూర్వపద కర్మధారయ సమాసం" అంటారు.

2. అవధారణ పూర్వపద కర్మధారయ సమాసం (రూపక సమాసం)

APSCERT

https://amaravathiteacher.com

పిల్లలూ, మనం గత పాఠంలో "రూపకాలంకారం భేదం ఉన్నా భేదం లేనట్లు చెప్పడం నేర్చుకున్నాం కదా! అదే భావం సమాసంలో వస్తే ఎలా ఉంటుందో చూడండి.

పరిశీలన : పద్యం 1 లో క్షుధానల అనే పదం ఉంది.

అర్థం : క్షుధ (ఆకలి) అనే అనల (అగ్ని/మంట).

విశ్లేషణ : ఇక్కడ కవి ఆకలిని, మంటతో పోల్చడం లేదు. ఆకలి అనేదే మంట అని అభేదాన్ని (రూపకాన్ని) చెబుతున్నారు.

ఇలా అభేదం చెబుతూ 'అనే', 'అనెడి' అనే పదాలతో విగ్రహవాక్యం ఉంటే, దానిని "అవధారణ పూర్వపద కర్మధారయ సమాసం" లేదా రూపక సమాసం అంటారు.

విభాగం 3 : అభ్యాసాలు

అభ్యాసం 1 : సంధులు

ఈ పాఠంలోని కింది పదాలను విడదీసి, సంధిపేరు రాయండి.

సంధి పదం	విడదీసిన రూపం		సంధి పేరు
ఉదా : క్షుధానల	క్షుధా + అనల	(ఆ + అ=ఆ)	సవర్ణదీర్ఘ సంధి
1. భరతోర్వరకు	................+.................	(.....+..... =......)	....
2. వీడున్న	................+.................	(.....+..... =......)	....
3. సుతుండొక్కడు	................+.................	(.....+..... =......)	....
4. ఔనౌను	................+.................	(.....+..... =......)	....
5. ఏమని	................+.................	(.....+..... =......)	....
6. విషాదాశ్రువులు	................+.................	(.....+..... =......)	....
7. మహోన్నత	................+.................	(.....+..... =......)	....
8. అమాయకుడెల్ల	................+.................	(.....+..... =......)	....
9. ఉన్నదని	................+.................	(.....+..... =......)	....
10. ముద్దవోలె	................+.................	(.....+..... =......)	....

అభ్యాసం 2 :

ఈ పాఠంలోని కింది పదాలకు విగ్రహ వాక్యం రాసి, సమాసం పేరు గుర్తించండి.

సమాస పదం	విగ్రహ వాక్యం	సమాసం పేరు
ఉదా: ఆముదపు దీపము	ఆముదము యొక్క దీపము	షష్ఠీ తత్పురుష సమాసం
1. అరుంధతీ సుతుండు	....	....
2. భరత వీరుడు	....	....
3. పాపకారణము	....	....
4. జన్మహక్కు	....	....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

సమాస పదం	విగ్రహ వాక్యం	సమాసం పేరు
5. విచిత్రధర్మము	....	....
6. క్రొత్తయూహ	....	....
7. ఊహాంకురము	....	....
8. గాలివెలుతురు	....	....
9. నలుదిక్కులు	....	....
10. సస్యరమ	....	....

విభాగం 4 : పరిశీలన – ఈ పేర్లు ఎలా వచ్చాయి?

మనం "రూపక అలంకారం" అంటాం, కానీ సమాసంలో "అవధారణ" అంటాం. ఎందుకు?

1. రూపక అలంకారం :

ఇది సాహిత్యానికి సంబంధించిన పదం. ఇక్కడ కవి తన భావనలో ఒక వస్తువుకు (ఉపమేయం) మరొక వస్తువు (ఉపమానం) యొక్క రూపాన్ని ఆరోపిస్తాడు. అందుకే దీనికి "రూపక" అలంకారం అని పేరు.

2. అవధారణ పూర్వపద కర్మధారయ సమాసం:

ఇది వ్యాకరణానికి సంబంధించిన పదం. "అవధారణ" అంటే నిర్ధారణ. సంస్కృతంలో ఏవ అనే ప్రత్యయం ఉపమేయానికి చేరి ఈ నిర్ధారణ అర్థాన్ని ఇస్తుంది.

- విద్యాధనంలో, ఇది కేవలం ధనం కాదు, ఖచ్చితంగా విద్య అనెడి ధనం అని నిర్ధారించి చెబుతున్నాం.
- ఈ నిర్ధారణ మొదటి పదంలో (పూర్వపదంలో) ఉంది కాబట్టి, దీనికి "అవధారణ పూర్వపద" కర్మధారయ సమాసం అని పేరు వచ్చింది.

AP SCERT

ప్రాజెక్టు పని

H మీ గ్రామంలో వివిధ వృత్తులు, వాటి పనిముట్లు, వారి శ్రమను, వారి నైపుణ్యాలను గురించి బొమ్మలతో సహా సేకరించి రాయండి.

పాఠాంత పద్యం

ఆ.వె. ఎన్నఁగల జీవరాసుల
యన్నిటి గర్భమునఁబుట్టి యటమనుజుండై
తన్నెఱిఁగి బ్రతుకవలెరా
కొన్నాళ్ళకు నెచటనున్న గువ్వలచెన్నా ! **– గువ్వల చెన్నడు**

భావం : ఎన్నో జీవరాశుల గర్భానపుట్టి, ఆఖరికి మనుజుడవుతాడు. కనుక మనుజుడైనవాడు ఎక్కడ ఉన్నా గానీ తనని తాను ఎరిగి మసులుకోవాలి.

https://amaravathiteacher.com

సూక్తి : మొత్తం ప్రపంచ సంపదకంటే మానవులే విలువైన వారు – స్వామి వివేకానంద.

ఈ పాఠంలో నేర్చుకున్నవి

1. నాకు నచ్చిన అంశం ....
2. నేను గ్రహించిన విలువ ....
3. సృజనాత్మక రచన ....
4. భాషాంశాలు ....

మే 1వ తేదీని ప్రపంచ కార్మిక దినోత్సవంగా జరుపుకొంటున్నాం.

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు :

1) శ్రమజీవుల కష్టాలను వర్ణించే రచనలు చదివించండి.
2) గుఱ్ఱం జాషువా రచనలను పరిచయం చేయండి.

మేటి పద్యాలు

అన్యభాషపైని అధికార మబ్బుదు
అంతుపట్టదేని సొంత భాష
మొదలు నేర్వకున్న తుదయెట్లు నేర్చురా
వాస్తవమ్ము నార్లవారి మాట. నార్ల వెంకటేశ్వరరావు

*****

తెనుగునాడు నీది తెనుగు బిడ్డవు నీవు
తెనుగటన్న నీకు తీపిమెండు
తెనుగకన్నె జడలదీర్చి మక్కువ తోడ
తెనుగు తోటలందు దిప్పినావు. దేవులపల్లి రామానుజరావు

పద్యాత్మక పొడుపు కథలు

తలయు తోకనుండు పలుక నాలుక లేదు
పండ్లు గలవు గాని కానరావు
పట్టిచూడనందు ప్రాణమే యుండదు
దీని భావమేమి? తిరుమలేశ ! (పాముకుసుము/కుబుసం)

AP SCERT
https://amaravathiteacher.com

పర్వత శ్రేష్ఠ పుత్రికా పతి విరోధి
అన్నపెండ్లాము అత్తను గన్న తండ్రి
పేర్మి మీరిన ముద్దుల పెద్దబిడ్డ
సున్నమించుక తేగదె సుందరాంగి ! (దరిద్ర దేవత)

*****

శతపత్రం బుల మిత్రుని
సుతుంజంపిన వాని బావ సూనుని మామన్
సతతము దాల్చెడు నాతని
సుతువాహన వైరివైరి ! సున్నంబిదిగో (కుక్క)

అక్షర విన్యాస పద్యాలు

నిన్నన్, నన్నెన్నన్నన్
నాన్నా ! నిన్నెన్న నౌన, నానౌనే ? నే
నన్నానా నిను ! నేనా
నీననెన్నను నను నను నీనేనేనే (ఏకాక్షర పద్యం)

నిన్నన్, నిన్ను + ఎన్ని + అన్నను
నాన్నా, నిన్ను + ఎన్నను + ఔన, నాను + ఔనే, నేను + అన్నానా ? నిను నేనా
నీ నన్ను (బిడ్డను) + ఎన్ని + అన్నను + నను నను + నీ + నేను + ఏనే ?

AP SCERT

పాఠాంత అంశము

రెక్కల నీడలో వెలుగు

తంజావూరుకు దక్షిణంగా ఉన్న చిన్న గ్రామం పల్లివేడు. ఆ గ్రామంలో రామయ్య అనే వృద్ధుడు నివసించేవాడు. అతని వృత్తి చెప్పులు కుట్టడం. రోజంతా పని చేసినా దొరికేది తక్కువ డబ్బే. అయినా రామయ్యకు అసంతృప్తి లేదు. “ఈ రోజు అన్నం దొరికితే చాలు” అనుకునే మనిషి అతడు.

రామయ్య చదువు లేని వాడైనా, నీతి తెలిసిన వాడు. ఎవరు ఎంత మాట అన్నా ఎదురు చెప్పడు. తన చేతులతో తయారైన చెప్పులు అందరి

https://amaravathiteacher.com

కాళ్లను కాపాడుతుంటే, తన జీవితాన్ని మాత్రం ఎవరూ పట్టించుకోరు. భూమి పండాలంటే రైతు కష్టం ఎంత అవసరమో, ఆ రైతు అడుగులకు చెప్పులు అవసరమన్న విషయం ఎవరికీ గుర్తు రాదు.

ఒక రోజు పాఠశాల నుంచి వస్తున్న చిన్న పిల్లవాడు శేఖర్ రామయ్య దగ్గర ఆగాడు.

"అయ్యా, మీరు రోజూ ఇంత కష్టపడతారా?" అని అడిగాడు. రామయ్య నవ్వుతూ, "పని లేకపోతే భూమికీ, మనిషికీ విలువ ఉండదు బాబు" అన్నాడు. ఆ రోజు రాత్రి రామయ్య చాలా అలసిపోయాడు. ఇంటికి వచ్చి గంజి తాగి, దీపం వెలుగులో పడుకున్నాడు. అంతలో ఒక గబ్బిలం గుడిసెలోకి వచ్చింది. అటూ ఇటూ ఎగురుతుంటే దాని రెక్కల గాలికి దీపం ఆరిపోయింది. చీకటి నిండిపోయింది.

రామయ్య భయపడలేదు. ఆ గబ్బిలాన్ని చూస్తూ, "నువ్వు కూడా నావంటి దానివే నీకు చోటు లేదు, నాకూ లేదు" అని నిశ్శబ్దంగా అన్నాడు. ఎవరికీ చెప్పుకోలేని తన బాధలన్నీ ఆ చీకటిలోనే చెప్పేశాడు. ఆ తర్వాత గబ్బిలం బయటకు వెళ్లిపోయింది.

మరుసటి రోజు రామయ్యకు జ్వరం వచ్చింది. పనికి వెళ్లలేకపోయాడు. ఈ విషయం తెలిసిన శేఖర్ పాఠశాలలో చెప్పాడు. పిల్లలందరూ కలిసి రామయ్య ఇంటికి వచ్చారు. అన్నం తెచ్చారు, మందులు తెచ్చారు. ఉపాధ్యాయుడు కూడా వచ్చి, "ఈ గ్రామం నిలబడటానికి రామయ్యలాంటి వారు అవసరం" అన్నాడు. ఆ రోజు రామయ్య కళ్లలో నీరు వచ్చింది. అది బాధకాదు గుర్తింపు ఇచ్చినందుకు వచ్చిన ఆనంద భాష్పాలు.

అప్పటి నుంచి పిల్లలు కష్టపడి పనిచేసే ప్రతి మనిషిని గౌరవించడం నేర్చుకున్నారు. రామయ్య మాత్రం మళ్లీ తన పనిలో మునిగిపోయాడు. పేరు కోసం కాదు, తన ధర్మం కోసం. మన సమాజాన్ని మోస్తున్న నిశ్శబ్ద కష్టజీవులే దేశానికి నిజమైన, బలమైన పునాది.

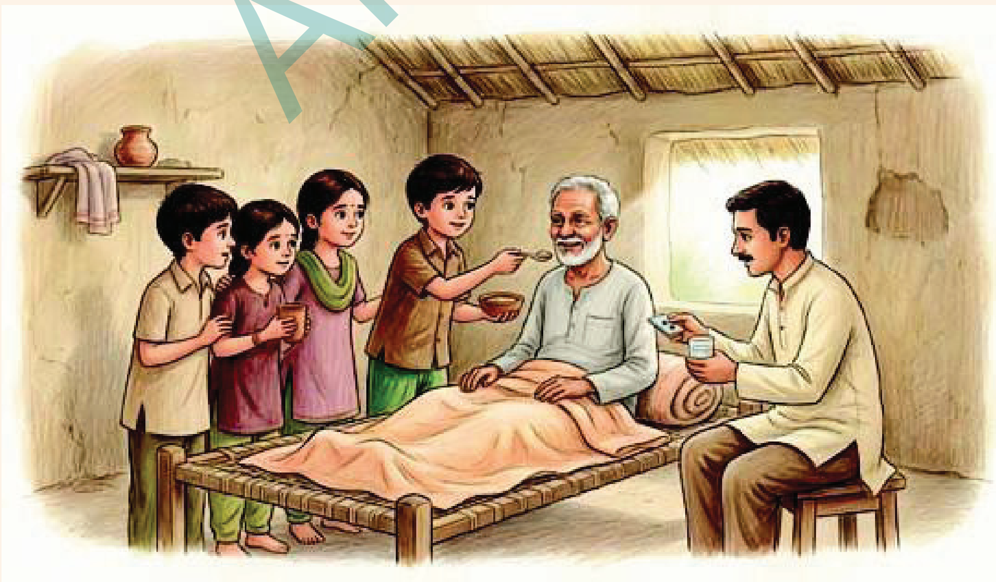

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

6 పయనం

U7T5D4

అభ్యసన ఫలితాలు :

- సన్నకారురైతులు, రైతుకూలీలు బతుకుతెరువు కోసం ఎందుకు వలస వెళతారో చెప్పగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 1)
- వలస వెళ్ళిన వారి జీవన విధానాన్ని, శ్రమను గుర్తించి, సామాజిక స్పృహను పెంపొందించుకోగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 2)
- వాక్య నిర్మాణం లోని రకాలు అవగాహన చేసుకుంటారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 3)
- రైతుల శ్రమను తెలిపే గేయాలు సేకరించి ప్రదర్శిస్తారు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 4)
- మాండలిక భాషా సౌందర్యాన్ని అర్థం చేసుకోగలరు, వేరు వేరు అర్థాలుగల రెండు పదాలు కలిసి విశేషార్థాన్ని ఇస్తాయని గ్రహించగలరు. (పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం - 5)

చదవండి - ఆలోచించి చెప్పండి

వర్షములు లేక ప్రజలెల్ల వలస పోగ
పల్లెటూళ్ళన్ని కళదప్పి పాడుబడియె
పంచరంగుల చిలుక లంచెంచ బడిన
వసతులెల్లను యీనాడు వల్లకాడు

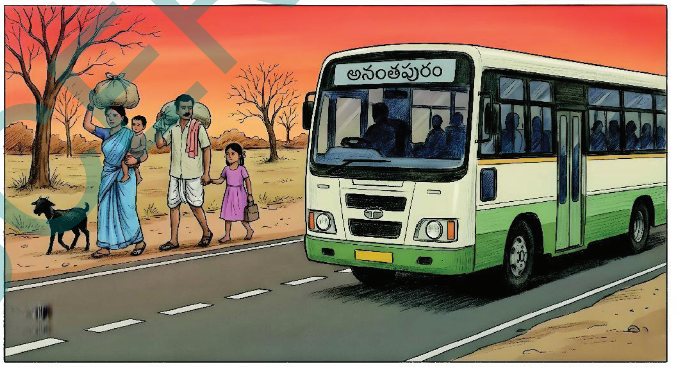

ప్రశ్నలు :

1. పై పద్యం ఏమి చెబుతుంది.
2. పల్లెలు ఎందుకు కళ తప్పాయి?
3. మీకు ఇలా వెళ్ళే వారి గురించి తెలుసా?

ఉద్దేశం

సన్నకారు రైతులు, రైతుకూలీలు బ్రతుకుదెరువు కోసం తమ ఊరి నుండి మరో ప్రాంతానికి వలస వెళుతుంటారు. అలా వెళ్ళినవారి జీవన విధానాన్ని, శ్రమను, తెలియజేస్తూ విద్యార్థుల్లో సామాజిక స్పృహను పెంపొందించడమే ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

రచయిత పరిచయం

1943 – 2021

సింగమనేని నారాయణ

కథా రచయిత సింగమనేని నారాయణ గారు అనంతపురం జిల్లా బండమీద పల్లెలో జన్మించారు. సంజమ్మ, రామప్పలు వీరి తల్లిదండ్రులు. సీమకథలు, జూదం, అనంతం, సింగమనేని కథలు అనే పేర్లతో కథా సంపుటాలు వెలువడ్డాయి. వృత్తిరీత్యా ఉపాధ్యాయుడు. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం నుండి 'కళారత్న', తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం నుండి సాహిత్య పురస్కారాలు లభించాయి. **ఈ పాఠం సింగమనేని నారాయణ రచించిన 'అనంతం' అనే కథల సంపుటిలోనిది.**

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

పయనం

గంగన్న ముందు నడుస్తున్నాడు. అతని నెత్తిమీద ఒక పాత ట్రంకుపెట్టె ఉంది. పెట్టెలో ఏముందో అతడు తెరచి చూపిస్తే తప్ప మనకు అర్థంగాదు. అతని వెనకాల భార్య నరసమ్మ, కొడుకు నారాయణ, కోడలు వెంకటలక్ష్మి నడుస్తున్నారు. నరసమ్మ చేతుల్లో బట్టలమూట ఉంది. నారాయణ చేతిలో ఒక చారల సంచి ఉంది. వెంకటలక్ష్మి చంకలో ఆరునెలల పసికందు ఉంది. వాళ్ళు బస్సుదిగి నడుస్తున్నారు. నడుస్తున్న రోడ్డు సున్నగా ఉంది. రోడ్డుకు ఇరువైపులా పచ్చని పత్తిపొలాలు సాయంత్రం ఎండకు మెరుస్తూ, మందంగా వీస్తున్న గాలికి రెపరెప లాడుతున్నాయి. కంటికి ఆనినంత దగ్గరలో గుబురుచెట్లు, వాటి మధ్య తెల్లటి మేడలు కన్పిస్తున్నాయి. "అదే మనం చేరాల్సిన ఊరు" అంటూ మెల్లగా గొణిగాడు గంగన్న.

"ఎంత బావుందో" అంది వెంకటలక్ష్మి చుట్టూ ఉన్న పొలాలను చూసి మురిసిపోతూ. ఆమె కళ్లకు ఇలాంటి పచ్చటి దృశ్యం కన్పించి ఎంత కాలమయిందో! "నడిచినట్టే లేదు" అంది నరసమ్మ ఆ పొలాలను కళ్లనిండా నింపుకుంటూ! వాళ్లకు మనసుల్లో తమ ఊరూ, బీడుపడ్డ ఎర్రటి పొలాలు, మెదులుతున్నాయి. "మన ఊరు ఇట్లా పచ్చగా ఉంటే, ఇంత దూరం వచ్చే పని ఏముంది ?" అన్నాడు నారాయణ ముందు నడుస్తున్న తండ్రిని ఉద్దేశించి. గంగన్నకు ఒక్క క్షణం తమ ఊరిదృశ్యాలు కళ్లముందు కదిలినాయి. ఊరి చుట్టూ భగ్గుమని మండుతున్న ఎర్రటి నేలలు, గడ్డిమొక్క కూడా కన్పించని ఆ చేన్లు, నిస్సారమై నిర్జీవమై నీటి చుక్క కోసం నోరు తెరచినట్టుండే భూములు అన్ని కళ్లముందు కదిలి తన కొడుకు వైపు అర్థమైందన్నట్లు చూశాడు గంగన్న. "కాని కాలం వస్తే ఇంతే నాయనా!" అంటూ తన జేబును చేతితో తడిమి చూసుకున్నాడు. అతని జేబులో తమ ఊరి వెంకటస్వామి రాసియిచ్చిన జాబు ఉంది. ఆ జాబు అందుకోవాల్సిన మనిషి ఎదురుగా కన్పిస్తున్న ఊళ్లో ఉన్నాడు. ఊరికి దగ్గరగ వచ్చారు వాళ్లు. ఊళ్లో మనుషుల కలకలం వినిపిస్తోంది. ఊళ్లో అడుగుపెట్టగానే ఎదురైన ఇద్దరు ఎగాదిగా చూశారు ఈ నలుగుర్నీ. వాళ్ళకు కొత్తమనుషులు అని చూడగానే అర్థమైంది."యా ఊరన్నా తమది" అనడిగారు మొగాల్లోకి చూస్తూ. పడమటి దిక్కుగా ఉన్న పాపంపల్లె నాయనా! రామప్పగారిని కలుసుకోవల్లని వస్తా వుండాము" అన్నాడు గంగన్న.

"ఓ... మా రామప్పగారి కోసమా! అదిగో ఆ కనిపిస్తావుండే పెద్దభవనమే ఆయనది. ఇంతకూ ఏం పని మీద వచ్చినారు" అనడిగాడు వాళ్ళలో ఒకరు. "ఉన్న ఊళ్లో పనుల్లేక బతుకుతెరువు కోసం వచ్చినామన్నా" సిగ్గువిడిచి చెప్పుకున్నాడు గంగన్న "ఔను పాపం! మీ ప్రాంతం నుండి చాలామంది ఈ వైపు వస్తావుండారు. ఈ సంవత్సరం పెద్దకరువు వచ్చి పడిందంటనే" అన్నాడు జాలిని కనబరుస్తూ ఆయన. 'కరువు' అనే మాట వినగానే వాళ్ల శరీరాలు భయంతో జలదరించినాయి. "యాల చెప్పుకోవల్లలే నాయనా? కడుపు చించుకుంటే కరువు కాళ్లమీద పడుతుంది! రామప్పగారు ఏదన్నా పని చూపిస్తే బతికిపోతాము" అన్నాడు. "మీకేం భయం లేదు, పని చేసే పురసత్తు ఉండల్ల గాని ఏదో ఒక ఆదరువు చూపిస్తాడు మా రామప్ప, పొయిరండి...రామప్ప ఇంటికాడే వుండాడు" అంటూ. ఆ ఇద్దరూ వెళ్ళిపోయారు."హమ్మయ్య" అంటూ ఊపిరి పీల్చుకుంది గంగన్న కుటుంబం. ఇంతదూరం నమ్ముకొని వస్తావుండామే, ఇక్కడి పరిస్థితులెట్లా వుండాయో ఏమో? అన్న అనుమానం వాళ్ళను ఒకవైపు పీడిస్తానే ఉంది. వాళ్ళు పలికిన నాలుగు మాటలతో ఒక భయం తొలగి పోయినట్టయింది గంగన్న కుటుంబానికి. చివరికి ఒక పెద్ద భవనం దగ్గరకు చేరుకున్నారు వాళ్ళు. పైన అంతస్తు కూడా ఉంది. భవనం చుట్టూ ప్రహరీ గోడ. గోడకు ఇనుపగేటు

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

గేటు తెరచే ఉంది. నేరుగా లోపలికి అడుగు పెట్టినారు వాళ్ళు. లోపల విశాలమైన ఆవరణ. పెద్ద పెద్ద గడ్డివాములు. ఒక వైపున రెండు ట్రాక్టర్లు, ఒక జీపూ ఉన్నాయి. ఇక్కడి వాతావరణమంతా గమనించే సరికి, రావాల్సిన చోటుకే వచ్చామనుకున్నారు వాళ్ళు! “ఎవురూ? ఎవురు మీరూ?” అంటూ ఒక నడివయసు మనిషి గద్దిస్తూ ఎదురుగా వచ్చాడు.

గంగన్న “రామప్పగారి కోసం వచ్చినాము” అంటూ వినయంగా చెప్పుకున్నాడు. “యాపూరు? ఏమిటి? ఎందుకు? కొత్తమొగాల్లా ఉన్నారే? ఈ ప్రాంతం వాళ్ళు కాదే?” ఇలాంటి ప్రశ్నలన్నీ రకరకాలుగా వేసి జవాబులు రాబట్టి, నమ్మకం కుదిరి, తన వెంట లోపలకు పిల్చుకు పోయాడు ఆ నడివయసు మనిషి. అక్కడ పెద్ద చావిడిలో జగితి మీద నింపాదిగా కూచున్న అరవై ఏళ్ళ మనిషిని చూపిస్తూ “ఆయనే వెళ్ళి కలుసుకోండి” అని చెబితే ఆశ్చర్యపోయారు వీళ్ళు. రామప్పగారంటే , చాలా లావుగా, ఎత్తుగా, సినిమాల్లో భూస్వామిలా హుందాగా ఉంటాడని భావించిన వీళ్లకు అందుకు విరుద్ధంగా ఆయన కన్పించేసరికి విస్తుపోయారు. రామప్ప గారు పొట్టిగా, కుదమట్టసంగా, ముతక బనియను, ముతకపంచతో, ఎర్రటి ఎరుపు రంగు శరీరంతో, చూడగానే మనలాంటి మనిషే అనిపించేలా ఉన్నాడు. గంగన్న ఆయన దగ్గరకు వెళ్ళి, తన చొక్కా జేబులోంచి కాగితం మడతతీసి, ఆయనకు వినయంగా అందించాడు. దాన్ని అందుకుంటూ ‘కూర్చోండి’ అన్నాడాయన. వాళ్ళు ఆయనకు ఎదురుగా వున్న చిన్న అరుగుమీద కూర్చున్నారు.

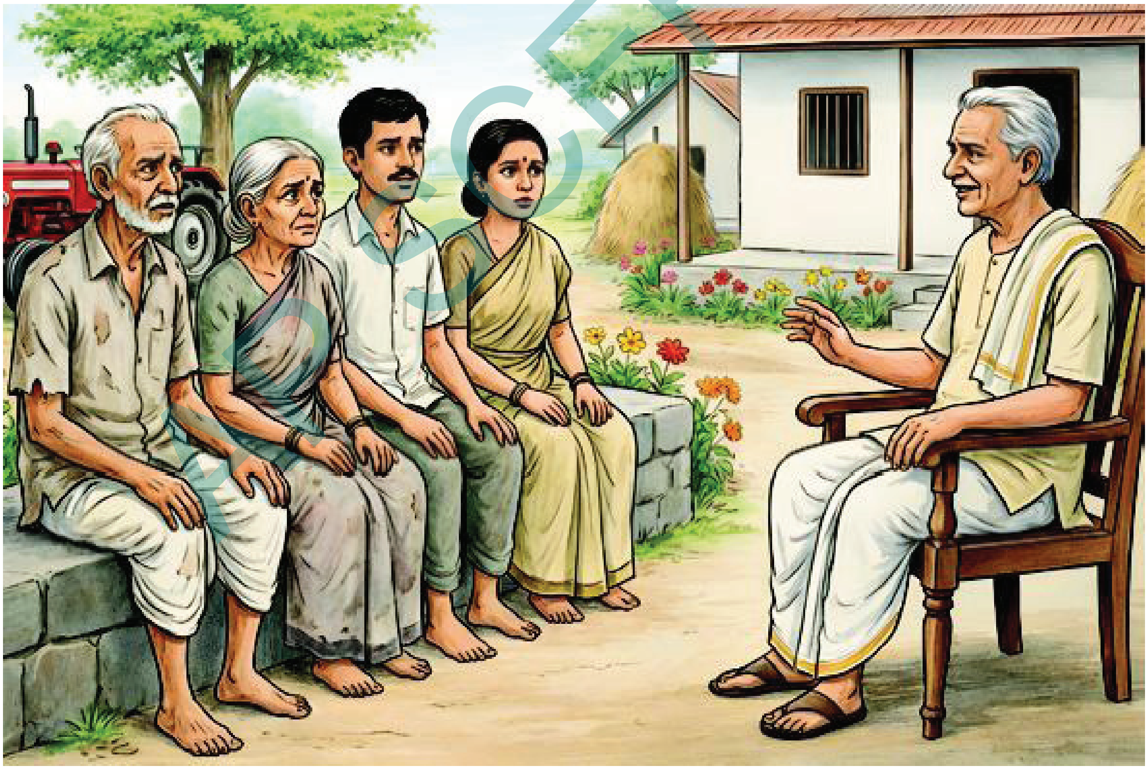

రామప్ప కాగితంలో రాసిన విషయమంతా చదివి, వెంకటస్వామి ఆరోగ్యం గురించి, కుటుంబం గురించి క్షేమ సమాచారాలు అడిగి తెలుసుకున్నాడు. “నాగన్నా” అంటూ కేకవేస్తే, వచ్చిన మనిషికి. వీళ్ళ గురించి చెప్పి మన పెంకుల కొట్టంలో వీళ్ళకు బస ఏర్పాటు చేయించు” అని పురమాయించి, “మీరు వెళ్లండి పొద్దున మాట్లాడుకుందాం” అని పంపించాడు. గంగన్న కుటుంబమంతా పెంకుల పాకలోకి చేరుకుంది. విశాలంగా, రెండు గదులతో అనుకూలంగా ఉంది ఆ పాక! అప్పటికే చీకటి పడుతూ వుంది! పాకలో కరెంటు బల్బు వెలిగించారు. నరసమ్మా, వెంకటలక్ష్మి ఇల్లు

https://amaravathiteacher.com

శుభ్రం చేసే పనిలో మునిగిపోయారు. తాము తెచ్చిన బట్టలనూ, ఇతర సామాన్లనూ ఒక మూల సర్దుతున్నాడు గంగన్న. గదిలో ఒకమూల వున్న పాతబెంచీ మీద కూచున్నాడు. ఎక్కడ తమ ఊరు? ఎక్కడ ఈ ఊరు? ఇలా రావల్సి వస్తుందని ఎప్పుడైనా ఊహించినామా? ఒక్కసారిగా తమ ఊరు, ఇల్లు, ఇంటి దగ్గర విడిచిపెట్టి వచ్చిన ముసలితల్లీ, చిన్నకొడుకు గుర్తుకు వచ్చినారు. అతని ఆలోచనల్లో జీవితమంతా ఒకసారి మెదిలింది!

ఐదారు సంవత్సరాల కిందటి వరకూ కూడా గంగన్న కుటుంబం ఆ ఊళ్లో, ఒక స్థాయి గల మంచి రైతు కుటుంబం కిందే లెక్క. పదెకరాల మెట్టా బావి కింద రెండెకరాల సాగుభూమి, స్వంత ఇల్లు, ఇంటి వెనుక దొడ్డిలో గడ్డివాములు, పాడిచ్చే పశువులు, భార్య మెడలో ఐదారు తులాల బంగారము, పచ్చగానే బతుకుతున్న కుటుంబం అతడిది. అప్పుడప్పుడూ వర్షాభావ పరిస్థితులు ఏర్పడినప్పటికి, ఏదో ఒక ఏడు పంటలు పండి కుటుంబం నిలదొక్కుకొనేది. అయితే గత నాలుగైదు ఏళ్లుగా పరిస్థితులు మారిపోయినాయి. వరుసగా రెండేళ్లు వర్షం రాకపోవటంతో బావిలో నీళ్లు అడుగంటిపోయినాయి. అప్పుచేసి రెండు బోర్లు వేయించాడు. ఆ బోర్లు సంవత్సరం దాటకుండానే మొరాయించాయి. ఆరునెలల్లో అప్పులు మాత్రమే మిగిలాయి. ఈ సంవత్సరమైతే మరీ ఘోరం. గత యాభైఏళ్ళలో ఇంత కరువు ఎప్పుడూ రాలేదని, పాతతరం వాళ్ళు చెబుతున్నారు గంగన్నకు. రోజురోజుకూ తిండిగింజలను ఏపూటకాపూట సమకూర్చుకోవటమే దుర్భరమైపోయింది. ఇంట్లో తినేవాళ్ళు ఆరుగురున్నారు. ఒక్కరికి కూడా చేయటానికి పనిలేదు, గడ్డిలేక రెండు గిత్తల్ని, ఎనుగొద్దును అయినకాడికి అమ్మి, కొద్దిరోజులు బతుకు ఈడ్చినాడు. గంగన్నకు ఇప్పుడున్న ఒకే మార్గం ఊరు విడవటం. ఎక్కడికైనా వలసవెళ్ళి కూలీనాలీ చేసుకొని పెళ్ళాం పిల్లల్ని పోషించుకోవటం. గంగన్న ఏంచేయాలో పాలుపోక పక్కింటిలో ఉన్న వెంకటస్వామితో మాట్లాడినాడు.

వెంకటస్వామి ఆ ఊళ్ళోనే పెద్దరైతు. అతని ఇద్దరి కొడుకులూ పెద్ద ఉద్యోగాల్లో వున్నారు. పట్టణంలో వ్యాపారాలు, భవంతులు ఉన్నాయి. గంగన్న అతడిని కలిసి నువ్వే ఏదో ఒక దారి చూపి మా కుటుంబాన్ని గట్టున పడెయ్యాలి అని సిగ్గు విడిచి అడిగాడు. గంగన్న పరిస్థితి అతనికి తెలుసు. వెంకటస్వామి బాగా ఆలోచించి "నువ్వు ఏమీ అనుకోనంటే ఒక మార్గం చూపుతాను" అన్నాడు. గంగన్న ఏదైనా సరే చెప్పమన్నాడు. "మా బంధువు ఒకాయన కర్ణాటకలో బళ్ళారి దగ్గర కంపిలి కొట్టాలలో ఉన్నాడు. ఆయన పెద్ద రైతు. అతని దగ్గర సంవత్సరమంతా పని ఉంటుంది. మీరు నలుగురూ అక్కడికి వెళ్ళి కష్టపడితే రోజుకు నాలుగు వందలకు పైగా సంపాదించుకోవచ్చు" అని సలహా ఇచ్చినాడు.

గంగన్న మనసులో ఉన్నది కూడా ఇలాంటి మార్గమే. అంతే ఒక్కరోజు కూడా ఆగలేదు గంగన్న. వెంకటస్వామితోనే దారి ఖర్చులకు ఇప్పించుకొని, మరుసటిరోజు పొద్దున్నే ఎవరికి చెప్పకుండా, మూటాముల్లె సర్దుకొని కుటుంబంతో ఊరు వదిలి పెట్టినాడు. గతం అంతా గుర్తుకు వచ్చి కుమిలికుమిలి దుఃఖించినాడు గంగన్న. కనుకొలకుల నుండి చుక్కలు చుక్కలుగా కారిన కన్నీళ్ళు అతని గడ్డాన్ని తడిపివేసినాయి. ఆ జ్ఞాపకాలు చుట్టుముట్టి గంగన్న గుండె భారమైపోయింది. పక్కన కూచున్న నరసమ్మ అతడిని గమనిస్తూ ఉంది. అతని ఆలోచన ఏమిటో ఆమెకు అర్థమైంది. మనకు మాత్రమేనా ఈ గతి పట్టింది, ఎట్లాంటి రైతులు కూడా పనీపాటా కోసం ఊరు విడిచి పరాయి చోటికి

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

వెళ్ళిపోతా ఉండారు. కాలమెప్పుడూ ఇట్లాగే ఉంటుందా. రెండేళ్ళు మంచి శనక్కాయపంట పండల్లే గాని మన అప్పులు తీరేది ఎంత సేపు. మళ్ళీ వానలు రాకపోతాయా. మన ఊరి చెరువు నిండక పోతాదా. నువ్విట్లా యదారు పెట్టుకోవద్దు! పాండవుల్లాంటి వాళ్ళు పదమూడేళ్లు వనవాసం చేసినారంట. మనమనగా ఎంత? ఊరుకో...”అంటూ ఓదార్చింది నరసమ్మ. మరుసటి రోజు పొద్దున్నే రామప్పగారు పిల్వనంపితే నలుగురూ వెళ్ళి నిలబడినారు.

రామప్ప “చూడు గంగన్నా! నువ్వు మరీ సిగ్గుపడుతూ నా ముందు నిలబడొద్దు. నా మాదిరి నువ్వూ రైతువే, నీ సంగతంతా మా వెంకట స్వామి వివరంగా రాసినాడు. మీ ప్రాంత కరువు పరిస్థితులు ఇక్కడ అందరికీ తెలుసు. మీ ప్రాంతం నుండి వలసలు వచ్చిన వాళ్ళు ఈ చుట్టుపక్కల దండిగా ఉన్నారు. నువ్వేమీ సంకోచపడవద్దు. మీరంతా మీ సొంత ఇంటిలోమాదిరిగా ఇక్కడ ఉండిపోండి అని చెప్పినాడు. మీకు కావాల్సిన సంబరాలన్నీ అడిగి తీసుకోండి. ఇక్కడ కూడ మీరు రైతుల్లాగే బతకండి. మనందరిదీ రైతు వంశం. మనల్ని మనమే కాపాడుకోవాలి. మీరిక్కడున్నంత కాలము ఇక్కడి రేటుకంటే ఎక్కువగానే మీకు ఫలితం ఇస్తాను. మీ ప్రాంతంలో పరిస్థితులు చక్కబడగానే మీరు వెళ్ళవచ్చు...” అని చెప్పినాడు.

తెలతెలవారుతుండగా గంగన్న, నరసమ్మ నారాయణ, వెంకటలక్ష్మి పచ్చని వరిమళ్ళ గెనాల మీదుగా నడుస్తున్నారు... ఇక్కడి లాగా కనీసం ఒక్క ఎకరా భూమికైనా తమకు సాగునీరు వుంటే..అన్న ఆకాంక్ష వాళ్ళ మనసుల్లో సుడులు తిరుగుతోంది. ఆ ఎఱ్ఱటి పొలాలపై నీళ్ళెప్పుడు జాలువారుతాయా... ఇక్కడిలాగా అక్కడ కూడా పచ్చదనం ఎప్పుడు పరిమళిస్తుందా..! అన్న ఆశాంకురాలు వేగంగా మొలకలెత్తుతున్నాయి. కరువులో నడిచిన వాళ్ళ పాదాలు, మెత్తని పచ్చిక మీద ఒత్తిగిలినట్టు మృదువుగా సాగుతున్నాయి. మళ్ళీ తమ ఊరివేపు తమ పాదాలు పయనించాలని, వాళ్ళ మనసుల్లో అనంతమైన ఆశల సవ్వడులు ధ్వనిస్తూనే ఉన్నాయి.

వలస : బ్రతుకు తెరువు లేక ఉన్న ఊరి నుండి పని దొరికే ప్రాంతానికి వెళ్ళి, జీవనం సాగించడం.

AP SCERT

ఇవి చేయండి

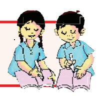

అవగాహన - ప్రతిస్పందన

అ) కింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పండి.

1. ఈ పాఠానికి “పయనం” అనేపేరు సరైనదేనా? ఎందుకో చెప్పండి.
2. ఈ కథలో మీకు బాగా నచ్చిన సంఘటనను గూర్చి మాట్లాడండి.

ఆ) కింది పేరా చదివి ప్రశ్నలు తయారు చేయండి.

ఒకే భాషకు చెందిన జనసమూహాల పదజాలం, ఉచ్చారణలలో మార్పు సంతరించుకుంటుంది. ఒక ప్రాంతంలో దైనందిన వ్యవహారంలో వాడే భాషను మాండలిక భాష అంటారు. తెలుగు భాషలో ప్రధానంగా మూడు మాండలికాలు ఉన్నాయి. 1. ఉత్తరాంధ్ర మాండలికం, 2. కోస్తాంధ్ర మాండలికం, 3. రాయలసీమ మాండలికం.

ఉత్తరాంధ్రలో శ్రీకాకుళం, విజయనగరం, విశాఖ జిల్లాలు ఉన్నాయి. కోస్తాంధ్రలో ఉభయ గోదావరి, కృష్ణ, గుంటూరు, ప్రకాశం, నెల్లూరు జిల్లాలు ఉన్నాయి. రాయలసీమలో చిత్తూరు, కడప, కర్నూలు, అనంతపురం జిల్లాలున్నాయి.

https://amaravathiteacher.com

ప్రశ్నలు:

1. ______________________________

2. ______________________________

3. ______________________________

4. ______________________________

ఇ) కింది గేయాన్ని చదివి, ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి.

కల్లాకపటం కానని వాడా!
లోకం పోకడ తెలియని వాడా!
నవధాన్యాలను గంపకెత్తుకొని
చద్ది అన్నమూ మూటగట్టుకొని
ముల్లుగర్రను చేత బట్టుకొని
ఇల్లాలును నీ వెంట బెట్టుకొని
ఎరువాకా సాగారో రన్నో చిన్నన్నా!
నీ కష్టమంతా తీరునురో రన్నో చిన్నన్నా!

– కొసరాజు రాఘవయ్య

ప్రశ్నలు :

1. కల్లాకపటం – అంటే అర్థం ఏమిటి ?

జ. ....

2. లోకం పోకడ అంటే ఏమిటి ?

జ. ....

3. ఈ గేయంలో ఉన్న ప్రాసపదాలు రాయండి.

జ. ....

4. కష్టమంతా ఎప్పుడు తీరుతుంది ?

జ. ....

https://amaravathiteacher.com

ఈ) ఈ కింది పేరాను చదివి, బహుళైచ్ఛిక ప్రశ్నలకు సమాధానాలు గుర్తించండి.

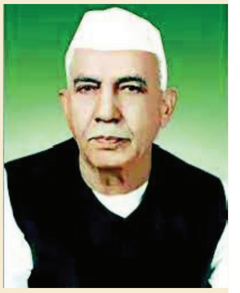

రైతుల కష్టాలను గమనించిన నాటి ప్రధాని 'చరణ్ సింగ్' ప్రయత్నాల వల్ల జమీందారీ చట్టం రద్దయి కౌలుదారీ చట్టం అమల్లోకి వచ్చింది. రైతులకు బ్యాంకులు రుణాలు అందించే విధానం వచ్చింది. రైతు బంధుగా పేరు తెచ్చుకున్న 'చరణ్ సింగ్' జన్మదినమైన డిసెంబర్ 23ను జాతీయ రైతు దినోత్సవంగా జరుపుకుంటారు. మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కూడా రైతులకు పంటల పెట్టుబడి కోసం వడ్డీ లేని ఋణాలు అందిస్తోంది. ఎరువులు, క్రిమిసంహారక మందులు, వ్యవసాయ పనిముట్లు మొదలగు వాటి కొనుగోలుకు రాయితీలు ఇస్తోంది. రైతు బాగుంటేనే దేశం బాగుంటుంది. ఎందుకంటే రైతు దేశానికి వెన్నెముక. దేశాన్ని రక్షించే జవాన్‌కు, పంటలు పండించే రైతన్నకు గల ప్రాధాన్యాన్ని గుర్తించిన లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి **"జై జవాన్ జై కిసాన్"** అని నినదించారు.

ప్రశ్నలు

1. రైతుల దినోత్సవం ఎప్పుడు జరుపుకుంటారు? ( )
   ఎ) డిసెంబర్ 23 బి) జనవరి 6 సి) ఫిబ్రవరి 5 డి) నవంబర్ 7
2. రైతుబంధు ఎవరు? ( )
   ఎ) గాంధీజీ బి) నెహ్రూ సి) చరణ్ సింగ్ డి) ఆచార్య రంగా
3. దేశానికి వెన్నెముక అని నీవు ఎవరిని గుర్తిస్తావు? ( )
   ఎ) రైతు బి) రాజు సి) వ్యాపారి డి) ఉపాధ్యాయుడు
4. 'జై జవాన్ జై కిసాన్' అని నినదించినది ఎవరు? ( )
   ఎ) నెహ్రూ బి) ఇందిరా గాంధీ
   సి) లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి డి) చరణ్ సింగ్

వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

అ) కింది ప్రశ్నలకు నాలుగు వాక్యాలలో సమాధానం రాయండి.

1. పయనం పాఠ్యభాగ ఉద్దేశం రాయండి.
2. సింగమనేని నారాయణ గారి గూర్చి రాయండి.
3. పాఠం చదివి, కింది మాటలు ఎవరు ఎవరితో అన్నారో రాయండి.

   అ) ఎంత బాగుందో అంది వెంకటలక్ష్మి, చుట్టూ ఉన్న పొలాలను చూసి.

   అ) కడుపు చించుకుంటే కరువు కాళ్ళమీద పడుద్ది.

ఆ) కింది ప్రశ్నలకు ఎనిమిది వాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. పయనం కథను మీ సొంత మాటల్లో రాయండి.
2. వ్యవసాయ కూలీలు ఎందుకు వలస వెళతారు?

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

3. అతివృష్టి/అనావృష్టి పరిస్థితులు అధిగమించటానికి సహాయం కోరుతూ మీ మండల అభివృద్ధి అధికారికి లేఖ రాయండి.

4. కష్టాల్లో ఉన్నవారికి సహాయం చేసే వ్యక్తుల గురించి ప్రశంసిస్తూ రాయండి.

భాషాంశాలు

i. పదజాలం

అ) కింది పదాలను చదివి వాటి అర్థాలను పట్టికలో గుర్తించి రాయండి. వాటితో సొంత వాక్యాలు రాయండి.

పదాలు : ఆకాంక్ష

1. నిర్జీవం
2. పరిమళం
3. అంకురం
4. దు:ఖము
5. వర్షాలు

గు	డి	సె	బా	లా
ప్రా	సు	వె	ధ	వు
ణం	వా	న	లు	కో
లే	స	లో	కం	రి
ని	న	మొ	ల	క

AP SCERT

ఉదా : ఆకాంక్ష – కోరిక. వాక్యం: తల్లిదండ్రుల కోరికను పిల్లలు నెరవేర్చాలి.

1. ______________ ____
2. ______________ ____
3. ______________ ____
4. ______________ ____

ఆ) కింది వాక్యాలు చదవండి. వాటిలోని మాటలను మీ ప్రాంతంలో ఎలా మాట్లాడతారో అలాగే వాక్యాలను తిరిగి రాయండి.

1. ఇంత దూరం నమ్ముకొని వస్తావుండామే! ఇక్కడ పరిస్థితులెట్లా వుండాయో! ఏమో!

____

2. మీకేం భయం లేదు! పనిచేసే పురుసత్తు ఉండల్ల గాని, ఏదో ఒక ఆదరువు చూపిత్తాడు మా రామప్ప పొండి, రామప్ప ఇంటికాడే ఉండాడు.

____

____

https://amaravathiteacher.com

ఇ) కింది వాక్యాలలోని గీత గీసిన వికృతి పదాలకు ప్రకృతులను రాయండి.

1. ఆకసంలో హరివిల్లును చూసి పిల్లలు అచ్చెరువొందారు.

జ. ...., ...

2. ఆగస్టు నెలలో వరుసములు మెండుగా కురుస్తాయి.

జ. ...., ...

3. బతుకు పయనం మధురమైనది.

జ. ...., ...

ఈ) 'ఉండి పొండి' అనే పదములో రెండు పదాలున్నాయి. ఉండి అనే పదానికి ఇక్కడ ఉండు అని అర్థం. పొండి అనే పదానికి వెళ్ళండి అని అర్థం. వేరు వేరు అర్థాలు వస్తున్నాయి. కానీ ఈ రెండు పదాలు కలిస్తే అర్థం 'ఇక్కడే ఉండండి' అని అర్థం వస్తోంది.

ఇలాంటి పదాలు ఇంకా పాఠంలో ఉన్నాయి. వాటిని గుర్తించండి. మొదటి పదానికి రెండవ పదానికి అర్థం తెలుసుకోండి. రెండు కలిపితే ఏ అర్థం వస్తుందో రాయండి. ఇలాంటివి మరికొన్ని రాయండి.

1. కాని ____________
   కాలం ____________
   కాని కాలం ____________

2. గుండె ____________
   భారం ____________
   గుండె భారం ____________

3. నోళ్ళు ____________
   నొక్కుకొను ____________
   నోళ్ళు నొక్కుకొను ____________

4. ఊపిరి ____________
   పీల్చుకొను ____________
   ఊపిరిపీల్చుకొను ____________

5. అడుగంటి ____________
   పోవు ____________
   అడుగంటిపోవు ____________

6. అడుగు ____________
   పెట్టు ____________
   అడుగుపెట్టు ____________

విశేష అంశాలు : గెనాలు :

వరి పొలాల్లో లేదా ఇతర వ్యవసాయ భూముల్లో నీటిని నిలపడానికి లేదా పొలం హద్దులను గుర్తించడానికి వేసే హద్దును గనెం/గెనెం/గట్లు అంటారు. ఈ గట్ల మీద రైతు నడుస్తాడు.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

ఆ) కింది పదాలు రాయలసీమ మాండలికంలో ఉన్నాయి. ఈ పదాలు కోస్తాంధ్ర, ఉత్తరాంధ్ర మాండలికాల్లో ఏయే రూపాలలో ఉంటాయో తెలుసుకొని రాయండి.

వ.నెం.	రాయలసీమ	కోస్తాంధ్ర	ఉత్తరాంధ్ర
1.	పురసత్తు	....	....
2.	కుదుమట్టసం	....	....
3.	యదారు	....	....
4.	సంబడం	....	....
5.	గెనాలు	....	....

ii. వ్యాకరణాంశాలు

మనం గత పాఠాలలో 'సామాన్య వాక్యం' గురించి నేర్చుకున్నాం.

ఈ పాఠంలో, మనం చిన్న చిన్న వాక్యాలను కలిపి, పెద్ద వాక్యాలుగా (సంశ్లిష్ట వాక్యాలుగా) ఎలా మార్చాలో నేర్చుకుందాం.

విభాగం 1: క్రియల్లో తేడా గమనిద్దాం! సమాపక క్రియలు.

ఈ క్రింది వాక్యాలను గమనించండి:

జత 1:

1. "సింగారయ్య పొలానికి వెళ్ళాడు." (వాక్యార్థం పూర్తయింది)
2. "సింగారయ్య పొలానికి వెళ్ళి..." (వాక్యార్థం పూర్తి కాలేదు. తర్వాత ఏదో జరిగింది)

జత 2:

1. "రైతు పాట పాడుతున్నాడు." (పని జరుగుతోంది. వాక్యార్థం పూర్తయింది.)
2. "రైతు పాట పాడుతూ..." (పని జరుగుతోంది, కానీ వాక్యార్థం పూర్తి కాలేదు.)

విశ్లేషణ :

రెండు జతలలోని మొదటి వాక్యాలలోని క్రియలు (వెళ్ళాడు, పాడుతున్నాడు) వాక్యార్థాన్ని పూర్తి చేశాయి. వీటిని "సమాపక క్రియలు" అంటారు.

రెండవ వాక్యాలలోని క్రియలు (వెళ్ళి, పాడుతూ) వాక్యార్థాన్ని పూర్తి చేయలేదు. "తర్వాత ఏం జరిగింది?" అని ఎదురుచూసేలా చేశాయి. వీటిని "అసమాపక క్రియలు" అంటారు.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

విభాగం 2: అసమాపక క్రియలు

తెలుగులో సంశ్లిష్ట వాక్యాలను రూపొందించేటప్పుడు ప్రధానంగా ఈ అసమాపక క్రియలను వాడతాం.

1. క్త్వార్థకం (భూతకాల అసమాపక క్రియ)

   వివరణ : వాక్యంలో **ప్రధాన క్రియ కన్నా ముందు జరిగిన పనిని సూచిస్తుంది.**

   క్రియ చివర ఇ ప్రత్యయం చేరుతుంది.

   ఉదా : వెళ్ళి, వచ్చి, చూసి, చేసి.

   వాక్యం : "మేము స్నానం చేసి, భోజనం చేశాము."

2. చేదర్థకం

   వివరణ : **జరిగినప్పుడు అనే అర్థాన్నిచ్చే అసమాపక క్రియను చేదర్థకం** అంటారు. సాధారణంగా ఇది **కార్యకారణ** సంబంధాన్ని సూచిస్తుంది.

   క్రియకు **తే/టే** ప్రత్యయం చేరుతుంది.

   ఉదా : వెళ్**తే**, వస్**తే**, చూస్**తే**, పెడి**తే**.

   వాక్యం : "వాడు బాగా ఆడి**తే** గెలుస్తాడు."

3. శత్రర్థకం (వర్తమానకాల అసమాపక క్రియ)

   వివరణ : **పని జరుగుతున్నది కాని పూర్తి కాలేదన్న అర్థాన్నిస్తుంది.**

   క్రియ చివర **తూ/టూ** ప్రత్యయం చేరుతుంది.

   ఉదా : వెళ్**తూ**, వస్**తూ**, చూస్**తూ**, విం**టూ**

   వాక్యం : "ఆ కొండచివరి నుంచి చూస్**తూ** ..."

4. అప్యర్థకం

   వివరణ : **అయినప్పటికీ అనే అర్థంలో వాడబడే అసమాపక క్రియను అప్యర్థకం** అంటారు.

   గుర్తు : క్రియ చివర **ఇనా** ప్రత్యయం చేరుతుంది.

   ఉదా : వెళ్ళి**నా**, వచ్చి**నా**, చూసి**నా**.

   వాక్యం : "వర్షం కురిసి**నా**, ఎండ కాస్తోంది!"(ఆశ్చర్యం)

   ప్రభుత్వం పన్నులు తగ్గిం**చినా** వస్తువుల ధరలు తగ్గలేదు. (వ్యతిరేకం)

5. తుమున్నర్థకం

   వివరణ : ఒక **పని చేయడానికి** అనే ఉద్దేశ్యాన్ని చెప్పడానికి వాడతాం.

   గుర్తు : చివర **అ / అన్ / దానికి** ప్రత్యయం చేరుతుంది.

   ఉదా : తిన (తినడానికి), చూడ (చూడడానికి), వెళ్ళ.

   వాక్యం : "మేము గుడిని చూడ (చూడడానికి) వెళ్ళాము."

6. ఆనంతర్యార్థకం

   వివరణ : ఒక పని **జరిగిన వెంటనే మరో పని** జరిగిందని చెప్పడానికి వాడతాం.

   గుర్తు : చివర **గానే** ప్రత్యయం వస్తుంది.

   ఉదా : రాగానే, చూడగానే, తినగా**నే**.

   వాక్యం : "మేము స్టేషన్ చేరగా**నే**, వర్షం కురిసింది."

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

విభాగం 3 : సంశ్లిష్ట వాక్యం

ఇప్పుడు ఈ అసమాపక క్రియలను ఉపయోగించి, మనం రెండు సామాన్య వాక్యాలను ఎలా కలుపుతామో చూడండి.

ఉదాహరణ:

వాక్యం 1 : రాముడు బడికి వెళ్ళాడు.

వాక్యం 2: రాముడు పాఠం చదివాడు.

సంశ్లిష్ట వాక్యం: రాముడు బడికి వెళ్ళి (క్త్వార్థకం), పాఠం చదివాడు.

నిర్వచనం :

"వాక్యంలో ఒకటి గాని అంత కంటే ఎక్కువ అసమాపక క్రియలు ఉండి, ఒకే ఒక్క సమాపక క్రియ కలిగిన వాక్యాలను సంశ్లిష్ట వాక్యాలు అంటారు."

విభాగం 4 : వ్యాకరణ అభ్యాసాలు

అభ్యాసం 1 : క్రియలను గుర్తించండి

కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన క్రియ ఏ రకమో **(క్త్వార్థక, శత్రర్థక, చేదర్థక, అప్యర్థక, ఆనంతర్యార్థకం)** గుర్తించండి.

1. "మేము కాలకృత్యాలు తీర్చుకొని, కాఫీలు తాగాము." (.........................)
2. "గంగానది భవనాలను ఒరసుకుంటూ పారుతుంది." (.........................)
3. "బాగా చదివితే మార్కులు వస్తాయి." (.........................)
4. "శుభవార్త వినగానే మా నాన్న సంతోషించాడు." (.........................)
5. "ఆటంకం కలిగించినా మా మనసు ఆనందంతో నిండింది." (.........................)

అభ్యాసం 2 : వాక్యాలను కలపండి (సంశ్లిష్ట)

కింది రెండు సామాన్య వాక్యాలను కలిపి ఒక సంశ్లిష్ట వాక్యంగా రాయండి.

1. సామాన్య : రామయ్య బస్సు ఎక్కాడు. రామయ్య పట్నం వెళ్ళాడు.
   సంశ్లిష్ట : ....
2. సామాన్య : రైలు కూత వేసింది. రైలు కదిలింది.
   సంశ్లిష్ట : ....
3. సామాన్య : ఎండలు కాస్తాయి. చెరువులు ఎండిపోతాయి.
   సంశ్లిష్ట : ....

అభ్యాసం 3: సమాసాలు గుర్తించండి

సమాస పదం	విగ్రహ వాక్యం	సమాసం పేరు
ఉదా: కళాభిజ్ఞులు	కళల యందు అభిజ్ఞులు	సప్తమీ తత్పురుష సమాసం
1. గుబురుచెట్లు	....	....
2. ఆరుమైళ్లు	....	....
3. ధర్మోపదేశం	....	....
4. పెద్ద వాసం	....	....
5. సాగుభూమి	....	....
6. వనవాసం	....	....
7. ఆశాంకురాలు	....	....
8. బట్టలమూట	....	....

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అభ్యాసం 4 సంధులను గుర్తించండి

1. అర్థమైంది .... + ... = ...
2. సంవత్సరమంతా .... + ... = ...
3. కాలమెప్పుడు .... + ... = ...
4. భూమికైనా .... + ... = ...
5. పయనించాలని .... + ... = ...

ప్రాజెక్టు పని

H **రైతుల శ్రమను తెలిపే గేయాలు సేకరించి, నేర్చుకుని ప్రదర్శించండి.**

పాఠాంత పద్యం

చ: జలరుహనాభ! రైతు, పశుసంపద దేశ సుభిక్షమయ్య, మే
మలరెడి పాడిపంటలకు హాలికులంత శ్రమించిరయ్య, దు
ర్బలులను బ్రోచుకర్షకులు భారతలక్ష్మికి ప్రాణమయ్య,యా
కలియుగరైతులయ్య, త్రిజగన్నుతపావనులయ్య, మాధవా!

బాలకవి – వేంకట రమణాచార్యులు

భావం : ఓ మాధవా! పద్మము నాభియందు కలిగినవాడా! రైతులు మన దేశానికి పాడిపంటలను ఇవ్వడానికి ఎంత శ్రమిస్తున్నారో కదా! రైతు, పశువుల వల్లనే దేశం సుభిక్షమవుతుంది. బలహీనులైన వారిని పోషించే కృషీవలురు భారతదేశ సుసంపన్నతకు ప్రాణం వంటివారు. వారు మూడులోకాల వారిచే స్తుతింపబడుతున్న పవిత్రమూర్తులు.

సూక్తి – పని అనేది మానవుని విచారాన్ని పోగొడుతుంది – సిసిరో

ఈ పాఠంలో నేర్చుకున్నవి

1. నాకు నచ్చిన అంశం ....
2. నేను గ్రహించిన విలువ ....
3. సృజనాత్మక రచన ....
4. భాషాంశాలు ....

https://amaravathiteacher.com

AP SCERT

మే 14వ తేదీని ప్రపంచ వలస దినోత్సవంగా జరుపుకొంటాం

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు :

1) కరువు వచ్చినప్పుడు ప్రజలు పడే కష్టాలను విద్యార్థులకు వివరించండి.

2) రైతులు ఆత్మగౌరవంతో జీవించే విధానాన్ని తెలియజేయండి.

3) కరోన సమయంలో వలస జీవుల కష్టాలను వర్ణించే రచనలు సేకరించి చదివించండి.

మేటి పద్యాలు

అక్షర విన్యాసం

నీ నామ మననమును నే
మానను నా మనమున – నను మానమ్మన్నే ?
నీ నామమె నా నామము
నా నీమము మామమామ నమ్మము మనుమన్. (ద్వ్యక్షర పద్యం)

*****

మౌని యను నియమ మయమున
నేననయము నియమమూని నిన్నెన్నన్నన్
మానుము నీ యనుమానము
నేనౌ నీనమ్మిన యమినిన్ నను మను మీ. (త్ర్యక్షర పద్యం)

*****

కమలాకర కమలాకర
కమలాకర కమలకమల కమలాకారా !
కమలాకర కమలాకర
కమలాకరమైన కొలనుగని రాసుదతన్. (చతురక్షర పద్యం)

పద్యాత్మక పొడుపు కథ

అంచిత చతుర్థ జాతుడు
పంచమ మార్గమున నేగి ప్రథమ తనూజన్
గాంచి తృతీయం బక్కడ
నుంచి ద్వితీయంబుదాటి యొప్పుగవచ్చెన్. (భూమి, నీరు,అగ్ని, వాయువు, ఆకాశాలు)

AP SCERT
https://amaravathiteacher.com

పాఠాంత అంశము

నిశ్శబ్దంగా నిలిచిననేల

కోనపల్లె గ్రామంలో దేవయ్య నివసించేవాడు. రైతు అని చెప్పుకోవడానికి పంటలు అవసరం లేదు భూమితో బంధం ఉంటే చాలు అనుకునే మనిషి అతడు. భార్య లక్ష్మమ్మ. కొడుకు మాధవ, కోడలు గౌరి, మాటలు ఇంకా రాని చిన్న శిశువు ఇవే అతని ప్రపంచం.

మొదట్లో దేవయ్య పొలాల్లో పంటలు పండేవి. ఆ తర్వాత వర్షాలు మెల్లగా మాయమయ్యాయి. బావి ఎండిపోయింది. నేల బీడుగా మారింది. పశువులు అమ్ముకున్నారు. చివరికి భూమి ఉన్నా, రైతు చేతుల్లో ఏమీ మిగల్లేదు. మాధవ ఒక రోజు తండ్రితో ఇలా అన్నాడు. "నాన్నా, ఈ భూమి మనకి ఏమిచ్చింది?' దేవయ్య సమాధానం చెప్పలేదు. భూమిని చూస్తూ నిలబడ్డాడు. నేల మాట్లాడదని అతనికి తెలుసు. కానీ మనిషి అడిగే ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పలేనప్పుడు, మౌనం కూడా ఒక సమాధానమే.

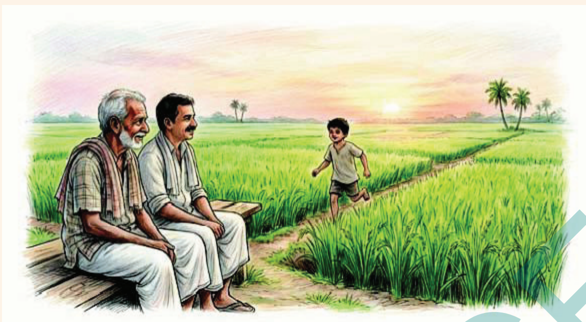

ఆ రాత్రి లక్ష్మమ్మ అన్నం వండుతూ ఇలా అన్నది. "మన చేతులు ఖాళీ అయ్యాయి కానీ, మనసు ఖాళీ కాలేదు. అదే మనకు మిగిలిన సంపద." మరుసటి రోజు దేవయ్య పొలానికి వెళ్లాడు. ఎండిన చేలలో నడుస్తూ, మట్టిని చేతిలో తీసుకున్నాడు. అది చల్లగా లేదు. తడిగా లేదు. అయినా అది మట్టి. 'ఇది చచ్చిపోలేదు. నేను అనుకున్నానంతే.' అనిపించింది.

అతడు పంట గురించి ఆలోచించడం మానేశాడు. బతకడం గురించి ఆలోచించాడు. నేలని జయించాలనే ఆలోచన వదిలి, నేలతో కలిసి నిలబడాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. తక్కువ నీటితో బతికే మొక్కలు నాటాడు. పెద్ద ఆశలుకాదు చిన్న నమ్మకాలు. గ్రామం అంతా నవ్వింది. "ఇప్పుడు పంటలు కాదు, తత్వాలు పండిస్తున్నాడు" అన్నారు. కానీ దేవయ్యకి తెలుసు ఆశ లేకుండా పండిన పంటలు కూడా చివరికి బీడే అవుతాయి.

కాలం గడిచింది. పచ్చని పంట రాలేదు. కానీ ఆ నేల మీద ఆకలి నిలబడలేదు. కుటుంబం చెదరలేదు. మాధవ ఊరు వదలలేదు. చిన్న శిశువు నేల మీద నడవడం నేర్చుకుంది. ఒక సాయంత్రం మాధవ మెల్లగా అన్నాడు"నాన్నా, మనం ఓడిపోలేదనిపిస్తోంది." దేవయ్య నవ్వలేదు. భూమిని చూశాడు. "ఓటమి అనేది పంట లేకపోవడం కాదు నాయనా – ఆశ లేకపోవడమే." నిశ్శబ్దంగా నిలిచిన ఆ నేల, అతని మాటకి అంగీకరించినట్టుగా ఉంది.

జీవితం అంటే గెలుపు – ఓటముల లెక్క కాదు, ధైర్యంగా నిలబడడం. ఆశను వదిలిన రోజే మనిషి ఓడిపోతాడు. భూమి మనల్ని పోషించకపోయినా, బతకడం ఎలాగో మనకు నేర్పుతుంది.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

7

చైతన్యమూర్తులు

D7P7C8

ఆంధ్రరాష్ట్ర అభివృద్ధికి ఎందరో మహనీయులు కృషి చేశారు. వీరి సామాజిక రంగాలు వేరైనప్పటికీ వీరు చేసిన సేవలు ఎన్నటికీ మర్చిపోలేనివి. వారిలో కొందరిని గురించి తెలుసుకుందాం.

సంఘసంస్కర్త వీరబ్రహ్మం

వీరబ్రహ్మంగారు ప్రకృతాంబ, పరిపూర్ణయ్య దంపతులకు (1608-క్రీ.శ) లో ప్రభవించారు. సమకాలీన సమాజంలోని సాంఘిక, మత దురాచారాలను, మూఢ విశ్వాసాలను ఖండించి, సరికొత్త తత్త్వాన్ని ప్రబోధించారు. ఆయన ప్రబోధాల ఫలితం వల్ల హిందూ మహమ్మదీయ మతస్థులలో సహనం, సమన్వయం మౌలిక సూత్రాలయ్యాయి.

బనగానపల్లెలో గరిమిరెడ్డి అచ్చమ్మ గారింట్లో పశువులు కాయటానికి 'వీరంబొట్లయ్య' వీరబ్రహ్మం గోపాలకుడుగా చేరారు. తాను మేపుతున్న పశువుల చుట్టూ ఒక గీత గీయగా క్రూరజంతువులు లోపలకు వచ్చేవికావు. గిరి లోపలి పశువులు బయటకు వెళ్ళేవికావు. ఆసమయంలో తాను 'రవ్వలకొండ'లో గుహలో కూర్చుని తాళపత్రాలపైన కాలజ్ఞాన తత్త్వాలు రాసుకునేవారు. ఒకనాడు అచ్చమ్మ రహస్యంగా అడవికి వెళ్ళి ఆయన మహిమలు చూసి, తెలుసుకొని శరణువేడి అతనికి శిష్యురాలైంది. అప్పటినుండి 'వీరం బొట్లయ్య' 'వీరయ్య'గా మారారు.

పెద్దకామెర్ల గ్రామ నివాసి శివకోటయ్య కుమార్తె 'గోవిందమ్మ'ను వివాహం చేసుకున్నారు. ఆ దంపతులకు సిద్ధలింగయ్య, గోవిందయ్య, పోతులూరయ్య, శివరామయ్య, ఓంకారమయ్య అనే ఐదుగురు కుమారులు, వీరనారాయణమ్మ అనే కుమార్తె కలిగారు. కర్మానుష్ఠానం చేస్తూనే కర్మసన్న్యాసిగా ఉన్న రాజయోగి వీరబ్రహ్మం.

కాలజ్ఞానం, ద్విపదకాలజ్ఞానం, సౌజన్య పత్రికలు, జీవైక్యబోధ, సిద్ధగురుబోధ, కాళీమకుటంతో వీరకాళికాంబా శతకం, కాళికాంబా సప్తశతి, గోవిందమ్మ వాక్యాలు అనేవి వీరబ్రహ్మంగారి రచనలు. వీరబ్రహ్మం తెలుగుకవులలో విశిష్టమైన కవి. ఆయన కవిత్వం సామాజిక మార్పుకోరే వారంతా అధ్యయనం చేయాలి. ఎందుకంటే వీరబ్రహ్మం కులాలకు, సమూహాలకు, స్థలాలకు, ఆశ్రమాలకు పరిమితం కాకుండా అప్పటి సమాజంలోని రుగ్మతలను రూపుమాపడానికి కవిత్వం ద్వారా ప్రజలను చైతన్యపరిచారు. అంతేకాక ఆనాటి సాంఘిక, ఆధ్యాత్మిక రంగాలలో ఆధిపత్యాన్ని ధ్వంసం చేసి, తనచుట్టూ అల్లిన మౌఢ్యాన్ని ప్రవచనాలతో కడిగి పారేశారు. సంప్రదాయంలో ఉంటూనే సంప్రదాయంపై తిరుగుబాటు చేసిన వ్యూహకర్తగా వీరబ్రహ్మాన్ని గుర్తించవచ్చును.

వీరబ్రహ్మంగారు స్త్రీలను గౌరవించమన్నారు. కులాలన్నీ సమానమన్నారు. సోమరితనం వద్దన్నారు. శ్రమను,

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

శ్రామికులను గౌరవించమన్నారు. మోసం, దగా, కుట్రలు వద్దన్నారు. చిల్లరరాళ్ళకు మొక్కొద్దన్నారు. అన్నింటికీ దేహమే మూలమన్నారు. గురుశిష్యుల సంబంధాన్ని గూర్చి చెప్తూ జ్ఞానం ఒకరి సొత్తు కాదని, దానికి కుల, మత, లింగ వివక్షతలుండకూడదని చాటారు. సిద్దయ్య, కక్కయ, అన్నాజయ్య, ఆనంద భైరవ యోగి, రెడ్డప్పస్వామి మొదలైన వారిని శిష్యులుగా గ్రహించి కుల, మత, వర్ణ, వర్గ రహిత సమాజానికి బీజం వేశారు.

వీరబ్రహ్మంగారు స్త్రీ పురుషులిద్దరూ సమానమని చెప్పి లింగవివక్ష వలదన్నారు. కర్మ సిద్ధాంతాన్ని వదిలి, ప్రతివ్యక్తి తనను తాను తెలుసుకుని పేరు, ప్రతిష్ఠల కోసం ప్రాకులాడకుండా వ్యక్తిత్వాన్ని పెంపొందించుకుంటూ బ్రతకమన్నారు. పరపీడన, కులమౌఢ్యంతో మనిషిని పశువుగా మారొద్దన్నారు. సంపద ఒకచోట కుప్పపోసి నిరుపయోగం చెయ్యొద్దని, ఉన్నదానిలో కొంత దానం చెయ్యాలని చెప్పిన సామ్యవాది వీరబ్రహ్మం. అస్పృశ్యత అమానుషమని, చదువుల వల్ల వినయం పెరగాలని ప్రబోధించారు. ఏ సాంఘికాంశానికైనా మూలాన్ని గ్రహించి, ఎవరైనా దౌర్జన్యకరంగా మాట్లాడితే మౌనమే సమాధానమన్న అహింసావాది వీరబ్రహ్మం.

నీతి, ప్రేమ బోధించని చదువులు, జ్ఞానం వ్యర్థమని, మనసులో దీపం పెట్టే అర్థవంతమైన చదువులు చదవాలని చెప్పిన సమతావాది వీరబ్రహ్మం.

అన్ని మతాలలో మంచిని సమన్వయం చేసుకొని, పరస్పర సహకారంతో మెలిగే సంఘాన్ని నిర్మింపచేసుకోమన్న మహనీయుడు వీరబ్రహ్మం. తీర్థాలన్నీ శరీరంలోనే ఉన్నాయని, మనుషులందరూ కలిసిమెలిసి జీవించే నూతన సమాజం ఏర్పడాలని కాంక్షించిన సామ్యవాది, మానవతావాది వీరబ్రహ్మం.

జానపద బ్రహ్మ
నేదునూరి గంగాధరం

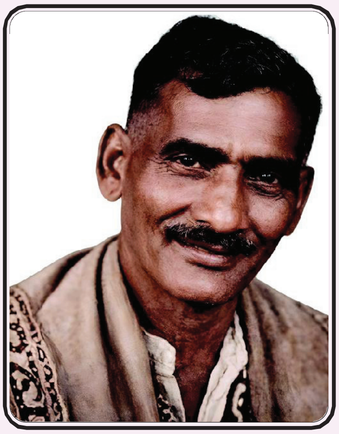

"నేదునూరి గంగాధరం - పథమంతా జానపదం, తెలుగు వాఙ్మయపు వెలుగు తెలిపినట్టి దిట్టలలో, చూడంగా గంగాధరం - మేరువురా గంగాధరం" అన్న **వానపల్లి నూకరాజు**గారి మాటలు అక్షరసత్యాలు. జనం నోట్లో నానుతూ వారి నుంచి వచ్చేదే జానపదం. చాల కాలం వరకు దీనిని ఒక సాహిత్య ప్రక్రియగా ఎవరూ గుర్తించలేదు. జానపద సాహిత్యం గొప్పదనాన్ని తెలుసుకొని కనుమరుగు కాకుండా ముందు తరాలకు అందించాలని భావించారు గంగాధరం. ఆ సంకల్పంతో ముందుకు సాగి ఇరవై ఎనిమిది ఏళ్లు శ్రమించి ఎన్నో రచనలు సేకరించారు. తాను స్వీయ రచనలు చేసారు. జానపద సాహిత్య సేకరణ కోసం తను సంపాదించిందంతా ధారబోసిన జానపద సాహిత్యజ్యోతి. జానపదవాఙ్మయ భిక్షువు. "శ్రీ నేదునూరి గంగాధరం". జానపద సాహిత్య సేకరణలో పతి అడుగుజాడల్లో నడుస్తూ తనదగ్గరున్న బంగారాన్ని, విలువైన చీరలను కూడా తృణప్రాయంగా ఇచ్చేసిన మహాసాధ్వి గంగాధరం సహధర్మచారిణి గంగమాంబ. నేదునూరి గంగాధరంగారు 1904 జూలై 4వ తేదీన రాజమండ్రికి మూడు మైళ్ళ

https://amaravathiteacher.com

దూరంలో ఉన్న కొంతమూరులో జన్మించారు. 1930లో ఎలిమెంటరీ స్కూలు టీచరుగా రాజమండ్రికి వచ్చి తన సాహిత్య కృషిని కొనసాగించారు. ఈయన అనేక నాటకాలను, పద్యకవితలను రచించారు. ఈ సమయంలోనే జానపదుల గుండెలో నుండి వెలువడిన జానపద సాహిత్యాన్ని వెలికితీసే ప్రయత్నం మొదలయింది.

ఆంధ్రజాతి ప్రాచీనత, సంస్కృతి, భాష, సాహితీవైభవము మన జానపదవాఙ్మయంలో కన్పిస్తాయి. వీరి అముద్రిత గ్రంథాలలో పదాలు-పదకథలు, గేయాలు, సంవాదాలు, హాస్యపాటలు, లాలిపాటలు, చెక్కభజనలు, పాటలు,జానపద చాటువులు, కథలు-గాథలు, సామెతలు, పిల్లల ఆటపాటలు, మాండలిక పదకోశము, సాంప్రదాయక విజ్ఞానం, పారిభాషిక పదాలు, జీవద్భాషానిఘంటువు, స్త్రీల వేడుకపాటలు, పేరంటాళ్ళ కథలు, కుశల విద్యలు, కులయాచకులు, ఔషధము-వస్తుగుణ వివరణ మొదలైనవి ఎన్నో ఉన్నాయి.

నేదునూరి గంగాధరం గారు తనకున్న ఆరు ఎకరాల భూమి, తుదకు తన భార్య మెడలోని పుస్తెలు కూడా అమ్మి జానపద వాఙ్మయాన్ని సేకరించారు. జానపద సాహిత్యం కోసం ఆయన ఉపాధ్యాయుడిగా ఉద్యోగం చేస్తూనే సెలవుల్లో కాలినడకన ఊరూరు తిరిగేవారు. జనాన్ని చైతన్యపరిచి, తనకు కావలసిన సమాచారాన్ని వారినుండి సేకరించేవారు. ఆంధ్రదేశంలోని పాతపాటలు సేకరించడంలో విశేష కృషిచేశారు. తెలుగు సాహిత్య ప్రియులు ఆయన రుణం తీర్చుకోలేనిది. మన దేశంలో జానపద సాహిత్యానికి సంబంధించిన రెండే గ్రంథాలయాలున్నాయి, వాటిలో ఒకటి పంజాబ్ రాష్ట్రంలో దేవేంద్ర సత్యార్థిగారిది. మరొకటి తూర్పుగోదావరి జిల్లా రాజమహేంద్రవరంలోని నేదునూరి గ్రంథాలయం. ఇంత విశిష్టత ఉన్న గ్రంథాలయం మన రాష్ట్రంలో ఉండడం మనకు గర్వకారణం.

సుమారు 40 ఏండ్ల నిర్విరామ కృషి, శ్రమతో గంగాధరంగారు భద్రపరచిన సాహిత్యంలో కొన్ని వెలుగు చూశాయి. వాటిలో వ్యవసాయ సామెతలు, జానపద వ్యాసాలు, పసిడిపలుకులు, మిన్నేరు, మున్నేరు, ఆటలు, పాటలు, స్త్రీల వ్రతకథలు, మంగళహారతులు వంటి సంకలన గ్రంథాలు, పండుగలు పరమార్థాలు వంటి విమర్శనాత్మక గ్రంథాలు ముద్రితమయ్యాయి.

తాను సేకరించిన జానపద గేయాలు, పాటలు ఏఏ ప్రాంతాలలో ఏ విధంగా ప్రచారంలో ఉన్నాయో కూడా వివరించారు. బుడబుక్కలవారు, కొమ్మదాసరివాళ్ళు, ఎరుకలవాళ్ళకు సంబంధించిన పాటలను సేకరించి, వారి ఆచారవ్యవహారాలను చక్కగా వివరించారు. ఇవి జానపద పరిశోధకులకు మార్గదర్శకాలుగా ఉన్నాయి.

గంగాధరంగారు తన జీవిత సర్వస్వాన్ని జానపదవాఙ్మయ సముద్ధరణకు ధారబోసి 1970 మార్చి 11వ తేదీన పరమపదించారు.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

మేటి చిత్రకారుడు
వడ్డాది పాపయ్య

"ఇటు సున్నా, అటు సున్నా, మధ్య నేనున్నా!
నిలువు గీతగా ఒకటిగా నిలుచున్నా!
ఇటు రజో వలయం, అటు తమో నిలయం !
సత్త్వమై సత్యమై నిలుచున్నా!
గతం సున్నా, భవిష్యం సున్నా!
వర్తమానమై నిలుచున్నా!" అని తనను గురించి తాను చెప్పుకున్న చిత్రకారుడు వడ్డాదిపాపయ్య. తెల్లని ఖద్దరు పంచె, అదే రంగు లాల్చీ, ఆడంబరం లేని సామాన్యుడు, చిత్రకళారంగంలో అసామాన్యుడు. వడ్డాది పాపయ్య కళాదృష్టి అద్భుతసృష్టి. వీరు అందమైన, ఆహ్లాదకరమైన, అపురూపమైన వర్ణచిత్రాలు గీయడంలో దిట్ట. తెలుగు సంస్కృతిని, పురాణాలను, పండుగలనూ, దేవతలనూ తన కళాచాతుర్యం తో అందమైన చిత్రాలుగా మార్చి, కళాభిమానులను రంగుల లోకంలో విహరింప చేసిన గంధర్వ చిత్రకారుడు వడ్డాది పాపయ్య.

పాపయ్య గారు సెప్టెంబర్ 10, 1921 సంవత్సరంలో మహాలక్ష్మి, రామమూర్తి దంపతులకు శ్రీకాకుళంలో జన్మించారు. తండ్రి వృత్తిరీత్యా చిత్రకళా ఉపాధ్యాయుడు కావడంతో వీరికి బాల్యంనుంచే చిత్రకళపై ఆసక్తి కలిగింది. తండ్రే కుంచె పట్టి ఓనమాలు దిద్దించారు. తండ్రి మిగిల్చిన రంగులతో బొమ్మలు గీయడం ప్రారంభించి, మొట్టమొదటగా 'హనుమంతుని' చిత్రం గీశారు. బాల్యం నుంచి బొమ్మలు గీయడంలోనే నిమగ్నమయ్యేవారు. చిత్రాలు గీయడంలో ఎన్నో ప్రయోగాలు చేసేవారు. రంగులనూ సొంతంగా తయారుచేసుకొనే వారు . ప్రకృతి రమణీయతను చిత్రకారుడు తన హృదయానుభూతిని పొంది చిత్రిస్తారాయన. ఎన్నో రకాల చిత్రకళా శైలులను అద్భుతంగా చిత్రించగల నైపుణ్యం కలవారు. చిత్రకళా శైలిని ఎవరూ అనుకరించలేని క్లిష్టత వారికే సొంతం. వారి చేతిలోని కుంచె బొమ్మల లాలిత్యం, సుకుమారత్వం ఉట్టిపడేలా చిత్రించేది. తాను గీసిన చిత్రాల మీద వ.పా అని తన పేరును రాసుకొనేవారు.

వ.పా చిత్రకారుడే కాక రచయిత కూడా. 1940 దశకంలో ఆయన అనేక కథలు రాశారు. ఆయనకు భారతీయ సనాతన ధర్మం మీద విపరీతమైన గౌరవం వుండేది. రామాయణ భారత ఇతిహాసాలను, పురాణాలను చదివారు. ఖగోళ, జ్యోతిష, ప్రాకృతిక శాస్త్రాలపై సంపూర్ణ అవగాహన వుంది. ఉపనిషత్తుల సారాన్ని బాగా గ్రహించారు. తెలుగు సాహిత్యంలో విశ్వనాథ, అడవి బాపిరాజు, బుచ్చిబాబు, కరుణశ్రీల సాహిత్యం చదివారు. కరుణశ్రీ పుష్పవిలాపం, ఉమర్ ఖయ్యాం, తిరుపతి వెంకటకవుల బాలల బొమ్మల భారతానికి బొమ్మలు వేశారు. పాపయ్య చిత్రాలను చూసి ముగ్ధులైన ప్రముఖనిర్మాత చక్రపాణి గారు, మద్రాసు పిలిపించుకొని "చందమామ, యువ" పత్రికలకు బొమ్మలు వేయించుకొన్నారు. దాదాపు 20 సంవత్సరాల పాటు తన బొమ్మలతో చందమామ పత్రికకు ఎనలేని కీర్తి ప్రతిష్ఠలను తెచ్చిపెట్టారు

తెలుగు వారికి దేవతా మూర్తులు ఇలాగే వుండి వుంటారన్న భావన వీరి చిత్రాల ద్వారా కలిగింది. వారు గీసిన చిత్రాలలో గంగావతరణం, శివపార్వతుల కైలాసవైభవం, శ్రీరామపట్టాభిషేకం వాటికవేసాటి. వారు ఏ చిత్రాన్నయినా

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

గీయడం మొదలు పెడితే గంటగంటన్నరలోనే చిత్రాన్ని వేయడం, రంగులద్దటం పూర్తి చేసేవారు. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అందుబాటులో లేని కాలంలో చిత్రాలను అద్భుతంగా మలచడంలో వారి ఊహాశక్తి అనన్య సామాన్యం. అనుకరణకు సాధ్యం కాని శైలి, ఊహలకు కూడా అందని రూపాలలో చిత్రాల కూర్పు, రేఖల జిగిబిగి కళాభిమానులకు ఊపిరి బిగబట్టిస్తాయి. రంగుల మేళవింపులో వడ్డాది పాపయ్య గారు కొత్త అధ్యాయాన్ని సృష్టించారు.

చందమామ పత్రిక వారి సౌజన్యంతో

తీరిక సమయాలలో వీరు వ్యంగ్యచిత్రాలను గీసేవారు. వీరు గీసిన కార్టూన్లు బహుళ జనాదరణ పొందాయి. "యువ" పత్రికలో బొమ్మలకే ప్రాణం వస్తే శీర్షిక చాలా నవ్వు తెప్పించేది. వారిది ప్రత్యేక శైలి, వారు గొప్ప చదువరి గనుక బొమ్మల చిత్రీకరణలో వేషధారణ అంశాలు, భావాలు, వ్యాఖ్యా రచన అన్నీ వారికే చెల్లుతాయేమో అనిపిస్తాయి. ప్రపంచవ్యాప్తంగా వున్న చిత్రకారుల్ని గురించి, వారి శైలులని గురించి తెలుసుకొనే నిత్య విద్యార్థిగా ఉండేవారు. పాపయ్య గారు రవివర్మ,ధురంధర్, దామెర్ల రామారావు లు తనకు స్ఫూర్తి అనేవారు.ఆయన అంత గొప్ప చిత్రకారుడైనా తను నివసించే కశింకోట గ్రామంలో ఒక సామాన్యునిలా వ్యవహరించేవారు. తన కళాసృజనకు ఆటంకం కల్గించకూడదని జాగ్రత్త పడేవారు. వ్యక్తి ఆరాధనను ప్రోత్సహించకూడదనే ఉద్దేశంతో తనను కలుసుకోడానికి వచ్చిన వారితో నిర్మొహమాటంగా మాట్లాడేవారు. కాలం విలువ తెలిసిన వారు కావడంతో తన వద్దకు వచ్చిన వారితో క్లుప్తంగా మాట్లాడేవారు. ఎవరైనా తనను పొగడుతుంటే గుర్తింపూ, ప్రశంసా గుర్రానికి మేత లేని మాలీషు వంటివని, వ్యక్తిని కాదు ఆయన కృషిని గుర్తించాలనేవారు. ప్రచారానికి ఆర్భాటాలకు దూరంగా వుంటూ లలితకళా వినీలాకాశంలో వెలుగొందిన చిత్రకళా సూరీడు వపా.

1992 సంవత్సరంలో మనకు దూరమైనా ఆయన గీసిన చిత్రాలుమాత్రం అందరి మనస్సులలో శాశ్వతంగా వుండిపోతాయి. వడ్డాది పాపయ్యగారు తాను గీసిన చిత్రాలతో ఆచంద్రతారార్కం జీవించే వుంటారు.

AP SCERT

తొలి ముస్లిం ఉపాధ్యాయురాలు

ఫాతిమా షేక్

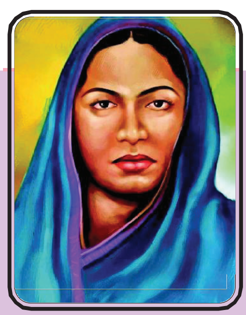

తనకు ఎన్ని అవమానాలు ఎదురైనా కేవలము పేద బాలికలకు విద్య నేర్పడం కోసము తన జీవితాన్ని త్యాగం చేసిన ఒక మహిళా మూర్తి గురించి తెలుసుకుందాం. ఎక్కడైతే అవమానింపబడ్డారో అక్కడే ఒక ఉపాధ్యాయినిగా గౌరవించబడ్డారు "ఫాతిమా షేక్".

https://amaravathiteacher.com

ఫాతిమా షేక్ 1831 జనవరి 9న జన్మించారు. చిన్నతనంలోనే ఫాతిమా తన తల్లిదండ్రులను కోల్పోయారు. ఆమె సోదరుడు ఉస్మాన్ షేక్ పర్యవేక్షణలో ఆమె పెరిగి పెద్ద అయ్యారు. వారి బంధువు మున్షి గఫార్ సంరక్షణలో ఈ అన్నాచెల్లెళ్ళు ఇద్దరూ పూనా పట్టణంలోని గంజి పేట్ ప్రాంతంలో ఆవాసం ఏర్పరచుకొని స్థిరపడ్డారు. ఫాతిమా షేక్ సోదరుడు ఉస్మాన్ షేక్ తన చెల్లెలిని అల్లారుముద్దుగా చూసుకునేవారు . ఆర్థికంగా స్థిరపడిన తన అన్న ప్రోత్సాహంతో ఫాతిమా ధార్మిక విద్యను, ఉర్దూను చదవడం, రాయడం నేర్చుకున్నారు.

బాలికలకు విద్యను నేర్పేందుకు పూలే దంపతులు ఉస్మాన్ షేక్ సహకారం కోరినప్పుడు పూలే దంపతుల లక్ష్యసాధనలో తనవంతు పాత్రను నిర్వహించాలని ఫాతిమా షేక్ నిశ్చయించుకున్నారు. ఆమె నిర్ణయాన్ని అన్న ప్రోత్సహించారు .ఆ నిశ్చయం మేరకు జ్యోతిరావు పూలే, సావిత్రిబాయి పూలే వలె తాను కూడా విద్యాబోధన చేయాలంటే మరాఠి- ఆంగ్ల భాషలను అభ్యసించవలసిన అవసరం వచ్చింది. అందుకు ఫాతిమా సంసిద్ధురాలై పూలేదంపతుల మార్గదర్శకత్వంలో మరాఠిభాషను నేర్చుకున్నారు. ఫాతిమా షేక్ మరాఠిభాషను నేర్చుకుని తర్వాత అదే పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయినిగా సేవలందించారు.

ఉపాధ్యాయ శిక్షణ నిమిత్తం సావిత్రిబాయి పూలే, ఫాతిమా అహ్మద్‌నగర్‌లోని మేడం సింథియా ఫెరార్ మిషనరీ పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయ శిక్షణ పొందారు. ఉపాధ్యాయ శిక్షణలో మంచి మార్కులతో ఉత్తీర్ణత పొందారు. ప్రభుత్వం చేత గుర్తించబడిన అధికారిక ఉపాధ్యాయ శిక్షణాలయంలో ఉపాధ్యాయవృత్తివిద్యాశిక్షణ పొందిన తొలి ముస్లిం మహిళగా ఫాతిమాషేక్ చరిత్ర సృష్టించారు. తగిన విద్యార్హత పొంది ఆధునిక విద్యాబోధన చేసిన ప్రథమ ముస్లిం మహిళా ఉపాధ్యాయురాలిగా ఫాతిమా షేక్ కొనియాడబడ్డారు.

సుమారు170 సంవత్సరాల క్రితం తనకు తానుగా లక్ష్యాన్ని నిర్దేశించుకుని ఆధునిక విద్యను అభ్యసించి చదువు చెప్పడానికి తగిన అర్హతను సంపాదించి, స్వచ్ఛందంగా విద్యాసేవలను అందించడానికి నడుంకట్టిన ఫాతిమా షేక్ ఎన్నో భౌతిక దాడులను కూడా ఎదుర్కొన్నారు. సావిత్రిబాయి పూలే, ఫాతిమా షేక్ ఒక మహత్తర లక్ష్యాన్ని నిర్దేశించుకుని, సమన్వయంతో బాలికావిద్య కోసం కృషి చేశారు. ఇలా బాలికావిద్య కోసం శ్రమిస్తున్న వీరిని కొందరు ఆకతాయలు వేధింపులకు గురిచేశారు. ఎన్ని కష్టాలు పడుతున్నా వారిద్దరి పట్టుదల ఏమాత్రం సడలలేదు సరికదా మరింత బలపడింది. ఆకతాయిల చర్యలను ఆత్మవిశ్వాసంతో ఎదుర్కొన్నారు.ఎన్నో అవస్థలను ఎదుర్కొంటూ సావిత్రిబాయి వెంట మొక్కవోని ధైర్యంతో నడిచింది ఫాతిమా షేక్. సమాజం నుంచి దారుణమైన రీతిలో ఎదురైన అసమ్మతిని అవమానాన్ని, తిరుగుబాటును ఎదుర్కొని, ఆడ పిల్లల చదువుల కోసం బలంగా, స్థిరంగా నిలబడిన ఆదర్శ ఉపాధ్యాయురాలు “ఫాతిమా షేక్” అనడంలో సందేహం లేదు.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

కార్టూన్ స్వేచ్ఛా విహంగం
రాగతి పండరి

చిత్రకళలోనుంచి పుట్టి రవ్వంత హాస్యం, చిటికెడు అతిశయోక్తి, చెంచాడు వ్యంగ్యం, జతచేసి గీసేదే వ్యంగ్యచిత్రం (కార్టూన్). తన వ్యంగ్యచిత్రాలతో సున్నితమైన హాస్యాన్ని చమత్కారాన్ని తెలుగు నుడికారాన్ని జతచేసి ప్రజలను చైతన్యవంతం చేయడానికి తన కళను ఉపయోగించిన చిత్రకారిణి ఈమె. పురుష వ్యంగ్య చిత్రకారులు రాజ్యం చేస్తున్న కార్టూన్ జర్నలిజంలో ఒక స్త్రీ చిత్రకారిణిగా ప్రవేశించి, అంచెలంచెలుగా ఎదుగుతూ, శారీరకలోపం తనకు అవరోధం కాదని నిరూపించారు ఆమె. కార్టూన్‌ల కోసమే పత్రికలు ప్రత్యేక శీర్షికలు నిర్వహించే స్థాయికి ఎదిగిన స్ఫూర్తి స్త్రీ చైతన్యదీప్తి రాగతి పండరి.

రాగతి గోవిందరావు, శాంతకుమారి దంపతులకు మూడో సంతానంగా 22-7-1965న పండరి విశాఖపట్నంలో జన్మించారు. పుట్టిన ఏడాదికే పోలియో మహమ్మారి సోకడంతో దివ్యాంగురాలయ్యారు. బడికి వెళ్ళే వీలు లేకపోవడంతో అక్క రమ చెప్పే పాఠాలతో చదువుకున్నారు. ఇంట్లో అందరూ సాహిత్యప్రియులు కావడంతో ఆమె కూడా పుస్తకాలతో సహవాసం చేసేవారు. పత్రికలు చదువుతున్నప్పుడు ప్రముఖ వ్యంగ్యచిత్రకారులు 'శ్రీ జయదేవ్' గారి చిత్రాలు ఆమెను ఆకర్షించాయి. కార్టూన్‌లు గీయడం నేర్చుకోవాలనే తలపుతో, మొక్కవోని దీక్షతో స్వయంగా గీయడం నేర్చుకున్నారు. ఒకరోజు ధైర్యం చేసి ఆమె వేసిన కొన్ని కార్టూన్‌లను జయదేవ్ గారికి పంపి తన విషయం తెలియజేసి కార్టూన్‌ల లోపాలను తెలియజేయమని రాశారు. ఆయన అవి చూసి ఆ కార్టూన్‌లు ఉండాల్సిన సైజు, రాసే విధానం వంటి చిన్న చిన్న సవరణలను

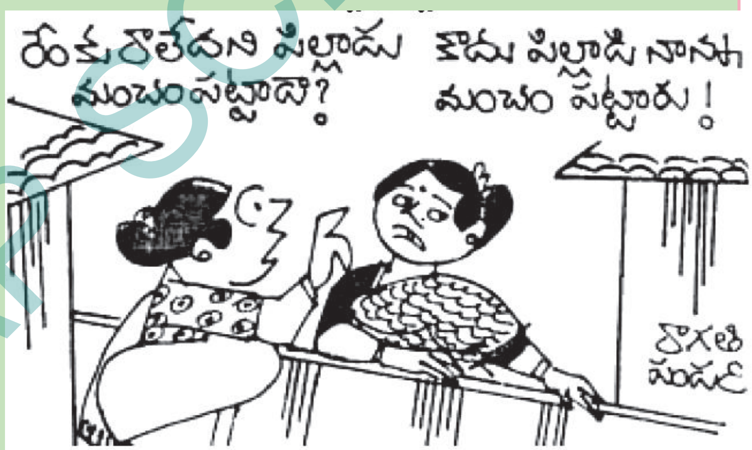

తెలియజేశారు. మొదట్లో పత్రికలకు ఆమె పంపిన కార్టూన్‌లు తిరుగుటపాలో వచ్చినా అధైర్యపడలేదు. అది ఆమెలోని పట్టుదలను పెంచింది. ఆమె ఎనిమిదేళ్ళ వయసులో మొదటి కార్టూన్ ఆంధ్రజ్యోతిలో ముద్రింపబడి సంచలనం సృష్టించింది.

వ్యంగ్యచిత్ర ప్రస్థానాన్ని మొదలుపెట్టిన ఆమె ఇక వెనుదిరిగిచూడలేదు. ఆంధ్రప్రభ, ఆంధ్రజ్యోతి, ప్రగతి అనామిక, స్పందన, స్వాతి, యువ, జయశ్రీ, కల్పన, మహిళ వంటి ఎన్నో పత్రికల్లో ఆమె కార్టూన్‌లు ప్రచురింపబడేవి. మొదటగా ఆంధ్రజ్యోతి పత్రిక వారు అంతర్జాతీయ మహిళాదినోత్సవం సందర్భంగా 'రాగతి పండరి' ఫోటో కార్టూన్‌తో సహా ఆమెను పరిచయం చేశారు. రాగతి పండరిని చూసిన పాఠకులు ఆమెను ప్రశంసలతో ముంచెత్తారు. ఆమె

AP SCERT
https://amaravathiteacher.com

కార్టూన్‌లు సమకాలీనసమాజంపై స్త్రీ సమస్యలపై మానవ ప్రవృత్తిలోని ద్వంద్వ ఆలోచనా విధానంపై ఎక్కు పెట్టిన బాణాలు. అవి నచ్చి అభిమానులు ఆమె కార్టూన్‌ల కోసం పత్రిక కొనడం మొదలుపెట్టారు. కార్టూన్‌లతో పాటు ఆమె సంపాదకుని కోరికపై గుండ్రని చేతిరాత చక్కటి చిత్రాలతో 'కవి చమత్కారాలు' అనే శీర్షికతో చిత్రాలు గీశారు.

తరువాత కొన్నాళ్ళకు ఆమె కార్టూన్‌లతో పాటు పత్రిక సంపాదకులు 'వీరాజి' గారి కోరిక మేరకు హాస్యధారావాహికలకు (సీరియల్) బొమ్మలు గీయడం మొదలుపెట్టారు. శ్రీ గోలి శంకరరావు గారితో కలిసి కార్టూన్‌లతో కథను మలచడం మొదలుపెట్టి సఫలీకృతులయ్యారు. ఆంధ్రప్రభ, సచిత్ర వారపత్రికలో "అయ్యో పాపం అబ్బాయిలు", "యవ్వనం పిలిచింది", "దెయ్యాలు ఎక్కడున్నాయి", "కవి చమత్కారాలు" అనే శీర్షికలకు చిత్రాలు గీశారు. ఆంధ్రభూమి సంపాదకులు వారంవారం రాసే సంపాదకీయ వ్యాసం అయిన "సికరాజకీయం" అనే దానికి అనుబంధంగా కార్టూనులు వేసి పత్రికా ప్రేమికులనే కాక రాజకీయ నాయకులను సైతం మెప్పించారు. ఆంధ్రభూమి వారపత్రికలో రాజకీయ చదరంగం, శ్రీమతి, ఇద్దరమ్మాయిలు, కాలేజీ గాల్స్ వంటి శీర్షికలతో 9 సంవత్సరాలు ధారావాహికంగా శీర్షికను నిర్వహించి, ప్రతివారం ఆంధ్రపాఠక లోకాన్ని నవ్వుల సంద్రంలో ఓలలాడించారు.

AP SCERT

ఆంధ్రజ్యోతి సంపాదకులు పురాణం గారి కోరికపై నవగ్రహం, అనుగ్రహం, మగాడిచెవిలో పూలు, భళే భళారే అనే పేర్లతో శీర్షికలు నిర్వహించారు. దీపావళి పండుగ కోసం వివిధ పత్రికల వారు ప్రత్యేక సంచికలను విడుదల చేసేవారు. అ సమయంలో దీపావళి టపాసులు పేలకపోయినా ఆమె వేసిన కార్టూన్‌లు మాత్రం పేలేవి. ఇతర రాష్ట్రాల్లో ఉన్న తెలుగువారు సైతం ఆ ప్రత్యేక సంచికను తెప్పించుకోవడానికి కారణం రాగతి పండరిగారే.

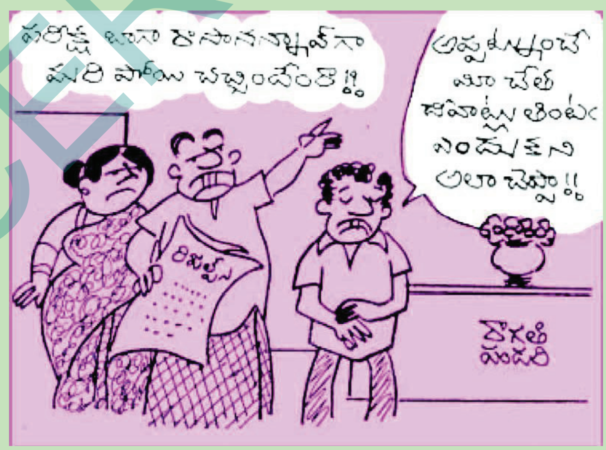

ఆమెకు గురు సమానులైన జయదేవ్ గారు ఆమె కార్టూన్‌ల గురించి రాగతి పండరి కార్టూన్ సామ్రాజ్యాన్ని మొత్తం తను కైవసం చేసుకున్న ఏకైక మహిళా కార్టూనిస్టుగా ప్రశంసించారు. సామాజికస్పృహతో అనునిత్యం కొత్తకొత్త అంశాలపై ఆమె విసిరిన విసురులు కోకొల్లలు. ముఖ్యంగా తెలుగు మహిళల జీవనసమస్యలను ఆకళింపు చేసుకుని వ్యంగ్యం జోడించి తన సన్నటి, అతి స్వల్పమైన గీతలతో పొందికైన వ్యాఖ్యలతో నవ్వుల పంటను పండించింది. పండుగలకు, పబ్బాలు, అల్లుళ్ళు, ఆడపడుచులు, దొంగలు, పోలీసులు, ఆఫీసులు, పార్కులు.... ఆమె తాకని వస్తువు అంటూ లేదు. లాగని తీగలేదు, నడవని డొంకలేదు, స్వైరవిహారమే. కార్టూన్‌లో ఏమూల వెతికినా తేట తెలుగుదనమే. ఏ చోట స్పృశించినా తేనెల తెలుగుమాటలే. దివ్యాంగురాలైన స్త్రీ అయినప్పటికీ అకుంఠిత దీక్ష, నిరంతర పరిశ్రమ, వ్యంగ్యచిత్రకళమీద ఉన్న మక్కువతో, స్వయం కృషితో, ఇంతింతై అన్నట్లు ఎదిగిన స్వయం ఉపాధి మహిళా కార్టూనిస్టు. తెలుగు పాఠకలోకానికి హాస్యామృతాన్ని పంచిన ఈమె ఊపిరితిత్తుల వ్యాధితో 19-02-2015లో స్వర్గస్థులయ్యారు. ఈమెను స్ఫూర్తిగా తీసుకొని మీరూ కార్టూన్లు గీయడానికి ప్రయత్నించండి.

https://amaravathiteacher.com

'ఉత్తమ ఉపాధ్యాయిని'
తాడి నాగమ్మ (1908)

స్వాతంత్ర్యోద్యమ సంగ్రామంలో ఆంధ్ర మహిళలు ఎందరో ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు. ఉద్యమం తర్వాత వారు అనేక స్వచ్ఛంద సేవా సంస్థలు నెలకొల్పి అవసరం ఉన్న స్త్రీలకు పిల్లలకు స్వతంత్రంగా జీవించడానికి చేయూతనిచ్చారు. వారికి స్వాతంత్ర్యోద్యమం మొదటి మెట్టు అయితే సేవారంగం రెండో మెట్టు అయ్యింది. దేశభక్తికి సమాజసేవకు భాష, వర్గ విభేదాలు అడ్డు కావని నిరూపించారు. అలాంటి త్యాగశీలిని గూర్చి తెలుసుకుందాం.

తూర్పుగోదావరి తీరాన, రాజోలు తాలూకా ఆదుర్రు శివారు మోరిపోలెం గ్రామానికి అనుబంధంగా సాంఘికంగా, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన కూలి, నాలి చేసుకొని బతికే ఇరవై ముప్పై కుటుంబాలు ఉండేవి. ఆగ్రామంలో జూలై ఆరవ తేదీన తాడి నాగమ్మ జన్మించారు. ఆ మట్టిలో ఉన్న ప్రభావం ఏమిటో కాని ప్రతియింటా చదువులో రత్నాలుగా వెలిసిన వాళ్ళున్నారు. ఒక డాక్టరో, ఇంజనీరో, గ్రాడ్యుయేటో అయ్యారు. మోరిపోలెం ప్రాంతమంతా బౌద్ధస్తూపాలకు నిలయం. బహుశ ఆ వారసత్వం వల్ల అందరూ చదువులో పైకి వచ్చారేమో అనే నమ్మకం ఉంది.

ఐదవ తరగతి వరకు సొంత గ్రామంలోనూ, హయ్యర్ గ్రేడ్ శిక్షణను రాజమండ్రిలోని పిఠాపురం రాజావారి పాఠశాలలోనూ చదివారు నాగమ్మ. తరువాత మోరిపోలెం పాఠశాల ఉపాధ్యాయినిగా ఉద్యోగం చేసి, అక్కడి ప్రజలకు చేయూత నిచ్చి. చాలా మంది పిల్లలకు చదువు నేర్పారు. ఆమె పొన్నమండ, పాశర్లపూడి గ్రామాలలో ఉపాధ్యాయినిగా పనిచేసి, ఉత్తమ ఉపాధ్యాయిని అవార్డును అందుకున్నారు. పదహారవ యేట తాడి వెంకన్నను పెళ్ళి చేసుకొన్నారు. భర్త కుటుంబ పోషణ కొరకు రంగూన్ వెళ్లారు. కొంతడబ్బు పంపించేవారు. ప్రాథమిక విద్య కోసం మగపిల్లలను ఇద్దరినీ మచిలీపట్నంలోని రాంజీరావు హాస్టల్‌లో చేర్పించారు. కొంత మెరుగైన ఆర్థిక పరిస్థితులతో తన ముగ్గురు పిల్లలను పెద్దగా చదువులు చదివించారు. ఆ కాలంలో ఒకదళిత కుటుంబం నుండి ఒక డాక్టరు, ఇంజనీరు, గ్రాడ్యుయేటుగా ఎదగటం, ఆంధ్రరాష్ట్రంలోనే అరుదు. పిల్లల చిన్నతనంలోనే నాగమ్మ భర్త చనిపోయారు. ఉపాధ్యాయినిగా ఉద్యోగం చేస్తూ, పిల్లలను ఉన్నత స్థితికి తీసుకొచ్చారు. ఆ ఊరిలో కూడా అందరికీ ఆమె శాయశక్తులా సహాయపడేవారు. చదువు, సంస్కారం, ఆత్మగౌరవం అనే విలువలతో సంఘంలో గౌరవం సంపాదించుకున్నారు.

'పొరపాట్లను అంగీకరించు, మొహమాటం లేకుండా ప్రకటించు' అనే బుద్ధుని ఆదర్శాలను విద్యార్థులకు నాగమ్మ బోధించారు. అంటే నీ జ్ఞానాన్ని ఇంకొకరికి పంచిపెట్టు అనే ఆశయం ఆచరణగా జీవించారు. ఈమె కుటుంబం కూడా సంస్కరణఉద్యమాలతో సన్నిహితంగా ఉండేది. 1930లో గాంధీ కోస్తాజిల్లాల్లో పర్యటించిన సందర్భంగా రాజోలులో నిర్వహించిన సభలో చురుకుగా పాల్గొన్నారు. ఆ సందర్భంగా గాంధీతో సంభాషించిన నాటి నుండి ఆమె గాంధేయవాదిగా కొనసాగారు. గ్రామంలో మహిళామండలిని స్థాపించి, మంత్రసానులతో ప్రత్యేకంగా ప్రసూతి సదుపాయాలను ఏర్పాటు చేయించడం, ఇండ్లలో ప్రాథమిక వైద్య సౌకర్యాలను సమకూర్చడం చేశారు.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

గ్రామంలో దేవాలయాలకు అనుబంధంగా లైబ్రరీలను నిర్వహించి అందుకోసం పుస్తకాలు, పత్రికలు, మ్యాగజైన్లు సేకరించారు. పండగల సమయాల్లో పిల్లలకు పళ్ళు, మిఠాయిలు పంచిపెట్టేవారు. వ్యవసాయకూలీల కోసం రాత్రి పాఠశాలలు నిర్వహించేవారు. పేదప్రజల కోసం, బడిపిల్లల పుస్తకాల కోసం, ఆర్థికసహాయం చేశారు. ప్రధానంగా చేపలు పట్టేవారి పిల్లల చదువు కోసం ఆమె చాలా కృషి చేశారు. ప్రజలలో జాతీయ భావాలను రేకెత్తించేందుకు భజన, బుర్రకథ, నాటకం, సినిమా వంటి కార్యక్రమాలను నిర్వహించేవారు. ఆమె రచనలు చేయడం ఎప్పుడు మొదలు పెట్టారో తెలియదు కానీ నాటి రాజకీయ ఉద్యమాల వాతావరణంలో అనేక సంఘటనలను తన రచనల్లో పొందుపరిచారు. అవి 1938, 1939 లలో గృహలక్ష్మి అనే పత్రికలో తరచుగా ప్రచురితమయ్యాయి. వీటన్నింటిని 1960లో ప్రజల జనజీవన సమస్యలు అనే కథా సంకలనంగా ప్రచురించారు. సామాజిక కార్యాచరణతో పాటు రచయిత్రిగా కూడా మంచి పేరు పొందారు. ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మ సంపాదకత్వంలో వెలువడిన ఆంధ్రకవయిత్రులు అనే పుస్తకంలో కథారచయిత్రిగా ఆమె పేరును పేర్కొనడం విశేషం. ఆమె రచనల్లో అస్పృశ్యతా నిర్మూలన, గాంధేయ సిద్ధాంతం, స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం అనే అంశాలు చోటు చేసుకున్నాయి.

కింది ప్రశ్నలకు పదివాక్యాలలో సమాధానాలు రాయండి.

1. సంఘసంస్కర్త వీరబ్రహ్మం గారి గురించి రాయండి.
2. జానపద సాహిత్యానికి నేదునూరి గంగాధరం చేసిన సేవల గురించి రాయండి.
3. వడ్డాది పాపయ్య మేటి చిత్రకారుడని ఎలా చెప్పగలవు?
4. తొలి ముస్లిం ఉపాధ్యాయురాలిగా ఫాతిమా షేక్ చేసిన సేవల గురించి రాయండి.
5. రాగతిపండరి కార్టూనిస్టుగా ఎదిగిన విధానాన్ని మీ సొంత మాటల్లో రాయండి.
6. తాడి నాగమ్మ సమాజానికి చేసిన సేవలను రాయండి.

మేటి పద్యాలు

తొలి తెలుగు పద్యం

పండరంగని అద్దంకి శాసనంలోని తరువోజ పద్యం మొదటి తెలుగు పద్యంగా గుర్తించబడింది. అప్పటి పద్యభాష ఎలా ఉందో ఒకసారి చదివి చూడండి.

పట్టంబు గట్టిన ప్రథమంబు నేణ్డు
బలగర్వ ౦ బొప్పంగ బై లేచి సేన
పట్టంబు గటిఇచ్చి ప్రభుబణ్డరంగు
బఇచ్చిన సమత్త పడువతో బోయ
కొట్టంబు లణ్డెణ్డు గొణి వేంగినాణ్టిం
గొళల్చి యాత్రిభువనాంకుశబణ నిల్పి
కట్టెపు దుగ్గ ౦బు గడు బయల్సేసి
కణ్డుకూ ర్బెజవాడ గావింఇచె మెచ్చి

– శాసన పద్యమంజరి గ్రంథమునుండి (పండరంగని అద్దంకి శాసనములోని తరువోజ పద్యం – క్రీ.శ. 848)

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

అకారాది పట్టిక

అ

అంకురం = మొగ్గ తొడుగు, మొలక
అంచితం = పూజించబడినది
అంతస్తు = స్థాయి, మేడపై భాగం
అంబారి = ఏనుగు మీది పీఠం
అక్షరం = నాశనం లేనిది, నశింపనిది
అక్షరాలా = పూర్తిగా, ఉన్నది ఉన్నట్లుగా
అగడ్త = కందకం
అగ్రతాంబూలం = మొదటి గౌరవం
అణచివేయు = నొక్కిపట్టు,లొంగదీయు
అతి = ఎక్కువ
అతిథి = తిథి నియమం లేకుండా ఇంటికి భోజనానికి వచ్చేవాడు
అతివ = స్త్రీ
అద్భుతం = ఆశ్చర్యం, వింతైనది
అనఘుడు = పుణ్యాత్ముడు, పుణ్యుడు
అనర్గళం = ప్రతిబంధం లేనిది
అనాది = ఆదిలేనిది
అనిశము = ఎల్లప్పుడు
అనిలంబు = గాలి
అన్యథా = మరియొక విధంగా, వేరుగా
అభినందన = మెచ్చుకొనుట
అభిలాష = కోరిక
అభివాదం = పాద నమస్కారం
అమరుడు = మరణం లేనివాడు
అమూల్యం = వెలకట్ట వీలులేనిది
అయోమయం = ఏమి అర్థం కాని స్థితి
అరసి = విచారించి
అల్లన = మెల్లగా
అవధరించు = విను
అవశ్యం = తప్పకుండా, తప్పనిసరైనది
ఆటంకం = ఇబ్బంది కలగడం, అవరోధం

ఆ

ఆదరణ = గౌరవం
ఆదరువు = ఆధారం
ఆదేశం = ఆజ్ఞ
ఆప్యాయత = ప్రేమ
ఆలపించు = వినిపించు, రాగంతీయు
ఆశువు = వేగం
ఆసరా = ఆధారం

ఇ

ఇంగలము = అగ్ని
ఇనుడు = సూర్యుడు

ఉ

ఉపక్రమించు= పూనుకొను
ఉల్లము = మనస్సు

క

కంఠతా = కంఠస్థం చేయు
కంఠము = గొంతు
కటాక్షం = దయ
కదన రంగం = యుద్ధభూమి
కనకం = బంగారం
కని = చూసి
కబళించు = మింగు
కరతలామలకం=సులువుగా అధీనమగునది
కరి = ఏనుగు
కర్మ = పని
కర్మభూమి = మానవలోకం,భరతవర్షం
కలకలం = సందడి
కలవరపడు = కంగారుపడు
కలవారు = ధనవంతులు
కలిమి = సంపద
కళాభిజ్ఞులు = కళలలో నైపుణ్యం కలవారు, విద్వాంసులు
కాంక్ష = కోరిక
కాకతాళీయం = కాకివ్రాలగా తాటిపండు పడిన విధం (హఠాత్తుగా జరగుట)
కాననం = అడవి
కిటి = పంది
కుఠారం = గొడ్డలి
కుతూహలం = సంతోషం
కుద = తాకట్టు
కుదిరి = అనుకూలించి, అమరి,
కురులు = శిరోజాలు
కులుకు = ఒయ్యారములు పోవు
కృతార్థుడు = ధన్యుడు, కృతకృత్యుడు
కృప = దయ
కైమోడ్పు = నమస్కారం
కైత = కవనం
కొదమ సింగం = వయస్సులో ఉన్న సింహం.
కొద్ది = తక్కువ
కోటరము = తొర్ర
కోణం = అంచు, ఇంటిలో ఒక మూల
కౌముది = వెన్నెల
క్రీడలు = ఆటలు
క్షుణ్ణంగా = పూర్తిగా

ఖ

ఖగము = పక్షి

గ

గగనం = ఆకాశం
గర్జించు = పెద్ద ధ్వని చేయు
గర్భదరిద్రుడు = పుట్టుకతో బీదవాడు
గౌతమీ నది = గోదావరి

ఘ

ఘట్టం = భాగం, అంకం
ఘనసారం = కర్పూరం

చ

చక్రవర్తి = రాజులకు రాజు
చతురత = నేర్పు
చప్పున = వెంటనే
చమత్కారం = నేర్పు
చలనం = కదలడం
చాన = స్త్రీ
చిట్టడవులు = దట్టమైన అడవులు
చిహ్నం = గుర్తు
చూపరులు = చూసేవారు
చెండు = పూబంతి
చెక్కు చెదరకపోవడం = దెబ్బ తినకుండ
చెదిరి = పక్కకు వెళ్లి
చేలము = వస్త్రము

ఛ

ఛత్రం = గొడుగు

జ

జగతి = నేల
జలధి = సముద్రం
జడుడు = మూర్ఖుడు
జనం = ప్రజలు
జన్మము = పుట్టుక

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

జపం = ధ్యానం
జయించిన = గెలిచిన
జలదరించు = వణుకు
జలపాతం = నీరు ఎత్తుమీద నుండి కిందికి దూకడం, సెలయేరు
జిజ్ఞాస = తెలుసుకోవాలనే కోరిక
జోదులు = వీరులు, పరాక్రమవంతులు
టెలిగ్రాం = తంతి సమాచారం

ఢ

డస్సి = అలసిపోయి
డిగ్గవిడిచి = దిగవిడిచి

త

తక్కిన = మిగిలిన
తడయక = జాగుచేయక
తడిమి = తాకి
తబిసిపక్కి = తపస్సు చేసేపక్షి
తరుణం = సమయం
తర్ఫీదు = శిక్షణ
తార్కాణం = నిదర్శనం
తిన్నె = అరుగు, వేదిక
తిల్లిక = దీపం
తీర్థము = పుణ్యక్షేత్రం
తృప్తికరం = తనివి, తర్పణం
తృష్ణ = కోరిక
తెగటార్చు = నశింప చేయు
తెరువు = మార్గం
తెలివి = వివేకం
తెల్లబోవు = ఊహించని సమాచారంతో ఆశ్చర్యానికి లోనగు
తేజరిల్లు = ప్రకాశించు

ద

దండిగా = ఎక్కువగా
దర్శించడం = చూడడం
దారుణ = భయంకరమైన
దినచర్య = ప్రతిదినం చేసే పని
దివి = స్వర్గం
దివ్య = ప్రకాశించే, అలౌకికమైన
దుర్గం = కోట
దృఢ = గట్టి
ధృతి = ధైర్యం

న

నాట్య భంగిమ = నాట్యంలో శరీర విన్యాస రీతి
నామకరణం = పేరు పెట్టుట
నారి = స్త్రీ
నింద = దూషణ
నింపాది = నెమ్మది
నియంత = అధినాయకుడు
నియతి = నియమం
నిరంకుశులు = అదుపు లేనివారు
నిరర్థకం = పనికిరానిది
నిరాకరించుట = తిరస్కరించుట
నిర్జీవం = ప్రాణంలేని
నిలయం = స్థానం
నూతన = కొత్త
నెట్టడం = తోయడం
నెమ్మది = నింపాది
నెలకొను = కుదురుకొను

ప

పంక్తి = వరుస
పంచాక్షరి = ఐదు అక్షరాలు కలిగినది
పంచామృతం = ఐదు అమృతాలు (ఆవుపాలు, పెరుగు, నేయి, చక్కర, తేనె)
పక్షము = రెక్క
పగిది = విధము, రీతి
పట్టు = నెలవు
పథం = త్రోవ
పదిలం = జాగరూకత
పన్నగం = పాము
పల్లవితం = చిగురించు
పరవశించు = మైమరచు
పరిణామం = మార్పు
పరువము = వయసు
పలాయనం = పారిపోవు
పల్లవించు = చిగురించు
పస్తులు = ఉపవాసాలు
పాండిత్యం = పండితుని లక్షణం
పాదుకొల్పు = నెలకొల్పు, ప్రారంభించు, స్థాపించు,

పాపుట = పోగొట్టుట
పారితోషికం = బహుమానం
పాసి = వదిలి
పాపి = పోగొట్టి
పితామహుడు = తాత, తండ్రికితండ్రి
పినాకపాణి = శివుడు
పునీతం = పవిత్రం
పురసత్తు = అవకాశం
పులుముకొను = రుద్దు, నలుపు
పూవ వయస్సు = బాల్యం
పూరణ = పూర్తిచేయు
పొంత = పక్క, సమీపమున
పొదిగిన = అమర్చిన
పోరు = యుద్ధం
ప్రణామం = నమస్కారం
ప్రతిభ = ప్రజ్ఞ
ప్రతిమ = బొమ్మ
ప్రవర్తన = నడవడిక
ప్రాక్తనము = పురాతనం
ప్రాచీనం = పురాతనం

బ

బత్తెం = కూలి, భోజనంకై ఇచ్చే ద్రవ్యం
బహుకరించు = సన్మానించు
బాటసారి = దారిన నడచువాడు
బాసాడి = మాట్లాడి,
బాహుదర్పము = భుజబలం
బుధకోటి = పండితుల సమూహం
బృందం = సమూహం
భద్రగజం = పట్టపు ఏనుగు
భరతావని = భారతదేశం
భవిత = భవిష్యత్తు
భవ్య చరితం = శుభమైన కథ
భుక్తి = భోజనం
భూషణం = అలంకారం

మ

మందం = లావు
మందిరం = ఇల్లు
మక్కువ = ఇష్టం
మట్టం = అడుగు భాగం
మణి = విలువైన ఒక రాయి

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

మణిపూస = శ్రేష్ఠమైనది
మది = మనస్సు
మథించు = చిలుకు
మనోహరం = అందమైన
మహాత్ముడు = గొప్పవాడు
మహిమ = గొప్పదనం
మహీరుహం = చెట్టు
మహోన్నత = గొప్ప, మిక్కిలి ఎత్తైన
మాధుకరం = భిక్షా వృత్తి
మాధురి = తియ్యదనం
మాధుర్యం = తియ్యదనం
మానాథుడు = లక్ష్మీపతి
మార్గం = దారి
మిరుమిట్లు = కాంతి
ముక్తకంఠం=ఒకే అభిప్రాయంతో పలకడం
ముగించు = పూర్తి చేయు
మూగడం = గుమిగూడడం
మూర్ఖం = అవివేకం, మొండితనం
మేత = పశువుల ఆహారం
మేను = శరీరం
మేలి ఘటనలు = గొప్పవైన సందర్భాలు
మైలు = 1.6 కి.మీ

య

యుగయుగములు = చాలాకాలం నుండి
యుద్ధ పటిమ = యుద్ధంలో నేర్పు

ర

రంజింపచేయు = ఆనందింపచేయు
రతనాల సీమ = రత్నాలు లభించే దేశం
రమారమి = దాదాపు
రసభరితం = రసముతో నిండినది
రాగ సుధ = గానామృతం
రేయి = రాత్రి

వ

వక్కాణించు = నొక్కిచెప్పు
వడి = వేగం
వదరు = ఎక్కువగా మాట్లాడు.
వదావదులు = వక్తలు
వనిత = స్త్రీ
వల్లభ = భార్య
వల్లించడం=చెప్పిందే మళ్ళీ మళ్ళీ చెప్పడం
వాడుక = ఉపయోగం
వాత్సల్యం = ప్రేమ
వార్త = సమాచారం
విగ్రహం = ప్రతిమ
విజయ గీతిక = గెలుపు పాట
విన్యాసం = చక్కని ప్రదర్శన
విపులం = విరివియైన
విభవం = సంపద
విరామం = విశ్రాంతి
విశదము = స్పష్టం
విశాలం = పెద్దదైన
విశ్రాంతి = ఉపశమనం
విస్మరించు = మరచిపోవు
విహగము = పక్షి
విహరణం = తిరగడం
విహరించి = తిరిగి
వీడ్కోలు = వెళ్ళడానికి ఇచ్చే అనుమతి
వీనులవిందు = చెవులకింపుగా
వీర గాథలు = వీరుల కథలు
వెనుక తట్టు = వెనుక భాగం
వెలుగు జాడలు = ప్రకాశవంతమైన ఆనవాళ్ళు
వెల్లివిరియు = ప్రవహించు
వైకుంఠపాళి= పాము నిచ్చెన ఆట, క్రీడా విశేషము
వైశిష్ట్యం = గొప్పతనం

శ

శరీరం = దేహం
శర్కర = పంచదార
శిరోధార్యం = అంగీకారయోగ్యం
శోకించు = దు:ఖించు

స

సంక్షిప్తం = తగ్గింపబడిన
సంపూర్ణం = నిండైన, పూర్ణ, సమగ్రమైన
సంశయించు = అనుమానించు
సత్కరించు = గౌరవించు
సదుపాయం = ఏర్పాటు
సద్య = వెంటనే
సమ దృష్టి = అన్నివిషయాలలో సమానమైన భావం కలిగిఉండడం.
సమర్పించు = అందించు, భక్తితో ఇచ్చు
సమీపం = దగ్గర
సముద్రం = సాగరం
సమ్మతి = అంగీకారం
సస్యరమ = పంట లక్ష్మి
సారయశ = స్వచ్ఛమైన కీర్తి
సుందరం = అందమైన
సునాయాసం = అతి సులభం
సురుచిర = మనోజ్ఞమైన
సూనృతం = సత్యవాక్కు
సొంపుకూర్చు = అందాన్నిచ్చు
సొత్తు = సంపద, సొమ్ము
సౌఖ్యం = సుఖం
స్పందన = కదలిక
స్పర్శ = తాకుట
స్మృతి = జ్ఞాపకం
స్వర్గతుల్యము = స్వర్గంతో సమానం
స్వస్తి = శుభం
స్వాంతం = మనస్సు

హ

హంసతూలికాతల్పం = మెత్తని హంస ఈకలు పెట్టి కుట్టి సిద్ధము చేసిన పరుపు
హేల = ఆనందం
హొయలు = సౌందర్యము, అందము

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com

వ్యుత్పత్త్యర్థములు

గురువు – అంధకారమనే అజ్ఞానమును పోగొట్టువాడు (ఉపాధ్యాయుడు)

అతిథి – తిథి మొదలైన నియమాలు లేకుండా ఇంటికి భోజనానికి వచ్చేవాడు (గృహాగతుడు)

దాశరథి – దశరథుని కుమారుడు – (శ్రీరాముడు)

ధార్మికుడు – ధర్మాన్ని ఆచరించేవాడు (పుణ్యాత్ముడు)

నగరం – కొండల వలే పెద్ద పెద్ద భవనములు కలది (పట్టణం)

పక్షి ధ్వంసకుడు – పక్షులను ధ్వంసం చేసేవాడు (వేటగాడు)

భాస్కరుడు – కాంతిని కలుగజేసేవాడు (సూర్యుడు)

విద్యార్థి– విద్యను అర్జించువాడు

విహంగం – ఆకాశంలో వెళ్ళేది (పక్షి)

శరీరం – రోగాదులచే శిథిలమయ్యేది(మేను)

శూరుడు – శౌర్యము ప్రదర్శించేవాడు (వీరుడు)

హృదయం – హరింప బడేది (గుండె)

AP SCERT

పర్యాయపదాలు

ఆకాంక్ష = కోరిక, వాంఛ, ఈప్సితం
ఆశ = ఇచ్ఛ, ఈప్స, కాంక్ష
ఇల్లు = ఆవాసం, గృహం, నిలయం
ఉన్నతి = వికాసం, అభివృద్ధి, ప్రగతి
ఉపాధ్యాయుడు = గురువు, చదువు చెప్పేవాడు,
ఒడలు = శరీరం, మేను, దేహం
కదనరంగం = యుద్ధభూమి, రణస్థలి,రణరంగం
కలిమి = సంపద, ఐశ్వర్యం,సంపత్తి
కొండ = పర్వతం, గిరి, అద్రి
కొడుకు = అంగజుడు, ఆత్మజుడు, తనూజుడు
కోవెల = గుడి, దేవాలయం, దేవస్థానం
చిత్తము = మనసు, హృదయం, ఉల్లము
జలం = నీరు, ఉదకము, తోయము,
జెండా = కేతనం, పతాక, ధ్వజం
తండ్రి = అయ్య, జనకుడు, పిత
తీరం = దరి, ఒడ్డు, కూలం
తేజం = వెలుగు, కాంతిపుంజం, ప్రకాశం
నగరం = పురము, పట్టణము, వీడు
పరిమళం = సువాసన, తావి, సుగంధం
పసిడి = బంగారం, స్వర్ణం, కనకం
భార్య = అర్ధాంగి, ఆలు, ఇల్లాలు
కదనరంగం = యుద్ధభూమి, రణస్థలి,
వనిత = పడతి, మహిళ, మగువ
సంవత్సరం = వర్షం, వత్సరం, ఏడాది.

https://amaravathiteacher.com

ప్రకృతి - వికృతి

అక్షరం - అక్కరం	పక్షి - పక్కి
అద్భుతం - అబ్బురం	భోజనం - బోనం
ఆశ్రయం - ఆసరా	యోధుడు - జోదు
కాంక్ష - కచ్చు	రత్నం - రతనం
చంద్రుడు - చందురుడు	విధం - వితం
తీరం - దరి	సంధి - సంది
దీపం - దివ్వె	స్తంభం - కంబం
ధర్మం - దమ్మం	స్థలం - తలం
పంక్తి - బంతి	స్నానం - తానం

AP SCERT

నానార్థాలు

అంకురం = మొలక, జలము, రక్తము,

గంగ = నది, భాగీరథి, నీరు,

చీర = నార చీర, గోచి, రేఖ

తార = నక్షత్రం, ఓంకారం, వాలి భార్య

తీర్థం = నీరు, పుణ్యస్థలం, పుణ్యనది

దర్శనం = చూపు, కన్ను, బుద్ధి,

దివి = స్వర్గం, ఆకాశం, పాలపిట్ట

ధర్మం = పుణ్యం, యాగం, న్యాయం

ప్రతిష్ఠ = కీర్తి, స్థాపన, గౌరవం

ఫలము = పండు, ప్రయోజనం, పంట

బతుకు = జీవితం, జీవితకాలం, జీవనోపాయం

మందిరం = గుడి, ఇల్లు, శరీరం

మాట = పలుకు, నింద, వార్త

మిత్రుడు = సూర్యుడు, స్నేహితుడు

రక్తం = ఎరుపు, రుధిరం, రాగి

వర్షం = వాన, సంవత్సరం, జంబూద్వీపం

విహగము = పక్షి, మబ్బు, బాణం

సంతానం = బిడ్డ, ఒక కల్పవృక్షం, కులం

సమాజం = సభ, మనుషుల గుంపు, ఏనుగు

సీమ = దేశం, వరిమడి, గుర్తు

సుధ = అమృతం, పాలు, సున్నం

https://amaravathiteacher.com

భావనా పటం 8వ తరగతి

(పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం-1)
(భాషానైపుణ్యాల అభివృద్ధి)

1. ఆంధ్ర సంస్కృతిసాంప్రదాయాలను అవగాహన చేసుకుని సొంతమాటల్లో చెప్పగలరు.
2. ఆంధ్ర ప్రాంతాన్ని ఏలిన పాలకులకీర్తిని గురించి రాయగలరు.
3. దేశరక్షణకు నిరంతరం కష్టపడే సైనికుల సేవలను గురించి చెప్పగలరు.
4. సైనికుల నుండి స్ఫూర్తిని పొంది దేశసేవలో తాము ఎలా భాగస్వాములు కాగలరో వివరిస్తారు.
5. శతక పద్యాలలో నీతిని గ్రహించి, నైతికవిలువల ఆవశ్యకతను చెప్పగలరు.
6. యాత్రల వలన కలిగే ప్రయోజనాలు సొంతమాటల్లో చెప్పగలరు.
7. దేశాభివృద్ధిలో శ్రామికులపాత్ర ప్రముఖమైనదిగా అవగాహన చేసుకోగలరు.

(పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం-2)
(సాహిత్య సాంస్కృతిక అభినందన)

1. ఆంధ్రకవుల ఘనతను అర్థం చేసుకొని అభినందించగలరు.
2. గేయాన్ని అర్థవంతంగా, లయబద్ధంగా పాడగలరు.
3. దేశంకోసం ప్రాణత్యాగం చేసిన వారిని ప్రశంసిస్తూ రాయగలరు.
4. పలు సంస్కృతులు-సంప్రదాయాలను జీవనవిధానాలను తెలుసుకొని రాయగలరు.
5. శ్రామికులపట్ల సానుకూల దృక్పథం కలిగి ఉండాలని భావన పెంపొందించుకోగలరు.
6. శ్రామికుల శ్రమను గుర్తించి వారి శ్రమను గౌరవించాలని గ్రహించగలరు.
7. వలస వెళ్లిన వారి జీవన విధానాన్ని శ్రమను గుర్తించి సామాజికస్పృహని పెంపొందించుకోగలరు.

(పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం-3)
(భాషానిర్మాణ వినియోగం)

1. భాష ప్రాథమిక విషయాలైన అర్థాలు, పర్యాయపదాలు, నానార్థాలు అనే అంశాలు తెలుసుకుంటారు.
2. భాషాభాగాలైన కర్త, కర్మ, క్రియల గురించి తెలుసుకుంటారు.
3. భాషకు సంబంధించిన ప్రాథమిక అంశాలు తెలుసుకుంటారు. భాషలోని అర్థాలు, పర్యాయపదాలు నానార్థాలు, మొదలైన అంశాలు గ్రహించగలుగుతారు.
4. వాక్యాలలోని రకాలు అవగాహన చేసుకుంటారు.

(పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం-4)
(సమీక్ష, గ్రంథాలయ వినియోగం)

1. దేశంకోసం త్యాగంచేసిన సైనికుల వివరాలు సేకరించి ప్రదర్శిస్తారు.
2. ఏవైనా రెండు శతకాలలోని పద్యాలు సేకరించి వాటి భావాలను రాసి ప్రదర్శిస్తారు.
3. వివిధ ప్రాంతాలలోని యాత్ర స్థలాల విశేషాలు సేకరించి ప్రదర్శిస్తారు.
4. మీ గ్రామంలోని వివిధ వృత్తుల వాటి పనిముట్లు, వారి నైపుణ్యాలను గురించిన బొమ్మలతో సహా సేకరించి ప్రదర్శిస్తారు.
5. రైతుల శ్రమను తెలిపే గేయాలు సేకరించి నేర్చుకొని ప్రదర్శిస్తారు.

(పాఠ్యప్రణాళికా లక్ష్యం-5)
(భాషా ప్రత్యేకతల అభినందన)

1. ఉత్వ, ఇత్వ, అత్వ సంధులు, షష్ఠీతత్పురుష సమాసాలను గురించి వివరించగలరు.
2. అత్వ, ఇత్వ, సవర్ణదీర్ఘ సంధులను గురించి అవగాహన చేసుకుంటారు.
3. వ్యుత్పత్త్యర్థాలు, జాతీయాలు గురించి అవగాహన చేసుకోగలరు.
4. సంధులు, సమాసాలు అలంకారాలు గురించి అవగాహన చేసుకుంటారు.
5. వేరువేరు అర్థాలు గల రెండు పదాలు కలిసి విశేషాలు ఇస్తాయని గ్రహించగలుగుతారు.

AP SCERT

https://amaravathiteacher.com